

T.C.
MARMARA ÜNİVERSİTESİ
SAĞLIK BİLİMLERİ ENSTİTÜSÜ

**MODERNLEŞME SÜRECİNDE TÜRKİYE'DE YENİ SPORLAR VE
TOPLUMSAL DİNAMİKLERİ**

MUSTAFA AYYILDIZ
YÜKSEK LİSANS TEZİ

BEDEN EĞİTİMİ VE SPOR ANABİLİM DALI

DANIŞMAN
Yrd. Doç. Dr. MEHMET YORULMAZLAR

İSTANBUL- 2008

I. TEŞEKKÜR

Çalışmamın her aşamasında desteklerini hep yanımda gördüğüm ve değerli bilgilerinden faydalandığım kıymetli hocam Yrd. Doç. Dr. Mehmet YORULMAZLAR'a, yine her zaman görüşlerine başvurabildiğim, birikim ve tecrübelerinden yararlandığım değerli hocam Prof. Dr. M. Tayfun AMMAN'a, araştırmamın en başından beri beni destekleyen değerli hocalarım Yrd. Doç. Dr. M. Zahit SERARSLAN ve Dr. Fatih KARAHÜSEYİNOĞLU'na, ayrıca düzeltmeleriyle çalışmama katkıda bulunan kıymetli hocam Yrd. Doç. Dr. Veysel KÜÇÜK'e teşekkürlerimi sunarım.

İstanbul Beyazıt Kütüphanesi'nde, Başbakanlık Osmanlı Arşivi'nde, İstanbul Büyükşehir Belediyesi Atatürk Kütüphanesi'nde, Marmara Üniversitesi Kütüphanesi'nde, Boğaziçi Üniversitesi Kütüphanesi'nde yaptığım araştırmalar sırasında yardımlarını esirgemeyen bütün çalışanlara teşekkür ederim. Arşiv belgelerini incelerken bana yardımcı olan değerli hocalarım Dr. Zeki İZGÖER ve İktisat Tarihçisi Rahmi Deniz ÖZBAY'a şükranlarımı sunarım.

Çalışmalarında bana gerekli kolaylığı sağlayan İstanbul Gençlik ve Spor İl Müdürü Sayın Tamer TAŞPINAR'a ve mesai arkadaşlarıma minnettar olduğumu belirtmek isterim. Son olarak çalışmalarım sırasında yorumları, düzeltmeleri ve desteğiyle bana yardımcı olan kıymetli eşime de teşekkürü borç bilirim.

Mustafa AYYILDIZ

İstanbul - 2008

II. İÇİNDEKİLER

I) TEŞEKKÜR.....	II
II) İÇİNDEKİLER LİSTESİ.....	III
III) RESİMLERİN LİSTESİ.....	V
1. ÖZET.....	1
2. SUMMARY.....	3
3. GİRİŞ VE AMAÇ.....	5
4. GENEL BİLGİLER.....	7
4. 1. Modernleşme.....	7
4. 1. 1. Geleneksel Toplum-Modern Toplum.....	8
4. 1. 2. Modernleşme Süreci.....	9
4. 1. 3. Batı Dünyasında Modernleşme.....	12
4. 1. 4. Türk toplumunda Modernleşme.....	14
4. 2. Modernleşme Sürecinde Spor.....	20
4. 2. 1. Modern Sporun Başlıca Özellikleri.....	21
5. GEREÇ VE YÖNTEM.....	29
5.1. Araştırmanın Modeli.....	29
5.2. Araştırmanın Evreni Ve Örneklemi.....	29
5. 3. Araştırmanın Sınırlandırılması.....	29
5. 4. Bilgi ve Verilerin Toplanması.....	29
5. 5. Bilgi ve Verilerin Analizi ve Yorumlanması.....	30
5. 6. Araştırmanın Hipotezleri.....	30
6. BULGULAR.....	31
6. 1. Modern Sporlara Geçiş.....	31
6. 2. Modernleşme Sürecinde Spor Branşları.....	43
6. 2. 1. Jimnastik.....	43
6. 2. 2. Halter.....	51
6. 2. 3. Futbol.....	53
6. 2. 4. Atletizm.....	60
6. 2. 5. Yüzme.....	62
6. 2. 6. Eskrim.....	64
6. 2. 7. Boks.....	66

6. 2. 8. Tenis.....	67
6. 2. 9. Güreş.....	70
6. 2. 10. Kürek ve Yelken.....	72
6. 2. 11. Basketbol ve Voleybol.....	73
6. 2. 12. Hokey.....	75
6. 2. 13. Bisiklet.....	76
6. 2. 14. İzcilik.....	80
7. TARTIŞMA VE SONUÇ.....	84
8. KAYNAKLAR.....	87
9. ÖZGEÇMİŞ.....	95

III. RESİMLERİN LİSTESİ

Resim 1. Basında Faik Bey.....	32
Resim 2. Çember Oyunu.....	34
Resim 3. At-Tut Oyunu.....	34
Resim 4. Akli Salim Cismi Salimde Bulunur-Spor Yapmalıyız.....	42
Resim 5. Rafet Paşa Hazretlerinin idmancılara Vedası/Vefa-Darüşşafaka Maçı.....	60
Resim 6. Kadınların Sürat Yarışı.....	62
Resim 7. Memleketimizde Henüz Gelişmeye Başlayan Avrupa'nın En Kibar Oyunlarından (Tenis).....	69
Resim 8. . Marn Nehri Üzerinde Deniz Müsabakaları.....	73
Resim 9. Biyanki Bisiklet Reklamı.....	79
Resim 10. Bisiklet Yarışı Öncesi.....	80
Resim 11. İzmir Karşıyaka'da Ankara İbtidai mektebinin Mini Mini İzçileri.....	83

2. ÖZET

“Modernleşme Sürecinde Türkiye’de Yeni Sporlar ve Toplumsal Dinamikleri” başlıklı araştırmamız da, modern sporların Türkiye’ye geliş sürecini toplumsal dinamikleri ile birlikte incelemeyi, modernleşme sürecinde Türkiye’ye getirilen sporların hangi faktörlerin etkisi ile geldiğini, nasıl karşılandığını, hangi aşamalardan geçerek benimsendiğini ve bu süreçte uğradığı değişimleri belirlemeyi amaçladık.

Araştırma, dökümantasyon tekniği ile literatürün taranması, konu ile ilgili kitaplar, tezler, dergiler, gazeteler ve arşiv belgeleri de dahil olmak üzere gerekli kaynaklara ulaşılarak toplanan bilgilerin değerlendirilmesiyle yapılmıştır.

Bu araştırmada, Türkiye’de modern sporların Tanzimat ile başlayan modernleşme çabaları çerçevesinde geliştiği, Meşrutiyet yıllarında toplumun geniş kesimlerine yayıldığı, Batılı ülkelerde rağbet gören bu sporların devletin doğrudan ya da dolaylı olarak desteği ile, toplumun modern kesimleri içerisinde yer alan kamu görevlisi ya da kamu görevlisi olmaya aday kentli ve eğitilmiş kişilerin gayretleriyle Türkiye’ye getirildiği ve modern sporların ülkemize gelme ve yerleşme sürecinde Batı tarzında kurulmuş eğitim kurumlarının öncülüğü belirlenmiştir. Batılı ülkelere getirilen bu sporlara toplumumuzun nasıl tepki verdiği de araştırmamızın önemli bir boyutudur.

Türk toplumu modern sporları kültürel tehdit olarak kabul ediyordu, halkın huzur ve düzenini bozacağı düşünülmekteydi.

XX. Yüzyılın başlarında toplumun bir kesiminde de olsa modern sporlara ilginin artmasında sağlıklı bir yaşam ve düzgün bir fizik düşüncesinin olduğunu görmekteyiz.

Sonuç olarak, modern anlamda spor düşüncesi ve uygulamaları Osmanlı toplumunun son dönemindeki aydın kesimi tarafından devlet imkanlarından da yararlanılarak hayata geçirilmeye çalışılmıştır. Bunda hiç kuşkusuz, kurulan modern

okulların programları ile gazete ve dergi yayınlarının yönlendirici etkileri önemli bir rol üstlenmiştir.

Anahtar Kelimeler: Modernleşme, Beden Terbiyesi, Mekteb-i Sultani, Jimnastik, II. Meşrutiyet

2. SUMMARY

THE NEW SPORTS AND SOCIAL DYNAMICS IN THE PROCESS OF MODERNIZATION IN TURKEY

In our research which is about the new sports and social dynamics in the process of modernization in Turkey, we aim to examine the coming of modern sports to Turkey with social dynamics, we aim to maintain under which factors' affects these sports came to Turkey, how it was met after which levels it was accepted and the changes it had during the process of modernization.

The research was made with documentation technique using the search of literature, the books about the subject, thesis, magazines, newspapers and archive documents.

In the research, new sports were developed with the modernization attempts which had started with the "Administrative Reforms" and it was spread to all parts of the society during the "Constitutional Monarchy" years. These sports which were popular in western countries, were brought by the governments or civil servant candidates which were urban and educated. In the coming of these sports, the schools that were established in the western style were the first. How our society react to those sports which were brought from Western countries is also an important part of our research.

Turkish society accepted modern sports as a cultural threat and thought it would give harm to public's peace and order.

In the beginning of 20th century we saw an increase in the interest of modern sports in a part of a society as they wanted a healthy life and a fit body.

As a result, thought of modern style sport and its application were tried to be applied by the educated people in the last period of Ottoman society by using

governmental facilities. Of course, in that the programmes of modern schools that were founded at that time, newspapers and magazines effects played an important role.

Key Words: Modernization, Education of physical, Mekteb-i Sultani, Gymnastic, II. Constitutional Monarchy.

3. GİRİŞ VE AMAÇ

Modernleşme, modern kabul edilen toplumlar yönünde gerçekleşen sosyal değişme sürecini ifade eden bir kavramdır. Daha geniş bir tanımla modernleşme, ileri oldukları kabul edilen ülkelerin kurumlarının, değerlerinin ve tüketim modellerinin benimsenmesi sürecidir.

Modernleşme çabasındaki toplumlara genel olarak bakıldığında, bu toplumların modernleşme süreçlerinin, tarihi arka planları ve Batı'dan gelen etkilerin gücü ve siyasi konumları gibi çeşitli faktörlerden kaynaklanan birbirinden farklı evrelerden geçtiği görülmektedir.

Modernleşme sürecindeki ülkelerde spor “modern” ve “geleneksel” olmak üzere iki farklı kategoride incelenmektedir. Bu noktadan bakıldığında, ülkemizde de biri, ‘yaşayan’ ve yaygın olan modern sporlar; diğeri, tarihte kalmış ve sun’i teneffüsle yaşatılmaya çalışılan geleneksel sporlar olmak üzere ikili bir kategorizasyonun varlığı söz konusudur.

Türkiye’de modern sporlar, Tanzimat ile birlikte gelişmeye başlayan modernleşme çabasının kapsamında değerlendirilmesi gereken bir olgudur.

Beden terbiyesi ve modern sporlar, Osmanlı imparatorluğu’nda da Batı’da olduğu gibi siyasi ve sosyal bazı ihtiyaçları karşılamak maksadıyla ortaya çıkmıştır. Bu sebeple beden terbiyesi ve modern sporların Osmanlı macerası, Avrupa’daki gelişmelerle birlikte bir seyir izlemiştir. İlk modern spora geçiş, jimnastik ile olmuştur.

Beden terbiyesi ve jimnastik dersleri askeri okulların, polis mekteplerinin ve sivil okulların ders programına konulmuştur. İlk eğitimler yurtdışından getirilen öğretmenler tarafından verilmiştir.

23 Temmuz 1908’de II. Meşrutiyet’in ilan edilmesi ülkeye birtakım özgürlükler ve serbestlikler gelmiştir. Meşrutiyetin ilanı Türk gençlerine bir araya gelebilme, daha

rahat spor yapabilme, semt semt birleşerek daha rahat konuşabilme, hürriyet düşüncelerini birbirlerine anlatabilecek kulüpler ve cemiyetler kurma imkanı vermiştir. Böylece modern sporlar ülkemizde daha kolay gelişebilme ve yayılabılme imkanı bulmuştur.

Modernleşme sürecinde Türkiye’de birçok alanda köklü değişimler görülmüştür. Bu durum sporda da yaşanmıştır. Diğer sahalardaki değişimler araştırılarak irdelenmiş ancak spor alanındaki araştırmalar sınırlı kalmıştır. Bu araştırmamız çeşitli kaynaklarda parça parça bulunan verileri kendi konum çerçevesinde bilimsel çalışmada birleştirmek suretiyle spor tarihi ile ilgilenen araştırmacıların ulaşabileceği ve gelecekle ilgili öngörülerde bulunabilecekleri bir kaynak olarak bilim dünyasına hizmet etmeyi amaçlamaktadır.

4. GENEL BİLGİLER

4. 1. Modernleşme

Sosyolojide, toplumsal değişme sürecinin analizi önemli bir yer tutmaktadır. Her değişme, değişmenin hızına ve ritmine bağlı olarak farklılık gösteren zorlu bir süreçtir. “Modernleşmeyle beraber toplumsal değişmenin temposu artmış; problemlerin, çözüm arayışlarının, çözümlerin ve yeni problemlerin oluşturduğu diyalektik sarmal insanlık tarihinin son iki yüz yılını kuşatarak günümüze kadar ulaşmıştır” (6).

Modernitenin yeni bir toplumsal bir gerçek olarak ortaya çıkmasıyla beraber sosyoloji literatüründe geçmiş dönemlere ait her şey “geleneksel” kavramıyla ifade edilir olmuştur (81).

İngilizce de ki karşılığı tradition olan gelenek kavramı Latince de “Kurtuluş, bir bilginin elden ele aktarılması, bir öğretiyi başkalarına iletme” anlamlarına gelen “tradere” sözcüğünden gelmektedir. Kavram toplum içerisindeki davranışları yönlendiren, belli davranış şekilleri üreten ve insanları bu istikamette davranmaya iten kurallar olarak tanımlanmaktadır (9).

Latince de “şimdi, henüz” anlamında kullanılan “moda” ve ondan türemiş “modernus” teriminden gelen “modern” sözcüğü Batı uygarlığı düşüncesinde aydınlanma, sanayi devrimi, çoğulcu demokrasinin ürünü olan bireycilik, laiklik ve eşitlik gibi anlamları içermektedir (6). Kökeni V. Yüzyıla uzanan “modernus” o zamanlar, Hristiyanlıkla birlikte başlayan yeni dönemi Romalı ve Pagan geçmişten ayırmak için kullanılmıştır (48). XVI. Yüzyılda İngiltere de “modern”e dönüşmüştür (81).

“Modern”, eski olanın yerine yeni olanın hakim oluşunu belirten bir kavramdır. Nitekim, modernliğin “tamamlanmamış bir proje” olduğunu düşünen J.Habermas da, “modern”in “yeni”yi ifade eden, bugünü geçmişten, antikiteden ve gelenekten ayıran bir kavram olduğunu söylemektedir (6). Modernlik, XVII. Yüzyılda Avrupa’dan başlayan

ve sonraları neredeyse bütün dünyayı etkisi altına alan toplumsal yaşam ve örgütlenme biçimleri olarak ifade edilir. Bu yaklaşım modernliği belli bir zaman süreci ve coğrafi çıkış noktasıyla ilişkili kılar (50).

Modernleşme kavramı dilimize, Batı dillerinde “modernleştirme” ve “modernleşme” anlamlarında kullanılan (modernization) sözcüğünün karşılığı olarak girmiştir (81). Çok basit bir şekilde tanımlayacak olursak modernleşme, modern kabul edilen toplumlar yönünde gerçekleşen sosyal değişme sürecini ifade eden bir kavramdır. Daha geniş bir tanımla modernleşme, “ileri oldukları kabul edilen yabancı ülkelerin kurumlarının, değerlerinin ve tüketim modellerinin benimsenmesi sürecidir” (11).

Modernlik, Batı toplumlarında endüstrileşmeyle ortaya çıkan sosyo-kültürel gelişme düzeyini ifade eden bir “olgu”; modernleşme ise, bir toplumun sosyal değişme sürecinin “modern” kabul edilen toplumlar yönünde olmasını ifade eden bir “süreç” tir.

Batı iç dinamikleriyle ‘modernleşerek’ ‘modern’ olurken, diğer toplumlar bu sürece Batı dünyasının baskısı ve yönetici elitlerin “modernleştirme” politikalarıyla girmekte, sonraki aşamada bu politikalar toplumsal sonuçlarıyla birlikte, yani “modernleşme”nin “modernleştirme”ye eklenmesiyle ilerlemekte, böylece süreç hızlanarak devam etmektedir (6).

4.1.1. Geleneksel Toplum-Modern Toplum

Modernleşme geleneksel yaşam tarzından zıt bir yöne doğru gidişatı ifade etmektedir. Bu sebeple modern toplumu iyi bir şekilde anlatabilmek için geleneksel toplumla olan farklılıklarını ortaya koymak gerekmektedir. Bu farklar;

1. Geleneksel toplumun temel yerleşim birimi “köy”, modern toplumun ise “kent”tir,
2. Geleneksel toplum ziraat ve hayvancılığa dayanmaktadır. Modern toplumda ise sanayi ve hizmet sektörü bulunmaktadır,

3. Geleneksel toplumda devlet kendini dini inançlarla meşrulaştıran -M. Weber'in ifadesiyle- "geleneksel" otoriteye dayanmakta, modern toplumda ise devlet "yasal otoriteye" dayanmaktadır,

4. Geleneksel toplum, din ekseninde şekillenirken, modern toplumda sosyal hayatta din belirleme gücünü kaybetmekte, siyasi hayattan ise tamamen çekilmektedir,

5. Geleneksel toplumda "geniş aile" modelini benimsemişken, modern toplumda aile giderek küçülmektedir.

6. Modern toplumda geleneksel toplumdaki eğitime göre, eğitimin formelleşmesi (okul sisteminin olması), yaygınlaşması, cinsiyetsizleşmesi (kadınların erkekler kadar ve onlarla birlikte eğitimden yararlanması), işlevselleşmesi (uzmanlık kazanılması), sekülerleşmesi (dinin belirleyiciliğinden uzaklaşması) ve eğitim süresinin uzaması gibi farklılıklar bulunmaktadır,

7. Doğuştan getirilen ayrıcalıklar geleneksel toplumda hukuk ile meşrulaştırılırken, modern toplumda "atfedilen statü"ye değil "kazanılan statü"ye önem verilmektedir (56),

8. Durkheim sosyal bütünleşmenin, geleneksel toplumda "mekanik dayanışma", endüstri toplumunda "organik dayanışma" şeklinde olduğunu belirlemiştir (6),

9. Modern toplumda bireysel ilişki ön plana çıkarken geleneksel toplumda ise cemaat ve kabile ilişkileri ön plandadır (56).

4.1.2. Modernleşme Süreci

Modernleşme geniş kapsamlı toplumsal değişme sürecidir (76). Modernleşme kuramı Batılı olmayan toplumlardaki değişim süreçlerini ortaya koymak amacıyla geliştirilmiştir. Bu kuram, "modern" ve "geleneksel" olarak nitelenen iki toplum tipinin karşılaştırılmasına dayanmaktadır. Bu tipleştirmede modern toplum tipinin ne olduğu ifade edilmiş, geleneksel toplum ise "modern olmayan toplum" biçiminde algılanmıştır.

Modern toplum kavramı, belirli bir insan tipini, insanla doğa ve insanla insan arasındaki ilişkilerin belirli bir davranış biçimini, belirli bir ekonomik ilişkiler sistemini ve genellikle bu öğelerin oluşturduğu toplumsal ve ekonomik temel üzerine kurulu bir siyasal yapıyı içermektedir (71).

Sanayi devrimi büyük bir üretim zenginliği oluştururken, toplumsal kurumların geleneksel haline zarar veren veya yok eden, yerine yenilerini oluşturan tamamen yeni bir toplum tipini başlatmıştır. Avrupa’da ki ilk endüstri toplumlarındaki modernleşme süreci birkaç nesil sürmüştür (76).

Geleneksellikten modernliğe “geçiş” aşamasında bulunan toplumlarda, ekonomik, toplumsal ve siyasal dönüşüm süreci içinde, bu toplumlardaki kişi ya da grupların rolleri, “geçiş” toplumlarının Batılı olup olmamalarına göre değişmektedir (70). Batı’da geleneksellikten modernliğe geçiş, dört yüzyıllık bir sürede ve kendiliğinden gerçekleşmiştir. Yani Batı kendi “iç” dinamikleri sayesinde modernleşmiştir.

Batılı olmayan toplumlarda modernleşme, daha kısa bir zaman dilimi içerisinde, kendiliğinden olmayan ve dış faktörlerin etkisi ile ortaya çıkmaktadır. Bu değerlendirmenin bir önemli sonucu, Batılı toplumların yaklaşık dört yüzyılda eriştiği ideale (modernlik), çok daha kısa bir sürede erişilmek istenmesinin, bu toplumların “geçiş aşamasındaki” kültürel ve siyasal oluşumlarının açıklanmasında modernleşme kuramı içinde yer alan açıklama biçimi şöyle ifade edilebilir;(63)

Batı toplumları sürekli değişen hareketli toplumlardır. Buna karşılık Batılı olmayan toplumlar, değişimin çok yavaş olduğu, ya da hiç değişmeyen durağan toplumlardır. Dolayısıyla Batılı olmayan toplumlarda modernleşme, Batılı toplumların dışarıdan müdahalesinin sonucunda ortaya çıkan bir değişim sürecini ifade eder (76).

Batılı olmayan toplumlar modernlik idealine, Batıdaki süreçten farklı olarak daha kısa bir sürede erişmek istegindedir. Batı toplumlarının hareketli yapısına ve değişim sürecini hızlandıracak itici gücüne sahip olmayan geleneksel toplumlar

modernleşme sürecinde yol gösterici güç olarak, yabancı aristokratik bir seçkinler zümresine veya Batılı modern kültürün düşünsel araçlarıyla donanmış yerli bir aydınlar grubuna ihtiyaç duymaktadırlar (63). Modernleştirme görevini aktif olarak üstlenen bu aydınlar genellikle ulusal kalkınmayı hedefleyen siyasal elitler olmaktadır. Onlara göre modernlik, toplumun geleneksel (modern olmayan) ilişkilerin, bağlantıların, kimliklerin reddedilerek kapitalist ekonominin oluşturacağı ulusal bütünlüğün içinde yer alınması ve bu yolla toplumun örgütlenmesi anlamına gelmektedir (60).

Bu bağlamda Batılı olmayan toplumlarda modernleşme süreci Batılı toplumların dışarıdan müdahalesiyle işlemektedir.

Sosyolojik bir bakışla modernleşme, sanayileşme ile birlikte teknolojinin yayılması, sosyal yaşamda bilginin öneminin artması, ticaretin yayılmasıyla geniş alanda ekonomik bütünleşmenin oluşması, köyden şehirleşime geçiş ile kurumsallaşan düşünsel, kültürel ve yapısal değişikliklerin tümüdür (6). Modernleşme, geleneksel tarımsal üretim ve küçük çaplı el sanatlarına dayalı durağan bir yapıdan, sanayileşmiş, şehirleşmiş, okur-yazar oranının arttığı, kitle iletişim ve ulaşım araçlarının geliştiği dinamik bir yapıya geçiştir. M. Berger modernleşme sürecini;

- Çok sayıda köylünün şehre gelip fabrika işlerinde çalışmaya başlaması (kentleşme),
- Tarımda yeni metod ve araçların kullanılması ve yeni tekniklerin üretimde kullanılmaya başlanması,
- Eğitim ve okuryazarlığın artması, kitle iletişimi ve haberleşmenin çoğalması,
- Dini otoritenin zayıflaması,
- Milli devlet ile milli duyguların oluşması ve milliyetçiliğin yaygınlaşması,
- Erkek egemenliğinin ve anne baba otoritesinin zayıflaması ile kadınların daha eşit olduğu yeni aile yapısının oluşması,
- Anayasadan askeri yönetime kadar bütün alanlarda Batılı yeni siyasi yönetim şekillerinin ortaya çıkması,
- Sanayi, tıp ve tarımda bilim ve teknolojinin kullanılması şeklinde sıraladığı özelliklerle tanımlamaktadır (134).

Modernleşme süreci, fiziki ve sosyal çevreyle ilgili olduğu kadar bireyin kişiliği, tutum ve değerleri ve zihinsel yapısı ile ilgilidir. Geleneksel yapıdan modernliğe geçişte, toplumun değer özelliklerinde değişimler meydana gelmektedir. Bu modern özellikler, yeni deneylere açıklık, aile, din ve otorite gibi geleneksel kurumlara karşı giderek artan bağımsızlık, modern konu ve kurumlara karşı ilgi, fatalizm ve pasifliği azalması, bilimin etkinliğine inancın güçlenmesi ve daha yüksek mevkilere yükselme çabası olarak sıralanabilir.

Modernlik ve modernleşme her şeyden önce “geleneksel” olarak adlandırılan bir modelin varlığını ve bu modelden uzaklığı ifade eden kavramlardır. Uzaklaşma yeni bir toplum modelinden söz edilecek ölçüde fazla olduğunda “modernlik”ten geçiş sürecinin devam ettiği durumlarda ise “modernleşme”den söz edilmektedir. Batıda geleneksellikten modernliğe geçiş yüzyıllar sürmüş ve toplumun kendi iç dinamikleriyle olmuştur. Buna karşılık Batılı olmayan toplumlarda daha kısa bir süre içinde, kendiliğinden olmayan ve dış etkenlerin yoğun itici gücüyle meydana gelmektedir (6). Bendix, modernleşmenin zaman ve faktörler itibariyle tekrar oluşmayacağını, ileri model toplumlardaki değişikliğin diğer toplumlarda da değişikliğe neden olduğu, daha sonraki modernleşme çabalarının “model ileri toplumlar” ile “izleyici toplumlar” ayrımı yapılarak gerçekleştirilmesi gerektiğini ifade etmektedir (134).

4.1.3. Batı Dünyasında Modernleşme

Ortaya çıktığı coğrafya itibariyle Batı dünyasına ait bir olgu olan Modernitenin doğuş tarihini kesin olarak tespit edebilmek oldukça zordur (6). Modernliğin siyasal düzeyde ortaya çıkmasına neden olan 1789 Fransız Devrimi olarak kabul görürken felsefi boyutu ise Descartes’e kadar götürülmektedir. Çünkü Descartes ile birlikte kendi ayakları üzerinde durabilen bir akıl modeli kabul görmüş ve akıl dışındaki kaynaklara ihtiyaç duymadan (Tanrı, din, gelenek vb.) sadece kendi yetenekleri ile kendisini, Tanrı’yı daha sonra da çevresini ve buradan yola çıkarak yeni bir dünya anlayışına ulaşabileceği kanaatine erişilmiştir (9).

Batı dünyası modernleşmeden önce, sosyal hayatta gelenek ve din belirleyici unsurlar idi. Kilise ve din adamları sınıfı dini konularda ve devletin yönetiminde yetki sahibiydiler. Batı dünyası bu süreçte uzun yıllar din-akıl, kutsal-kutsal dışı çatışmalarına sahne olmuş, XVI. ve XVII. Yüzyıllardan itibaren kutsal merkezli dünyanın yerini, insan merkezli bir dünya almaya başlamıştır. Aydınlanma düşüncesi ve Fransız Devrimi ile birlikte gelenek ve din sosyal hayattan uzaklaştırılarak, ferdi inanç haline dönüştürülmüştür (81).

Rönesans ve Reform'un modern Avrupa'nın oluşumunda önemli etkileri olmuştur (6). S. H. Nasra göre Avrupa'daki Rönesans'dan doğan hümanist ve seküler akımlarla modernizm başlamıştır (67). Zira Rönesans, klasik Yunan düşüncesinin kaynaklarına geri dönüş hareketini başlatarak, yunan akılcılığını yeniden canlandırmış; zihniyet dünyasının sekülerleşmesiyle birlikte, din merkezli olan evren fikrini dönüştürerek insan merkezli bir yörüngeye oturtmuştur (65). Rönesans ve Reform hareketlerinin ardından, XVI. Yüzyıldan itibaren Batı dünyasında sosyal, kültürel, ticari ve siyasi alanlarda kilise ve din adamlarının etkisizleşmeye başladığı, sosyal ve kültürel alanlarda önemli değişimlerin meydana geldiği görülmüştür (81).

Modernite konusunda, din alanında yaşanan değişimlerin öncelikli olarak incelenmesinin nedeni, modernleşmenin sekülerleşmeyi içeren bir süreç olmasından kaynaklanmaktadır (6). Batı dünyasının yaşamış olduğu tarihi dönüşüm üç kategoride değerlendirilebilir: Birincisi aklın, dinin ve geleneksel normların yönlendiriciliğine karşı daha hür olmasıdır. İkincisi bilim ve teknik alanında başlayan akılcı ve evrensel niteliklere sahip deneyci, araştırmacı bir anlayışın ortaya çıkışıdır. Üçüncü kategori ise, sosyal hayatta kutsalı referans almaya, rasyonel ve seküler niteliklere sahip bir insan, toplum ve yönetimin tesisi olarak sınıflandırılabilir.

Batı'da modernleşme ile beraber din gerilemiş onun yerine akıl ön plana çıkmıştır. Aydınlanma düşünürleri, insan için kurtuluşun inançla değil, bilimsel bilgi ve çalışmayla olabileceğine inanmışlardır. Onlara göre "aklın ortaya koyduğu her şey iyi, iyi olan her şeyde akli ve doğrudur". Batı modernleşmesi, dinin sosyal hayattan çekilerek, fertlerin vicdanına hapsedilmesi gereğine inanmıştır. Dinin seküler bir yapı

kazanması amaçlanmıştır. Batı modernleşmesi dini sınırlandırarak denetimi altına almıştır (81).

Modern toplumun oluşumu karmaşık bir yapıya sahiptir. XIX. Yüzyılda birçok sosyoloğun modernite hakkındaki çözümlenmeleri birbirinden farklıdır. Comte, zihniyete vurgu yaparken, Marx “iktisadi ilişkilerin” belirleyiciliğine işaret etmiş; Weber ise Protestanlık inancının modern toplumu ortaya çıkaran ana faktör olduğunu ileri sürmüştür (6).

Konuyla ilgili tartışmalar günümüzde bile devam etmektedir. Soysa-ekonomik faktörleri bağımsız değişken olarak gören yaklaşımlar, sırasıyla XIII. ve XIV. Yüzyıllardaki ticari hayatın yükselişini, kentleşmeyi, tarımsal teknolojinin gelişmesini, buna paralel olarak feodalitenin gerilemesini ve burjuvazinin ortaya çıkışı ile XVIII. Yüzyıldaki aydınlanma ve XIX. Yüzyıldaki sanayileşme aşamalarını önemli bulmaktadırlar. Sonuç olarak modernitenin kentleşme, sanayileşme ve sekülerleşme süreçlerini içine alan bir olgu olduğu anlaşılmaktadır. Bütün bu süreçlerin ortak ifadesi “modern” adı verilen yeni bir toplumsal modelin, kendisine özgü kültürel ürünleriyle birlikte tarih sahnesindeki yerini alması olmuştur. Bu model kesin olarak XX. Yüzyılda tarih sahnesindeki yerini güçlü bir biçimde almıştır. Hatta Avrupa dışındaki bütün toplumlar değişme stratejilerini onu kendilerine model kabul ederek belirleme yoluna gitmişlerdir (81).

4.1.4. Türk Toplumunda Modernleşme

Osmanlı Devleti XVII. Yüzyıl sonlarına kadar, başlayan askeri yenilgiler ve toprak kayıplarına rağmen kendilerini Batı dünyasına karşı üstün görüyorlardı. Bu yüzyılın sonlarında ilk zamanlarda Batı'nın her açıdan üstün bir toplum olduğu şeklinde değil, sadece askeri teknik ve taktik unsurlar bakımından üstün olduğu şeklinde değerlendiriliyordu. Bu sebeple Osmanlı Devleti'nde ilk modernleşme hareketleri askeri tekniğin Batı'dan alınması ile başlamıştır (63).

XVIII. Yüzyılda Avrupa karşısında askeri yenilgilerin olmasıyla, Osmanlı devlet adamları devlet varlığının devamı için savaş gücünün modern Batı devletleriyle aynı standartlarda olması gerektiğini anladılar. Osmanlı ordularının en önemli eksiklikleri askeri disiplin, eğitim ve yeni savaş taktikleri alanındaydı. Bunun için kapsamlı bir modernleşme çalışmaları gerekiyordu. Kısa zamanda bir reform hareketi başladı. Batılı usullere göre eğitim veren askeri okullar kuruldu. Bu okullarda Osmanlı aydınları Batı kültürüyle aracısız karşı karşıya geldiler. Burada yabancı diller öğreniliyor ve fen dersleriyle farklı bir dünyanın kapıları açılmış oluyordu (6, 126)

Modernleşme sürecindeki toplumlarda, bu toplumların modernleşme süreçlerinin, tarihi arka planları ve Batı'dan gelen etkilerin gücü ve siyasi konumlarından dolayı birbirlerinden farklı aşamalardan geçtiği görülmektedir. Hepsinin ortak noktası, modernite evrelerini Batı toplumlarından farklı olarak yaşamadan tamamlamaya çalışmışlardır ve bunu Avrupa'nın belirlediği siyasal ve kültürel etkiler altında gerçekleştirmişlerdir (6).

Türkiye için modernleşmek bir hayat-memat meselesiydi; devletin devamı için sürecine girmek stratejik bir zorunluluk idi (126). Avrupa'yla olan coğrafi, siyasal ve tarihsel ilişkilerimiz modernleşmeyi bizim bir devlet olarak yaşabilmemiz için hayati bir mesele haline getirmiştir (6). Türkiye'nin modernleşme yolundaki en büyük avantajı güçlü devlet geleneğinin olmasıdır. Devlet geleneği olan ülkeler bu gelenekten yoksun ülkelere göre daha kolay modernleşmektedir (54).

Türk toplumunda modernleşme çabaları ilk olarak lale devrinde başlamıştır. Bu dönemde Avrupa ile Osmanlı Devleti arasında birçok alanda ilişkiler kurulmuştur. Daha sonra modernleşme yolunda bir diğer adım 1793 yılında III. Selim'in tahta sadık yeni bir merkezi ordu oluşturma çabalarıyla başladı. II. Mahmud döneminde Avrupa ile ilişkiler daha da pekiştirildi (57). Bundan sonra Tanzimat, II Abdülhamit devri, II. Meşrutiyet dönemlerinde geçmiş ve Cumhuriyetle birlikte günümüze kadar gelinmiştir.

Lale devrinde Arapça ve Fransızca'dan Türkçe'ye birçok çeviri yapılmış, İbrahim Müteferrika'nın yardımı ile Avrupa'dan matbaa getirilmiş, Avrupai tarzda

itfaiye bölüğü oluşturulmuş ve Avrupa ülkelerine ilk kez elçilikler açılmıştır. Osmanlı devleti Lale Devrinde Batılılardan üstünlük inancını henüz kaybetmemiş ve ıslahat çabalarıyla Avrupa'ya ulaşmayı değil, kendi tarihinin muhteşem dönemlerini canlandırmayı amaçlamıştır. Ancak zamanla savaşlarda alınan yenilgiler sonucu Batı'ya olan tutum değişmiş, bazı alanlarda Batı'nın üstünlüğü kabul edilmiş ve devlet adamları arasında Batılı eğilim artmıştır (56).

Lale devrinde Osmanlı Devleti ile Avrupa arasında ticaret, siyaset ve savaş sahalarında meydana gelen ilişkiler manevi sahalara da yayılmış ve böylelikle daha kapsamlı bir kültür temasına yol açmıştır. Bu dönemde Batı devletleri ile daha sıkı ilişkiler kurulmuş, ülkeye birçok Avrupa ürünleri ve sanat eserleri ithal edilmiştir. Ayrıca bazı Avrupa ülkelerine, ülkelerinin ilerleme sebeplerini ve eğitim sistemlerini incelemek üzere elçiler gönderilmiş, böylece Batı devletleriyle daha sıkı ilişkiler kurulmuştur. Bu dönemde Batı yaşam tarzına özellikle saray ve yüksek tabaka mensuplarının ilgisi artmıştır. Batı da üretilen takı ve giyim eşyaları ve sanat eserleri ülkeye girmiştir. (6)

Lale devrinde aslında Osmanlı İmparatorluğu'nun içinde bulunduğu zor durumdan bir kaçıışı gösteriyordu. Bu dönemde oluşturulan suni bir sakinlik havası ve gösterişli eğlencelerle geleceğe yönelik endişeler unutulmaya çalışılmıştır. Bu dönemdeki değişimler memlekete tesadüfen gelen yabancıların veya münferit yerli şahsiyetlerin çalışmalarına bağlı olarak meydana gelir ve kısa sürede kaybolur çünkü bu değişimler toplumun kabul ettiği bir plana göre hazırlanmamıştır. Özetle bu dönemin en büyük özelliği her geçen gün varlığını daha çok gösteren Avrupa ve ona bu üstünlüğü kazandıran sebeplerin bilinmemesinden kaynaklanan çaresizliktir (6, 89).

Bu sebeplerle ilk kapsamlı ve nispeten sistemli kültür değişmelerinin başlangıç tarihi olarak III. Selim dönemini kabul etmek gerekir. “Serbest” kültür değişmesinde “mecburi” kültür değişmesi evresine geçiş III. Selim’le başlar. III. Selim toplumun yaşam tarzı, örf ve adetleri ile giyim kuşamı gibi unsurları değiştirmeye çalışmamış, yalnızca askeri alanda Batı tarzı bir askeri eğitime dayanan yeni ordu kurmaya çalışmıştır. III. Selim döneminde yeniliklerin yayılması için uygun zemin hazırlanmış,

fakat Kabakçı Mustafa isyanı sonucu III. Selim öldürülmüş ve bu dönem sona ermiştir. III. Selim'in döneminde meydana gelen kültür değişimleri içerik olarak önceki dönemlerden daha bilinçli ve sistemlidir. Ancak yine de değişimler belirli konularla sınırlı olarak devam etmiştir (6).

II. Mahmud'un reformları ile batılılaşma büyük bir ivme kazanmış, kültür değişimleri günümüze kadar devam etmiştir (124). Öncelikle askeri alanda lağvedilen Yeniçeri Ocağının yerine Asakir-i Mansure-i Muhammediyye adıyla yeni bir ordu kurulmuştur. Bu devrin sonlarına doğru ilk sivil okullar açılmış, yeni kurulmuş olan ordunun ihtiyaçlarının karşılanması ve memleket iktisadına katkıda bulunmak amacıyla bazı fabrikalar kurulmuş ve ticari alanda bazı düzenlemelere gidilmiştir. Bu dönemdeki modernleşme çabaları askeri alanla sınırlı kalmamış, devlet ve saray teşkilatını ve toplumsal hayatı kapsamaya başlamıştır (89).

Tanzimat Fermanı 1839 yılında ilan edilmiş ve Batılı anlamda birçok düzenlemeye gidilmiştir. 1856 yılında yayınlanan Islahat Fermanı bu düzenlemelerin devamıdır. Tanzimat döneminde siyasi yapıyı değiştirme ve hukuki düzenlemeler açısından yenilikler yapılmıştır (6). Fermanın hedefi, doğrudan Avrupa siyasi kamuoyudur. Ferman halkına keyfilikten uzaklaşan ve idari yapısını düzene sokan devlet imajıyla sempati ve destek toplamayı hedeflemiştir (125).

II. Abdülhamit ile birlikte I. Meşrutiyet dönemi başlamıştır. Kanun-i Esasi'ye hazırlanmıştır. I. Meşrutiyet dönemi çok kısa sürmüş, II. Abdülhamid Kanun-i Esasi'nin kendisine vermiş olduğu yetkileri kullanarak Meclis'i tatil etmiş, bazı fikir adamlarını sürgüne göndermiş ve Babıali'yi, orduyu, ulemayı kendisine muhalefet etmeyecek şekilde etkisiz hale getirmiştir. I. Meşrutiyet döneminin bitmesi ile Tanzimat devrinde saltanatın güçlü ortağı olan Babıali yetkisini kaybetmiş ve bütün yetki ve sorumluluklar sarayda toplanmıştır.

Ancak "modernleşme süreci kaçınılmaz bir süreç olarak işlemeye başlamıştır". Ülkede illegal örgütler kurulmuş, bunlardan İttihat ve Terakki Cemiyeti etkili olmuştur. Jön Türkler ve İttihatçılara karşı baskılar artmış, yurtdışına gitmişler ve Abdülhamid

rejimine karşı çeşitli yayınlarla muhalefeti sürdürmüşlerdir. Bu dönemde Batı ile kültürel anlamda ilişkiler devam etmiş; o zamana kadar devlet tarafından yürütülen modernleşme çabaları toplumda da kabul görmeye başlamıştır.

“Rejim karşıtı muhalefet hareketi, subaylar ve askeri birlikler için bir isyan hareketi halini alınca İttihat ve Terakki'nin yeniden Kanun-i Esasi'nin yürürlüğe konulması isteği kabul edilerek 23 Temmuz 1908'de ikinci kez Meşrutiyet ilan edilmiş ve II. Abdülhamid tahttan indirilmiştir”. İttihat ve Terakki cemiyetinin siyasi alanda yapmış oldukları devrim toplumsal hayatta da çok köklü değişimlere sebep olmuştur. “Böylece ülkede önemli bir fikir hareketi meydana gelmiştir. Bu dönemde ülke gelecek değişimlere fikirsel olarak hazırlanmış, toplumsal bilinç gelişmeye başlamış, milliyetçiliğin temelleri atılmış, milli bir edebiyat ve fikir hareketi meydana getirilmiştir”.

İttihat ve Terakki mensupları II. Meşrutiyetin ilan edilmesi ile bütün problemlerin halledileceğini düşünmüş ancak ülkenin içinde ve dışında meydana gelen olaylar karşısında başarısız olmuşlardır. İmparatorluk peş peşe gelen savaşlar sonucunda gücünü tamamen kaybetmiş, bu dönemde yenilik hareketi olarak eğitim, dil, edebiyat ve fikir alanında gelişmeler olmuştur. Yüksekokulların ve öğretmen okullarının düzenlenmesi ile orta, lise ve yüksek eğitime katılım artmış, eğitimin kalitesi yükselmeye başlamış, daha önceki dönemlerde sadece hastabakıcı, ebe ve öğretmen olabilen kadınlar sayıları az da olsa memur olarak çalışma imkanı bulmuştur. Toplumsal hayatta kadınlar daha fazla yer almaya başlamışlardır.

Osmanlıcılık, İslamcılık, Türkçülük ve Batıcılık gibi farklı fikir akımları bu dönemde ortaya çıkmıştır. Bütün bu fikir akımları modernleşmeyi kaçınılmaz ve gerekli görmüşlerdir fakat Batıdan alınması gereken şeylerin önceliği ve sınırı konusunda birbirlerinden ayrılmaktadırlar. Esasında bu fikir akımları “muhafazakar” ve “batıcı” olmak üzere iki kategoride toplanabilir. İlki muhafazakarların geleceği geçmişle birlikte kurma anlayışıdır; geçmişin kültürel ve ahlaki mirasının korunmasını gerekli gören ve Batı uygarlığının etkisini teknik, idari ve maddi yönleriyle sınırlandırmak isteyen

görüştür. İkincisi ise Batıcıların, uygarlığın bir bütün olduğunu savunan ve modernliğin icap ettirdiği gibi geleneği değiştirmek isteyen görüşüdür (6).

Cumhuriyetle birlikte kamusal hayatın tüm alanlarında radikal devrimler peşpeşe yaşama geçirilmiştir. Bu dönemde hilafet kaldırılmış, kıyafet ve şapka kanunu çıkmış, Latin alfabesi ve medeni kanun kabul edilmiş, kadınlar seçme ve seçilme hakkı kazanmışlardır. Bütün bu değişimler devletin yönetici kadrolarından başlayarak tabana doğru, toplumun farklı kesimlerini içerecek ölçüde yayılmaya başlamışlardır. Bir zamanlar aydınlara özgü olan Batılı gündelik yaşam şeklinin toplumun geniş kesimlerine mal olması Cumhuriyet döneminde olmuştur (6, 56).

Cumhuriyet döneminde toplumun, devlet tarafından modernleştirilmeye çalışılması halk tarafından olumlu karşılanmamıştır. II. Dünya savaşına kadar baskı altında tutulan tepkiler savaş sonrası su yüzüne çıkmış, tepeden inme modernleşmeye karşı duyulan hoşnutsuzluk siyasi alanda ifadesini bulmuştur (60).

1950 yılından sonra ülke genellikle muhafazakar sağ partiler tarafından yönetilmiştir. Belli dönemlerde askeri darbeler olmuş ve sol partiler birkaç yıl iktidarda bulunmuşlardır. Muhafazakar sağ partiler sol muhalefet tarafından çoğu zaman “modernleştirme” politikalarından taviz vermek hatta vazgeçmekle suçlanmışlardır. “Gerçekte sağcı siyasi elitlerin de “modernleşmiş” ve “modernleştirici” olduklarını söylemek yanlış olmaz. Makro politikalarına genel olarak bakıldığında, onlarında ülkeyi modern Batı toplumlarının hayat standartlarına ulaştırmak istedikleri açıktır. Ancak bu hedefe toplumun manevi kültür öğelerini hedef almadan, hatta geleneksel kültür karşısında saygılı bir tutum sergilenerek de ulaşılabileceğini düşündükleri görülmektedir” (6).

1950 yılından günümüze kadar uzanan süreçte modernleşme, sağ partilerin iktidarda olduğu zamanlarda daha geniş kitlelere yayılmıştır. Çünkü bu dönemlerde endüstrileşme ve kentleşme gibi toplumsal dinamiklerde artış görülmektedir. Kısaca özetlemek gerekirse “tek parti dönemi devletin modernleştiği ve modernleştirici etkisinin ön planda olduğu, çok partili dönemde ise toplumun modernleştiği

(moderniteye özgü değerlerin toplumun geniş kesimlerince istenir/paylaşılr hale geldiği) bir dönem olmuştur (6, 56).

4.2. Modernleşme Sürecinde Spor

Oyun ve eğlence amacı güden, rekabete dayalı ve performansı hedefleyen bedensel faaliyetlerin ilk olarak nerede ve ne zaman ortaya çıktığını kesin olarak saptamak mümkün değildir. Çok eski dönemlerde dahi sportif faaliyetlerin olduğunu spor tarihçileri ifade etmektedirler (6). Savaşlara katılmak amacıyla bedeni geliştirmek için de spor faaliyetleri yapılmıştır.

Günümüz sosyal antropolojisine göre sportif faaliyetin kökleri ilk insanlara kadar gitmektedir. İnsanın uzmanlaştığı ilk faaliyetinin ‘bedenin kullanımı’ olduğunu söyleyebiliriz, çünkü bedenimiz bir organizma olarak canlılığını devam ettirebilmek için, yaşama mücadelesinin ilk ve başlıca silahı olarak yine kendisinden, sahip olduğu organik güçten yararlanmak zorundadır. Başka bir ifade ile bedensel faaliyet canlılığın vazgeçilmez şartıysa; zihin kapasitesine sahip olan insan kaçınılmaz olarak deneme-yanılma sürecine girer ve bu faaliyetinin sonuçlarını ‘aktif biriktirme’ diyebileceğimiz çok yönlü, sürekli ve yeni biçimlerde kurarak bir “kültürel varlık” olma niteliğini kazanmıştır (7).

“Ne var ki, tarih boyunca görülen çeşitli bedensel ve performansa dayalı faaliyetleri, “spor” olarak isimlendirmek, çağımıza özgü bir olgunun yanlış anlaşılmasına neden olabilir. Bu durum spor kavramının, ya kronolojik olarak sınırlandırılmasını ya da başına “modern” sıfatının eklenerek kullanılmasını gerekli kılmaktadır.

Tarih boyunca birçok spor faaliyetleri olmuştur, ama modern spor yeni ve kendine özgü bir olgudur. Modern spor kavramının geçmişle bağlantısını “yaratıcı ihanet” kavramı ile kurabiliriz. “Yaratıcı ihanet” Batı’nın kendi tarihini yepyeni bir tarzda okuması ve moderniteye ulaşması olarak kabul edilmiştir. “Modernlik yaratıcıdır, çünkü Antik Çağa dayanmakta ve kadim gelenekten beslenmektedir; “ihanel”tir, çünkü

öncekinden çok farklı ve yenidir. Bu yaklaşım, modern sporun Batı toplumlarının tarihsel tecrübesiyle ilişkisi hususunda da geçerli görünmektedir. Modern sporun kökleri Eski Yunan ve Roma'ya kadar uzanmakta, sosyolojik açıdan eski çağların sportif faaliyetlerinden çok farklı bir yerde durmakta, “yeni ve özgün” bir olgu olarak karşımıza çıkmaktadır (6).

4.2.1. Modern Sporun Başlıca Özellikleri

Kökleri daha önceki yüzyıllarda atılmış bir dizi dönüşümün XIX. Yüzyılda ortaya çıkardığı bir model olan “modern toplum”un olgusu olan sporun, bu toplumun başlıca özelliklerini içinde barındırması gerekir.

Bu özellikler şunlardır:

- **Sporun Kitleselleşmesi**

Spor bugünkü anlamıyla, XIX. Yüzyıl İngiltere'sinde başlangıçta küçük bir azınlığın-üniversite öğrencileri ve soylular-serbest zaman uğraşısı olarak ortaya çıkmıştır. Sanayi devrimi, refah düzeyinin yükselmesi, çalışma saatlerinin azalması sporun bir serbest zaman değerlendirme olarak geniş kitleler tarafından rağbet görmesini sağlamıştır. Spor XIX. Yüzyılın sonundan başlayarak Batı'da büyük ölçüde önce burjuvazi, sonrada halk kitleleri arasında yayılmış, günümüzde ise her yaş grubundan herkesin ilgi duyduğu ve yöneldiği bir faaliyet olmuştur. Bu aşamada geliştirilen “spor herkesin olmak istiyor” sloganı ile “spor herkesin” olmuştur (6).

Günümüzde toplumun büyük bir kısmı sporla ilgilenmektedir. Kimi gazete ve televizyondan takip etmekte, kimi stadyum ve salonlara giderek seyretmekte kimi de çocukları aracılığı ile sporla ilgilenmektedir. Genel nüfusa oranlandığında bu büyük çoğunluk pasif olarak sporla ilgilenmektedir (72).

Bununla birlikte kitle iletişim araçlarının sportif faaliyetlerle ilgili haberleri iletmesi ve yayınlaması spor yapan kişilerin sayısında önemli bir artışa neden olurken, spor her insanın seyirci olarak da olsa ilgilenebileceği bir alan haline gelmiştir (41).

- **Sporun Örgütlenmesi**

Spora toplumsal noktadan baktığımızda karşımıza çıkan en önemli özelliği örgütsel boyutudur. Büyük kitlelerin ilgi odağı olması, ekonomi, sağlık, eğitim, kültür ve teknolojiyle olan yakın ilişkisi nedeniyle spor günümüzde hem ulusal hem de uluslararası örgütler arasında yer almaktadır (72).

Modern spor, vakıflar, dernekler, kulüpler, federasyonlar ve konfederasyonlar olarak örgütlenmiştir. Sayılarının yüz binleri bulduğu kabul edilen, yerel, ulusal ya da uluslararası düzede faaliyet gösteren sportif organizasyonların olduğu ifade edilmektedir. Yalnızca Almanya’da Alman Spor Federasyonu içerisinde yer alan spor kulübü sayısının 80.000 den fazla olduğu bilinmektedir. Türkiye’de bu sayı 5000 kadardır. Bu iki örneğe bakarak dünya ölçeğinde sportif organizasyonların sayısının minyonlarca olduğunu tahmin edebiliriz (7).

- **Sporun Küreselleşmesi**

Modern spor, dünyaya XIX. Yüzyılın sonlarında İngiltere’den yayılmaya başlamış, buradan diğer Batı ülkelerine ve Üçüncü dünyaya doğru ilerlemiştir. Sporun dünyaya hızlı bir şekilde yayılmasında İngiltere’nin endüstriyel ve emperyalist gücünün önemli etkisi olmuştur (41).

“Modern sporun kültürel yayılma sürecinden bağımsız ve toplumların iç dinamiklerin ortaya çıkardığı bir fenomen olmadığı görülmektedir”(6). Evrensellik arz eden spor kurallarının oluşu bu durumu açıklamaktadır. Günümüzde spor ulusal sınırları aşan kuralları, kültürel anlamda yayılması ile “sporun küreselleşmesi” olgusunu ortaya koymaktadır. Sporun kurallarından başka İngilizce teknik terimlerinde evrensel hale geldiğini görüyoruz (41).

Olimpiyat oyunlarının da sporun küreselleşmesinde etkisi büyüktür. Bu oyunlar ile dünyanın dört bir yanından gelen sporcu ve seyirciler buluşmuş, oyunlara katılan

sporcu ve seyirci sayısı sürekli olarak artmıştır. 1948 Londra oyunlarına 50 ülke katılırken 1968 Meksika City oyunlarında bu sayı 100'ü geçmiş 2004 Atina olimpiyatlarında ise ülke sayısı 202 olmuştur (127).

- **Sporun Farklılaşması**

Spor günümüzde farklı amaçlarla yapılan bir faaliyet olmuştur. Eğlenmek, dinlenmek, iyi vakit geçirmek, sağlıklı olmak, güçlü olmak, sosyal çevre edinmek, para kazanmak gibi birçok nedenlerle insanlar spora yönelebilmektedirler. Spor bu amaçların biri veya birkaçı için yapılabilir. Sportif faaliyetin amaçlarına göre yapılışını incelediğimizde karşımıza “kitle sporu” ve “elit sporu” olmak üzere iki kategori çıkmaktadır. Bu ayrımlar spordaki farklılaşmanın boyutlarını göstermesi bakımından önemlidir (6).

- **Sporun Çeşitlenmesi**

Günümüzde sportif faaliyetlerin çeşitlenmesinden dolayı, spor branşlarının sayısını tam olarak belirlemek neredeyse imkansızlaşmıştır. 1960'lı yılların sonlarında ABD'de spor sosyologları tarafından yapılan bir çalışmada, insanların “spor” ifadesini duyduklarında akıllarına gelen aktiviteler belirlenmeye çalışılmış ve 2600 gibi oldukça yüksek sayıda bir açıklama ile karşılaşmıştır. Bu durum yalnızca çeşitliliğin çokluğundan kaynaklanmamaktadır. Hangi faaliyetin “spor” olarak tanımlanıp tanımlanmayacağı konusunda uluslar arası ölçülerin olmayışı da belirsizliğe neden olmaktadır. Uluslar arası kuruluşlar hangi faaliyetlerin spor olduğunu belirlerken (futbol, voleybol, basketbol vb.), hangilerinin olmadığı konusuna karışmamakta ve karışmamaktadır. Ayrıca milli sporları da toplumlar kültürel gelişme sürecinde üretirler (41).

- **Sporun Siyasileşmesi**

Milli devletler uluslar arası rekabetin, birbirine karşı güç gösterisinin ve toplumsal birlik ve dayanışmayı sağlamanın bir aracı olarak spordan faydalanmışlardır (41). Spor XX. Yüzyılda rasyonel sosyalizm ile siyasal bir araç haline gelmeye başlamış; daha sonra komünist ülkeler benzeri politikaları uygulamışlardır. Fakat bu olgunun kökleri XX. Yüzyılın başlarına kadar uzanmaktadır (6). Aynı dönemde Alman jimnastiği, disiplin ve kahramanlık duygusunu geliştirmek amacıyla halk eğitiminin bir unsuru olarak görülmüştür. Yalnız asıl amaç Napoleon'un Avrupa'ya yayılmasını önlemektir.

Günümüzde önceki dönemlerden farklı olarak devletler açısından spor müsabakaları hem bir güç gösterisi hem de bir prestij nedeni olabilmektedir. Örneğin Olimpiyat Oyunları, Dünya Şampiyonaları gibi önemli spor organizasyonlarına ev sahipliği yapmak bir zafer olarak kabul edilmekte, uluslar arası bir spor branşında başarı kazanmak bir ulusun kutlanmasına sebep olmaktadır.

Sporun siyasileşmesi sadece farklı ülkeler arasında olacak bir olgu değildir. Aynı ülkede yaşayan farklı gruplar tarafından da bir araç haline getirilebilmektedir. Örneğin İspanya'da Franko döneminde merkezi otorite ile Katalanlar arasındaki siyasi çekişmeler sporda da görülmüştür. O dönemde "Franko'nun takımı" diye bilinen Real Madrid ile Katalan bölgesinin takımı Barcelona arasındaki müsabakalar tamamen siyasi bir nitelik taşımaktaydı. Merkezi otorite Katalan ekibinin kendilerini İspanyol olarak görmemeleri nedeniyle zaman zaman cezalandırmıştır. Katalanlar kendilerini baskı altında tutan Franko yönetimine karşı politik anlamda bir çıkış olarak Real Madrid'i futbol sahasında yenmeyi hedeflemişlerdir. 1939'lu yıllarda başlayan iki takım arasındaki çekişme hala siyasi içeriktedir. Real Madrid ekibi uluslar arası müsabakalarda yenildiğinde Katalan kenti Barcelona'da kutlamalar yapılmaktadır (41).

- **Sporun Sekülerleşmesi**

Sekülerleşme, “bir şeyin dini referanslarla bağıını yitirmesi, doğüstü güçlerle irtibatının kesilmesi, kutsal olanla ilişkisini kaybetmesi kısaca dünyevileşmesi olarak tanımlanabilir. Dinin toplumsal hayattaki belirleme gücünün azalması da sekülerleşme kavramıyla ifade edilmektedir. Bu anlamda günümüzde sportif faaliyetlerinde sekülerleştiğini görmekteyiz (41). Geleneksel toplumların spora benzeyen faaliyetlerine bakıldığında bu faaliyetlerin temelinde dini referans vardır. Eski Olimpik oyunlar birçok dini anlamlar içermektedir. Antik Yunan’da sporun, tanrılar ve tanrıçalarla ilişkili bir faaliyet olması ile Osmanlı Devleti’nde sporcuların faaliyetlerini bir “veli”ye ya da “peygamber”e bağlayarak kutsallaştırmaları arasında içerik olarak bir fark görünmemektedir. Günümüzde ne spor faaliyetlerinde ne de sporcularda böyle bir kutsallık arayışı görülmemektedir (7).

Sporun seküler bir yapı arz etmesi din ve spor arasındaki farklılıklardan kaynaklanmaktadır. Örneğin dini törenlerin özü ile spor karşılaşmalarının özü birbirinden farklıdır. Dinin temeli inanca bağlı olmasına karşın sporun temeli sosyal ilişkilere dayanır. Dinin bir yarışma boyutu yoktur fakat sporda yarışma vardır (90).

- **Sporun Profesyonelleşmesi**

Günümüzde spor, “elit sporu” olarak ele aldığımızda profesyonelleşmiştir, bir meslek grubu haline gelmiştir. “Amatör” terimi anlamını neredeyse kaybetmiş, olumsuz bir anlam kazanmıştır (6). Toplumda bir spor branşı yaygınlaştıkça bu sporu yapanlar arasında profesyonelleşme eğilimi gizli de olsa artış göstermektedir (72). Futbol, tenis, boks gibi elit sporun bazı branşlarına toplumsal ödül mekanizmasının yüksek kazançlar vermesi bu durumun ortaya çıkmasına neden olmaktadır (6). Örneğin günümüzde bir futbolcu oyunculuktan ve reklamlardan minyonlarca dolar kazanabilmektedir.

Ülkemiz için de futbol açısından bakarsak Süper lig takımlarında oynayan sporcularında üç büyükler diye bilinen GS, BJK ve FB takımlarındaki oyuncular kadar yüksek transfer ücretlerine imza attıkları bilinmektedir (41).

- **Sporun Endüstrileşmesi**

Spor, 1950’li yıllardan itibaren hızlı bir endüstrileşme sürecine girmiştir ve günümüzde kültür endüstriliği içerisinde geniş bir yer tutmaktadır. Bazı araştırmacılar, küresel spor endüstrinin popüler müzik endüstrisinden bile ticari anlamda daha fazla genişlediği ve aynı zamanda başta medya ve reklam endüstrileri olmak üzere diğer endüstrilerinde işleyişini etkilediği görülmektedir (6).

Spor endüstrisinin geldiği noktayı Cüneyt Koryürek’in Radikal gazetesindeki şu yazısından daha iyi anlamak mümkündür;

“ Spor, Pazar ekonomisinin bir parçası olduğuna göre, bu aktivitenin yapılması için gereken tesisler, organizasyon ve katılımcılar da, oyunun bir parçası oluyorlar. Bu nedenle, büyük promosyonların yaratacağı büyük organizasyonlar için, büyük de tesisler gerek. Bu nedenle eski Wembley Stadi’nin sadece futbol mu yoksa futbol artı atletizm için mi yeniden yapılması konusunda birbirlerine giren İngiliz atletizm ve futbol federasyonları, hükümetin ortaya koyduğu 195 milyon dolarlık bir katkıyı kaybetmemek için sonunda anlaştilar. İngilizler, ellerinde Wembley hazır olmadığından 2001 ve 2003 Dünya Atletizm şampiyonalarını kaçırmışlardı. Anlaşmaya göre stad 2005 Dünya Şampiyonası için hazır olacak ve 67 bin seyirci yarışmayı izleyecek. Dünya Futbol Şampiyonası’nı 2006’da İngilizler alırlarsa atletizm pisti kalkacak ve stad 90 bin kişilik olacak. Eğer İngilizler, 2012 Olimpiyatlarını alırlarsa stad gene atletizm pistine kavuşacak ve seyirci 67 bine inecek. Olimpiyatlardan sonra ise gene 90 bin kişilik kapasiteye dönüştürülecek. Pazar ekonomisinin koşullarına göre oynamak buna derler” (62).

- **Sporun Ticarileşmesi**

Sporun profesyonelleşmesi ve endüstrileşmesi ile birlikte spor ve sporcu alınır-satılır, kiralanır şeyler haline gelmiştir. Sporun her geçen gün ticari hale gelmesi beraberinde “sporun kirlenmesi” denilen olumsuzlukları doğurmaktadır. Ancak spordaki bu ticarileşmenin bazı kişilerin toplumsal hareketlilik kanallarına ulaşabilme

imkanına yardımcı olduğu fikri ifade edilmektedir. Yani sporun ticarileşmesinin olumsuz taraflarının yanı sıra olumlu yanlarının da olduğu görölmektedir (41).

Spor, Pazar ekonomisi denilen sistemin içinde ve etkisi inkar edilemez bir unsurdur. Kenyalı atlet katıldığı her yarışta tonla para kazanmaktadır. Pazar ekonomisinin koşullarını iyi bilen bu genç atlet, Berlin’de dünya rekorunu yanında koşan dört Kenyalı erkek atlete borçlu. Birinci olduğunda iyi bir ödül ve dünya rekorunu kırınca da yüklü bir para çuvalını Kenyalılar alıp gitmişlerdir (62).

- **Sporun Bilimselleşmesi**

Günümüzde spor birçok bilim dallarından beslenen multidisipliner bir yapıdadır. Bu yapı “üniversitelerde fakülte, yüksekokul ya da bölüm düzeyinde yer almakla, bilimsel araştırma merkezi, enstitü ve dernek çatıları altında sayısız uzman araştırmalar yapmakta, kitaplar ve periyodikler yayınlanmakta, kongreler düzenlenmektedir. Spor araştırmaları çok fazla genişlemiştir, bu yüzden çalışmalar alt dallara ayrılarak tasnif edilmektedir (6).

- **Sporun Cinsiyetsizleşmesi**

Sporun cinsiyetsizleşmesi günümüz toplumuna özgüdür. Günümüzde kadınlar da erkeklere yakın oranda spora yönelmiş, birçok spor branşlarında cinsiyet farkı gözetilmeksizin kadın-erkek birlikte yapılmaktadır. Bu durum serbest zaman sporunda ve üst sınıflara doğru çıkıldıkça daha fazla gözükmekte, orta ve alt tabakalara da yayılarak kitleselleşeceği düşünülmektedir (41).

Kadınların sosyal hayata girip sportif etkinliklere ve Olimpiyatlara katılma süreci son 20 yılda büyük bir artış göstermiştir. 1896’daki ilk modern olimpiyatlara hiç kadın sporcu katılmamış ve 1900 Paris Oyunları’nda da 120 erkeğe karşılık 19 kadın sporcu yarışmıştır. Oyunlara katılan kadın sporcuların oranı uzun müddet %10 dolayında kaldıktan sonra 1970’lerde %20’lere yükselmiştir. Kadın sporcuların oranının %40’a yaklaşması ise ancak 2000’lere girilirken mümkün olmuştur (127).

- **Sporun Estetikleşmesi**

Görselliğin kitle iletişim araçlarıyla gittikçe önem kazanması, bedene daha fazla önem verilmesine ve estetik anlayışın ön plana geçmesine neden olmaktadır. Bu durum sporda da görünmektedir. Buz pateni, jimnastik ve senkronize yüzme gibi bazı spor branşlarında estetik endişenin var olduğu bilinmektedir (6).

- **Sporun Erotikleşmesi**

Sporun estetikleşmesine eşlik eden bir olgudur. Bazı spor branşları gizli bir cinsellik içermektedir (41).

5. GEREÇ VE YÖNTEM

5. 1. Araştırmanın Modeli

Araştırma, dokümantasyon tekniği ile literatürün taranması, konu ile ilgili kitaplar, tezler, dergiler, gazeteler ve arşiv belgeleri de dahil olmak üzere gerekli kaynaklara ulaşarak toplanan bilgilerin değerlendirilmesiyle yapılmıştır.

5. 2. Araştırmanın Evren ve Örneklemi

Araştırmanın evrenini modernleşme sürecinde Türkiye’de faaliyet gösteren modern sporlar oluşturmaktadır.

Araştırmanın örneklemini ise bu süreçte ele aldığımız: Jimnastik, Halter, Futbol, Atletizm, Yüzme, Eskrim, Boks, Tenis, Güreş, Kürek, Yelken, Basketbol, Voleybol, Hokey, Bisiklet ve İzcilik branşları oluşturmaktadır.

5. 3. Araştırmanın Sınırlandırılması

Araştırma modernleşme sürecinde Türkiye’de yapılan modern sporlardan oluşmaktadır. Bu sporların modern olması Batı’dan gelen kurallarla ve Batı tarzında yapılmasından kaynaklanmaktadır.

Araştırmada modernleşme süreci 1839 yılı Tanzimat fermanı ile başlayıp Cumhuriyet’e kadar olan dönem ile sınırlandırılmıştır. Bu dönem içerisinde yapılan bütün modern sporlar araştırmada incelenmiştir.

5. 4. Bilgi ve Verilerin Toplanması

Araştırmada kitaplardan, tezlerden, hatıratlardan, dergilerden, gazetelerden, internetten, şahıslardan ve arşiv belgelerinden veriler toplanmıştır.

Arşivdeki araştırmalarda, bilgisayarlardan şifre kelimeler girerek belgeler tespit edilmektedir. Bu belgeler daha sonra arşivdeki çalışanlar tarafından bulunarak araştırmacıya verilmektedir.

5. 5. Bilgi ve Verilerin Analizi ve Yorumlanması

Araştırmada toplanan bilgiler incelenerek bir çalışma ortaya konulmuştur. Bu çalışmada arşiv belgeleri tarafımdan incelenmiştir. Fakat özemediğim yazılarda bazı hocalardan yardım almam söz konusu olmuştur. Ayrıca birkaç spor tarihçisi ile görüşmelerde bulundum.

5. 6. Araştırmanın Hipotezleri

Araştırmamızın hipotezleri şunlardır:

1. Türkiye’de modern sporlar, Tanzimat ile birlikte gelişmeye başlayan modernleşme çabasının kapsamında değerlendirilmesi gereken bir olgudur. Bu çerçevede modern sporların Türkiye’ye gelmesi devletin doğrudan ya da dolaylı desteği ile gerçekleşmiştir.
2. Modern sporları Türkiye’ye getirenler toplumun modern kesimleri içinde yer alan kamu görevlisi ya da kamu görevlisi olmaya aday kentli ve eğitimi kişilerdir.
3. Toplumun geniş kesimleri Batı’dan getirilen bu sporları kültürel tehdit olarak algılamakta, dini hassasiyeti fazla olan kesimler olumlu yaklaşım göstermemektedir.
4. Modern sporlara ilgi ve katılım toplumun gayrimüslim kesimlerinde daha fazladır.
5. Modern sporların Türkiye’ye gelme ve yerleşme sürecinde Batı tarzında kurulmuş eğitim kurumlarının öncülüğü önemlidir.
6. Modernleşme sürecinde spora olan ilginin artmasında sağlıklı bir yaşam ve düzgün bir fizik düşüncesi yatmaktadır.

6. BULGULAR

6.1. Modern Sporlara Geçiş

XVIII. Yüzyılın sonlarında Avrupa’da J. J. Rouseau’nun etkisiyle beden eğitimi alanında hareketlenmeler olmuştur. Pedagojik açıdan olan bu çalışmalar, tüm uygar Avrupa’ya yayılacak kadar önemli bir gayret ortaya koymuştur.

XVIII. Yüzyılın başlarında jimnastik bütün Avrupa’ya yayılmıştır. İlk modern spora geçiş jimnastik ile olmuştur (133).

Beden terbiyesi ve modern sporlar, Osmanlı imparatorluğu’nda da Batı’da olduğu gibi siyasi ve sosyal bazı ihtiyaçları karşılamak maksadıyla ortaya çıkmıştır. Bu sebeple beden terbiyesi ve modern sporların Osmanlı macerası, Avrupa’daki gelişmelerle birlikte bir seyir izlemiştir. Modern beden terbiyesi Osmanlı İmparatorluğu’nda ilk defa askeri okullarda uygulandı. Basit fiziki idmanlar ve çeşitli mücadele sporları 1860’ların ilk yarısından itibaren askeri okulların programına girmişti (1). 1869 yılında programlara konulan Maarif-i Umumiye Nizamnamesi’nin 23. maddesi gereğince bütün rüştiyelerde jimnastik dersleri zorunlu hale getiriliyordu (61). Bu derslerdeki maksat çeşitli vücut kusurlarını düzeltmek ve iyileştirmektir. Örneğin genç Osmanlı döneminin önemli eğitimcilerinden biri olan Selim Sırrı Sabit Efendi yazdığı “Rehbernâme-yı Muallimin-Sıbyan Mekteplerine Mahsus Usul-i Tedrisiye” adlı rehber kitabında öğretmenlere, daha ziyade küçük yaştaki öğrencilerin fiziki anlamda bozukluklarını düzeltmek için ayak talimi adını verdiği basit egzersizleri yapmalarını tavsiye ediyordu. Bazı sivil okullar da 1870’li yıllara doğru jimnastik derslerini Riyazat-ı Bedeniye adı ile programlarına aldılar. 1868 yılında, her geçen gün büyüyen bürokrasiye kaliteli çalışan yetiştirmek maksadıyla açılan Mekteb-i Sultani bu okulların ilki olarak kabul edilir (1). Bu okulda ilk olarak Beden terbiyesi ve jimnastik derslerini Fransa’dan getirilen öğretim ekibinin içinde bulunan beden eğitimi öğretmeni M. Mairoux vermiştir. Daha sonra M.Mairoux’un yetiştirdiği Ali Faik Bey (Faik Üstünidman) 1874 yılında Mekteb-i Sultan-i’den mezun olmuş ve hemen okulunda öğretim elemanı olarak görev almış ve 1924 yılına kadar aralıksız beden terbiyesi

öğretmenliği yapmış, sayısız sporcu yetiştirmiş ve sonra emekli olmuştur. Ali Faik Bey (Faik Üstünidman) bu sırada 1889 yılında “jimnastik” ya da “Riyazat-ı Bedeniye” isimli ve Türk sporunda yazılan ilk eseri yazmış ve bastırmıştır. Böylece ülkemizde de modern spora geçiş jimnastik ile olmuştur (93). Mekteb-i Sultani’de jimnastik derslerinin uygulanmasıyla birlikte, Osmanlı eğitim sisteminde, beden terbiyesi derslerine bir sivil okul öğrencileri için ilk defa bu derecede önem atfedilmiş oluyordu. Yıl sonlarında da öğrencilerin beden terbiyesi derslerinde edindikleri hüneler, halka açık gösterilerde ortaya koyuluyordu. Bu gösteriler ve beden terbiyesi programı gayrimüslimlerden ziyade Müslüman öğrencileri de beden terbiyesi ve modern sporlarla buluşturduğu için entelektüel kesimden ilgi görüyordu (1). Basında çıkan yazılarda Faik Efendinin becerilerinden ve bu becerilerini öğrencilerine başarıyla yansıttığından övgüyle bahsedilmiş ve Maarif Vekaleti’ne jimnastik derslerinin Avrupa’da olduğu gibi bizde de ilkokuldan başlayarak orta ve liseye kadar okulların programlarına konulmasını ifade etmişlerdir (55).

Resim 1. Basında Faik Bey (122)

Daha sonraki yıllarda jimnastik dersleri başka okulların programlarına da girmiştir. Örnek olarak Osmanlı devleti'ndeki birçok polis mektebinde (Dersaadet, İstanbul, Selanik, Beyrut) jimnastik derslerinin ders programlarına konulduğunu görüyoruz. Darülmuallimat'ın 1900 yılında yayımlanmış olan Maarif Salnamesi'nde ders örnekleri içerisinde çocuk oyunları ve beden alıştırmalarına da yer verilmişti. 1892 yılında Aşiret Mekteplerinin programlarına da ayak talim dersleri konulmuştu. Bu derslerin amacı Doğu'daki aşiretlerin Sultan'a bağımlılıklarını temin etmek için aşiret şeflerinin çocuklarını eğitmektir. Aşiret Mekteplerinde bu dersleri uygulayan Selim Sırrı'nın (Tarcan) anlattıklarına göre ayak talimi derslerinin amacı, bu "ilkel" çocuklara disiplin duygusunu zaman ve mekan noktasında aşılama ve onları beden sağlığına dikkat etmek açısından medeniyetle tanıştırmaktır. Beden terbiyesi derslerinin yaygınlaştığını gösteren tek örnek Aşiret Mektepleri değildir. Bu dönemde beden terbiyesi konuları özellikle çocuk eğitime yönelik kitaplarda daha fazla yer almaya başlamıştır. Örnek olarak Darülmuallimin'de ve Mekteb-i Mülkiye'de hoca aynı zamanda Maarif Meclisi'nin beş üyesinden biri olan, dönemin önemli eğitimcisi Aristakli Efendi'nin İlm-i Terbiye-i Etfal isimli kitabının bir bölümü tamamen terbiye-i bedeniye ye ayrılmıştır. Okullarda jimnastik derslerinin yayılmaya başladığı bu yıllarda beden terbiyesi ile ilgili çeşitli telif ve tercüme kitapların sayısında da önemli bir oranda artış görülür. Bu kitapların tümü jimnastiği sağlıklı bir yaşama adım atmanın anahtarı olarak tanımlamışlardır. Bu dönemde sağlığın yalnız pedagogların ve öğretmenlerin değil, aynı zamanda siyasi elitlerin ve entelektüellerin gözünde de önem kazandığını görüyoruz (1). Resimlerde de görüldüğü üzere o dönemde sağlıklı bir yaşam için çocuklara çeşitli oyunlar oynatılmaktadır.

Resim 2. Çember Oyunu (84)

Resim 3. At-Tut Oyunu (84)

Sporun II. Abdülhamid devrinde kitle gösterilerine dönüşebileceği korkusuyla baskı altında tutulduğuna dair yaygın inanışa (27) rağmen, fiziki kültür hareketi, halk sağlığı ve eğitimde önemli katkıları olduğu için bu dönemde güçlenmiş ve yaygınlaşmıştır. II. Abdülhamid döneminde futbol maçlarının da diğer birçok toplumsal faaliyet gibi hafiyeler vasıtasıyla takip edildiği ve sık sık yasaklandığı bilinmektedir. Fakat bu dönemde aynı zamanda Osmanlı sporcularının uluslar arası müsabakalara ilk defa katıldığını görmekteyiz (1). Örnek olarak Avrupa ve Amerika'ya bazı güreşçilerimiz gitmişlerdir. Ünlü güreşçilerimizin bu spor seyahatleri ile uluslar arası alanda spor faaliyetlerine katıldığımız söylenebilir (133). Yine bu dönemde fizik kültür

konulu haberlerin gazetelerin ilk sayfalarında yer aldığı, özellikle II. Meşrutiyet ile birlikte birçok spor kulübünün kurulduğu, birçok modern sporlarda müsabakaların yapıldığı ve en önemlisi bedensel egzersizlerin bireysel ve toplumsal sağlık ve maddi refahla doğrudan ilişkilendirilmeye başlandığı bir dönemdir.

II. Abdülhamid'in beden terbiyesi ve spora karşı olduğuna dair insanların bir araya toplanması ve kalabalıklar oluşturması gibi sebeplerin dışında hiçbir kanıt yoktur. Tam tersi beden terbiyesi ve sporun İstanbul'daki merkezi sayılan Mekteb-i Sultani Sultan'ın şahsi himayesi altındadır (himaye-i füzuyatvaye-i tacidari) (1). Beşiktaş Bereket Jimnastik Kulübü de (daha sonra Beşiktaş Jimnastik Kulübü) zor da olsa II. Abdülhamid'in izni ile olmuştur. Abdülhamid'e en yakın kişilerden biri olan Saray Nazırı Osman Paşa'nın Abdülhamid'in kulübün kurulmasına izin vermesinin rolü büyüktür (80). Bundan da öte Sultan'ın kendi ailesindeki kişilerin de beden terbiyesi ile alakaları vardır. Selim Sırrı (Tarcan) anılarında Abdülhamid'in şehzadelerinin de içlerinde olduğu saray halkına beden terbiyesi hakkında seminerler verdiğini anlatır.

Meşrutiyet yıllarında ticaret burjuvazisi ve diğer varlıklı sınıflar tarafından kurulan spor kulüplerinin sayısının arttığını ve devletin beden terbiyesi ve spor konusunu bir program çerçevesinde ele almaya başladığını görüyoruz. Spor yarışmaları, jimnastik festivalleri ve diğer fiziki kültür etkinlikleri bu dönemde özellikle İzmir, İstanbul, Selanik gibi liman şehirlerinde çokça görülmektedir. XX. Yüzyılın ilk çeyreğinde sayıları artan spor kulüpleri çeşitli organizasyonlar çerçevesinde müsabakalar düzenlemişlerdir. İstanbul Futbol Birliği (1903-1910), İstanbul Futbol Kulüpleri Ligi (1910-1914), Cuma Ligi (1913-1915), Cuma Birliği (1915-1919), Türk İdman Birliği (1919-1923), Pazar Ligi (1920-1922) spor kulüplerini lig organizasyonları altında birleştirme çabalarıdır. Bu dönemde aynı zamanda liselerin, Darülmualimin'in, Mekatib-i İptidaiye-i Umumiye'lerin (altı yıllık parasız ve mecburi ilkokullar) ve medreselerin haftalık ders programlarına terbiye-i bedeniye derslerinin yerleştiğini, beden terbiyesi ve spor programlarının eğitim sisteminde meşruiyetini tam olarak sağladığını görmekteyiz (1).

Modern sporlardan “futbol” jimnastikten sonra ülkemizde kısa sürede yayılan bir başka branştır. Futbol ülkemize İngilizler vasıtasıyla girmiş, ilk önce İzmir ve İstanbul’daki azınlık gençlerinin eğlence aracı olarak kaldıktan sonra, Mekteb-i Sultani öğrencileri tarafından Türk gençlerinin çalışmaları arasına aldığı bir spor branşı olmuştur (133).

XIX. Yüzyılın sonlarında futbol, batı ülkelerinde büyük ilgi görüp kurallara bağlanarak kulüp takımları arasında oynanınca çok sevilmiştir. İstanbul, İzmir ve Selanik’te yaşayan yabancılar kendi aralarında kendi aralarında futbol oynamaya başlamışlardır (55).

1889 yılında İstanbul’da ilk futbol takımı olan “Black Stocking Football Clup- Siyah Çoraplılar Futbol Kulübü” kurulmuştur. Bu kulübü bahriye Mektebi öğrencisi ve Amiral Hüsnü Paşa’nın oğlu Fuad Hüsnü (Kayacan) Bey ile Robert Koleji öğretmenlerinden ve hariciye memurlarından Reşat Dalyan Bey kurmuşlardır. Hafiyelerin takiplerinden kurtulabilmek için İngilizce bir isim verdikleri bu kulüp daha ilk maçlarında hafiyeler tarafından deşifre edilmiş, yakalananlar sürülmüş kaçabilenler ise kurtulmuştur. İzmir’de oturan İngiliz ailelerinin Bornova’da yaptıkları maçlarla Türkiye’ye giren ve daha sonra İstanbul’da oturan İngiliz aileleri tarafından Kadıköy çayırılarında oynanan futbolun cazibesine kendilerini kaptıran Türk gençleri, uzun bir süre II. Abdülhamid rejiminin böyle kalabalık topluluklara izin vermemesi ve futbol topunu Hazreti Hüseyi’nin kesik kafasına benzeten tutucu zihniyet yüzünden alenen futbol oynayamamışlardır. Bu sebeple İstanbul’daki ilk futbol takımları İngilizlerin 1901 yılında kurduğu “Cadıkeuy Football Clup (Kadıköy Futbol Kulübü) ile 1903 yılında kurduğu Moda Futbol Kulübü ve Rumların 1904 yılında kurmuş oldukları Elpis Kulübü olmuştur (93). Bu sırada 1904-1905 yıllarında ilk futbol ligi kurulmuştur. Bu yıllarda Beşiktaş, Galatasaray ve Fenerbahçe kulüpleri birkaç yıllık aralarla kurulmuşlardır.

XIX. Yüzyılın sonlarına doğru, İmparatorluk sınırları içinde bazı sporlar görülmeye başlamıştır. İstanbul’da ringe çıkıp boks yapanlar, Selanik’te bisiklete binip yarışanlar, atletizm yapanlar, meşin yuvarlağın peşinde ter dökenler görülmüştür. Bu

kişiler bazı yabancı okullarda toplanmış ve büyük kısmı yabancı öğretmenlerinden gördüklerini uygulamışlardır. Bazıları, hafiyeler onları izleyip fişlemesinler diye isimlerini değiştirip kaçmışlar, bazıları da sporlarını okullarının içinde yapmışlardır. Spor yapanlar çok azdı, aynı zamanda bu kişiler birkaç spor branşını bir arada yapıyorlardı. Bu yıllarda futbol ve boks gibi iki ayrı spor branşıyla uğraşan ve başarılı olan sporcular vardı. Sabri mahir, İsmet Uluğ gibi sabah koşan öğleden sonra futbol oynayan ve akşam da ringe çıkan sporcular olmuştur (133).

23 Temmuz 1908 tarihinde II. Meşrutiyet'in ilan edilmesi ülkeye birtakım özgürlükler ve serbestlikler gelmiştir (52). Meşrutiyetin ilanı Türk gençlerine bir araya gelebilme, daha rahat spor yapabilme, semt semt birleşerek daha rahat konuşabilme, hürriyet düşüncelerini birbirlerine anlatabilecek kulüpler ve cemiyetler kurma imkanı vermiştir. Bundan en büyük faydayı spor kulüpleri sağlamıştır. Bu kulüplerin bazıları devamlılığını sürdürmüş bazıları ise yok olmuştur.

1904 ve 1912 Olimpiyatlarına Türk uyruklu yabancı sporcular katılmış ve bu olimpiyatlarda törende Türk bayrağı da geçmiştir.

İstanbul'dan birkaç Rum sporcu Atina'da yapılan Ara Olimpiyatlarına masrafları kendileri karşılamak şartıyla Osmanlı İmparatorluğu adına katılmışlardır. Bu sporcular jimnastik branşında Niko Alibranti ve Yorgo Alibranti, güreş branşında Menelos Karoçeris, atletizm branşında Çerepoğlu, eskrim branşında ise Kritikos ve Fotyadis'tir. Bu sporcular arasında en başarılı olanı Yorgo Alibranti olarak kabul edilir.

Uluslararası Olimpiyat Komitesi Başkanı Baron Pierre de Coubert İstanbul'da iken kendisine tercümanlık yapan jimnastikçi Aleko Mukos'u Londra Olimpiyatlarına kendi kontenjanından davet etmiştir. Aleko Mukos bu olimpiyatlara Osmanlı İmparatorluğu adına katılmış, geçit töreninde Türk bayrağı ile görülmüş, ancak yarışmış olduğu jimnastik branşında başarılı olamamıştır.

Olimpiyatlara bir de Ermeni asıllı Türkler katılmıştır. Vahram Papazyan ve Mıgıryan'ın 1912 yılında Stockholm'de düzenlenen olimpiyatlara katıldıkları ve geçit

töreninde Türk Bayrağı ile geçtikleri olimpiyat belgelerinde görülmektedir. Vahram Papazyan olimpiyatlara, o yıllarda İstanbul'da Ermenice çıkan Marmnamaz-idman isimli gazetenin sahibi Şavari Krisyan tarafından gönderilmiş ve masrafları karşılanmıştır. Bu iki sporcu atlet; dekatlon, atletizm ve disk atma da yarışmışlardır. Vahram Papazyan yarım mil ve bir mil üzerinden yapılan yarışmalarda başarılı olmuştur. Mıgıryan ise 50 sporcu arasından dekatlon da beşinci olmuştur

Miralay Mustafa Hami'nin yazmış olduğu "Fransız Jimnastik Talimatnamesi" kitabı meşrutiyete kadar Türk spor tarihinde tek kitap olarak görülmektedir. Daha sonra Faik Paşa'nın çevirdiği "Alman Jimnastik Talimatnamesi", Selim Sırrı Tarcan'ın "Beden Hareketi, Güllencilik ve Alman Jimnastiği", Ali Faik Üstünidman'ın "Jimnastik ya da Riyazet-i Bedeniye" ve Muzıka-i Hümayun'dan Rıza Bey'in Beden kitapları yazılmıştır (133).

II. Meşrutiyet'in ilanından sonra 3 Ağustos 1909 tarihinde kabul edilen 310 sayılı "Cemiyetler Kanunu" gereği spor kulüplerinin bir yönetmelik hazırlamaları ve bunu onaylatmaları gerekiyordu (3). Beşiktaş, Cemiyetler Kanunu'na göre ilk onayını yaptıran kulüp olmuştur. Daha sonra Altınordu, Galatasaray, Fenerbahçe, Süleymaniye, Vefa, Beykoz, Nişantaşı, Türk Ocağı ve Anadoluhisarı spor kulüpleri onaylarını yaptırmışlardır.

Meşrutiyet döneminde daha birçok spor branşı yapılmıştır. Bu dönemde patenli ve patensiz (çayır veya çim) hokeyin yapıldığı görülmüştür. Galatasaray'da 1911 yılında patenli hokey, 1915 yılında ise Çim (çayır) hokeyi oynanmıştır. Yalnız bu branşların devamlılığı olmamıştır (73). Bundan başka İdman bayramlarında atletizm yarışları yapılmış, 29 Nisan 1916 tarihinde yapılan ilk İdman bayramında 100m. sürat yarışı olmuştur (53). 1908 yılında II. Meşrutiyet'in ilan edilmesiyle yasal zemine oturan spor kulüpleri futbolun yanı sıra atletizme de eğilmişlerdir. Beşiktaş, Galatasaray, Fenerbahçe spor kulüpleri ve Anadolu Spor Kulübü'nün kurucusu Burhan Felek'in atletizm branşında önemli faaliyetleri olmuştur. Galatasaray'dan Celal İbrahim, Sabri Mahir, Silifkeli Şükrü Halil (Dölek), Beşiktaşlı Şair Kazım ve Fenerbahçeli Selahaddin (Türsen) ve Nureddin (Otmar-Savcı) isimlerini duyuran ilk Türk atletleri oldular. 1912

yılında Stockholm’de yapılan Olimpiyat oyunlarına giden Vahram Papazyan ve Mıgıryan isimli iki Ermeni genci Osmanlı İmparatorluğunu temsil eden ilk atletlerdir (13). Yine 1910’lu yıllarda ülkemizde alafranga güreş ismiyle bilinen minder güreşi Türkiye’ye getirilmiştir. Bunun eğitimi için de Macaristan’dan Raol Peter isimindeki güreş antrenörü ülkemize getirilmiştir. Raol Peter’in öğrettiği güreş stili greko-romen tarzıdır (23).

Boks ise, 1910 yılında az sayıda Türk gencinin çalışmalarıyla başlamış daha sonra gelişmiştir. İngiliz ailelerin boks sporunun Türkiye’ye gelişinde payı olduğu gibi, yayılması ve gelişmesinde İstanbul’un işgali yıllarında ülkemizde bulunan yabancı askerlerin aralarında yaptıkları maçların payı büyüktür. Türk gençleri bu maçları yalnızca izlemekle kalmamış, heveslenmiş ve ringlere çıkıp yabancı askerlerle maçlar yapmışlardır. İlk Türk boksörü İngiliz Kemal (Esat Tomruk) tur (19).

Bu spor branşlarını iyi bilen kişilerin olmaması ve yapılan faaliyet ve yarışmaların duyurulmaması girişim hareketlerinin bölgesel olarak kalmasına neden olmuştur. Kulüplerin bir gelir kaynakları olmamıştır, gençlerin maddi ve manevi çabalarıyla yaşatılmaya çalışılmıştır. Karşılaşmalarda gelir amacı güdülmemiştir. Bu sebeple kulüpler, sünnet düğünleri, tiyatro, vapur gezileri gibi programlarda faaliyet göstererek para kazanmaya ve kulüplerin ihtiyaçlarını gidermeye çalışmışlardır. Bu zamanlarda tiyatro sahnelerinde halter, eskrim ve greko-romen güreşler yapılmıştır (132). Halter, İstanbul’da ilk 1890’lı yıllarda Mekteb-i Sultani (Galatasaray Lisesi) beden eğitimi öğretmeni M. Curel tarafından jimnastik ile birlikte öğretilmiş, M. Curel’den sonra M. Moiroux’da jimnastik ve haltere önem vermiştir. Daha sonra Ali Faik (Üstünidman) M. Moiroux’dan öğrenmiş ve okulu bitirip beden eğitimi öğretmeni olunca halter sporunu okulunda öğretmiş ve Türkiye’ye tanıtmıştır (25). Eskrimi ise Türkiye’de ilk öğreten Mekteb-i Harbiye Öğretmeni Hüsni Bey’dir. Hüsni Bey’in yetiştirdiği eskrim sporcuları ilk müsabakalarını 1903 yılında Yıldız Sarayında II. Abdülhamid’in huzurunda İtalyan elçileriyle yapmışlar ve başarılı olmuşlardır. Bunun üzerine padişah eskrimin tüm ülkede yaygınlaştırılmasını ve askeri okullarda öğretilmesini istemiştir. Beşiktaş spor kulübü bu sporu ilk uygulayan kulübümüzdür (91).

Meşrutiyet döneminde sporun daha da geliştiğini görmekteyiz. Maarif Nazırı Emrullah Efendi zamanında Selim Sırrı Bey, Maarif okulları Genel Müfettişliğine atanmıştır. Selim Sırrı Bey 1909 yılında Stockholm'e, Beden Terbiyesi Öğretmenliği eğitimi için devlet tarafından gönderilmiş ve dönüşünde bu göreve atanmıştır. Bu, beden terbiyesinin bilimsel bir biçimde gelişmesinin başlangıcı olarak kabul edilir. Bu yıllarda beden terbiyesi dersinin bütün okulların programlarına konulması için büyük gayretler gösterilmiştir (132). Spora her kesimden ilgi ve alaka gösterilmiştir. Devletin çeşitli kademelerinde görev yapmış olan Menemenlizade Ahmed Muvaffak'a göre spor; "19. asrın insanlığa sunduğu güzel hizmetlerden olup, asrın son gelişmelerindedir". Sporun insan sağlığına olumlu etkileri ve bu faaliyetlerdeki yarışmalarda, bir rakibe karşı galip gelmenin insan egosuna verdiği hırs ve haz duygusu sporu daha popüler kılmaktadır (47).

Bu dönemlerde bir de Amfirik Jimnastik ile bir sisteme dayalı olan İsveç Jimnastiğinin mücadelesi söz konusudur. Bu iki farklı jimnastik sistemi, kendilerine ayrı ortamlarda uygulama alanları bulmuşlardır. İsveç Jimnastiğini ülkemize getiren Selim Sırrı Bey ile tutucu dindar kesim arasında bu sporları kadınları yapıp yapmaması konusunda bir mücadele olmuştur (133).

Meşrutiyet yıllarında "keşşaflık" denilen izcilik örgütleri kurulmuştur. İlk kez 1908'de İngiltere'de ortaya koyulan izcilik hemen 2-3 sene sonra 1910'lu yıllarda Osmanlı Devleti'ne gelmiş ve Robinson kardeşlerin öncülüğünde İstanbul'da oymaklar oluşturulmuştur. 1914 yılına kadar "keşşaf" ismi kullanılmıştır.

Keşşaflığı Osmanlı toplumuna benimsetmek kolay olmamış, ilk zamanlar birçok aile şikayetlerde bulunmuştur. O tarihlerde keşşaflık, özel elbiselerle haftada bir kaç kez şehrin caddelerinde boru veya trampet çalarak gezmek olarak algılanmıştır. Ama sonraları keşşaflık toplumda kabul görmeye başlamış, keşşaflık üzerine ilk kitap yayınlanmıştır. Bu kitapta keşşaf rütbeleri yukarıdan aşağıya doğru belirtilmiştir(86).

Osmanlı Devleti gençlerin orduya hazırlanması için izcilik teşkilatları kurdurmuştur. Bu teşkilatlar için bir talimatname hazırlatmış ve izcilik faaliyetlerini sıkı kurallara bağlamıştır (94). Bu kuralları branşları tek tek ele aldığımızda inceleyeceğiz.

Türk toplumunda modernleşme sürecine kadın erkek her kesimden katılım olmuştur. Resimde XX. Yüzyıl başlarında bisiklete binen modern giyimli bir kadın görülmektedir.

Resim 4. Akıl Salim Cismi Salimde Bulunur-Spor Yapmalıyız (40, 45)

6. 2. Modernleşme Sürecinde Spor Branşları

6. 2. 1. Jimnastik

Jimnastik terimi Yunanca “Jimnus” sözcüğünden gelmektedir. Dilimize XIX. Yüzyılın ikinci yarısında girmiştir. Osmanlıda bu sözcük “vakit geçirmek ve eğlenmek için yapılan her nevi bedeni hareketler” olarak tanımlanmıştır (55).

Jimnastiğin ilk olarak Asya uygarlıklarında hastaların tedavisi amaçlı yapıldığını görüyoruz. İnsan bedenini sağlıklı ve çevik tutabilmek amacıyla bir takım hareketler yapılmıştır. Sonra M.Ö. 1170’de Çinliler bunu geliştirmişler ve “Kung-fu” dedikleri, bedensel rahatlık ve düzgün soluk almayı amaçlayan bir sporu ortaya koymuşlardır. Yine Eski Yunanlılarda, jimnastiğin insanların sağlıklı olmasında ve fiziki güzelliğe ulaşmada bir araç olarak kullanıldığını görülmektedir. Bu düşünceleri heykellerine de yansımıştır.

XVIII. Yüzyılın sonlarında İsveçli Link (1766-1839), jimnastiği fizyolojik temellere dayandırmış ve bu sporun yararlı bir hedefe yönelik olması gerektiği tezini savunmuştur. Link’in sistemine göre, yapılan hareketler düzenli olmalı, insanı yormamalı, dinlendirici ve uyarıcı olmalıdır. Fazla beceri gerektirmeyen tehlikesiz hareketler yapılmalıdır. Bunun için bir takım malzemeler kullanılabilir. Link’e göre bunlar ip, minder, denge ağacı, yatay parmaklıklar ve yatay ağaç gibi malzemelerdir. Böylece “Link Jimnastiği” ya da daha çok kullanılan “İsveç Jimnastiği” dediğimiz jimnastik ekolü ortaya çıkmıştır.

Aynı yıllarda Almanya’da ise Alman jimnastik hocası J. F. Simmon’u görmekteyiz. Simon, “Eğik Merdiven” diye bir jimnastik aleti icat etmiş ve jimnastiğin okulların programına alınmasını sağlamıştır. Simon’dan başka Almanya’da Guth Muths jimnastik alanında yenilikler getirmiştir. Muths’a göre jimnastik vücudun gelişmesini sağlayan hareketler sistemidir. Atma, atlama, tırmanma, güreş, denge, çember, ip atlama ve rontlarla jimnastik yapılabileceğini ortaya koymuştur. Muths da Simon gibi jimnastiğin bu şekillerini uygulamaya koyarak okulların programlarına girmesini

sağlamıştır. Yine bu yıllarda Anton Vieth'i (1763-1876) görmekteyiz. O da beden hareketlerinin ruh güzelliği üzerindeki etkilerini dikkate alarak “fikir ve beden çalışmaları birbirini nöbetleşe izlemeli, biri diğzerinin yorgunluğunu gidermelidir” tezini ortaya koymuştur. Jimnastikte yapılan hareketleri baş, gövde, kol ve bacaklar olarak dörde ayırmıştır. Günümüzde de aynı sistem uygulanmaktadır. Almanya'da bir başka jimnastikçi olan Pestalozzi'nin ise yaklaşımının farklı bir açıdan olduğunu görüyoruz. O'na göre jimnastik, çocuklara sorumluluk bilinci aşılmalıdır.

Almanya'da jimnastik alanında bu ilerlemeler yaşanırken önemli bir gelişme olur ve Alman jimnastikçi Friedrich Ludwing John (1778-1859) jimnastiği bilimsel bir zemine oturtmuş ve geniş kitlelere ulaştırmıştır. Almanya'da jimnastiği sadece okullara değil açık alanlara da götürmüştür. Günümüzde yarışlarda kullanılan barfiks, paralel ve atlama beygirini O bulmuştur. John'un amacı; gençlerin fiziki yeteneklerini geliştirmek, onları ülkenin kalkınması ve savunulması için hazırlamaktı. Daha sonra John jimnastik ekolü “Alman Jimnastiği” olarak tanınmış ve bugünkü artistik jimnastiğin temelini oluşturmuştur. John, Almanlar tarafından “Turnvater” “Jimnastiğin Babası” olarak anılmaktadır.

Daha sonra bir yandan Ling'in ortaya koyduğu “İsveç Jimnastiği” ile John'un “Alman Jimnastiği” arasında bir rekabet başlamış ve bu mücadele Türkiye'deki jimnastiğin gelişim sürecinde de yaşanmıştır (42).

Kaynaklarda Osmanlı İmparatorluğu'nda jimnastiği ilk olarak Muallim Baron adında birinin devlete 1847 yılında jimnastik ve fenni seyahat talimi için mektep yapılmasına izin verilmesi hakkındaki müracaatına ret cevabı verilmesi olarak görüyoruz (102). Bir başka kaynakta ise 1862 yılında Petersburg Cemiyet-i Tıbbiyesi azasından Doktor Mösyö Berfild'in İsveçli Link isimli jimnastik mualliminin uygulayacağı usule dair bir belge yer almaktadır. İsveç ve Norveç büyükelçisi tarafından gönderilen bu yazıda, elçimiz İsveçli Link'ten övgüyle bahsetmiş, O'nun yazdığı, jimnastiğin sağlığa katkılarını da anlattığı kitaptan padişaha hediye etmek istediğini ve bu öğretmene hediye verilmesi gerektiğini söylemiştir (101).

Modern anlamda jimnastik Osmanlı İmparatorluğu'nda ilk defa askeri okullarda uygulanmıştır. İlk olarak 1863 yılında Mekteb-i Harbiye şakirdanıyla Zabitan-ı Askeriye'de jimnastik derslerinin talim ettirildiğini görmekteyiz (103). Daha sonra 1863 yılında uygulamaya konulan Maarif-i Umumiye Nizamnamesi'nin 23. maddesine göre jimnastik dersleri bütün rüştiyelerde zorunlu hale getiriliyordu. Bu dersler bir takım vücut kusurlarını düzeltici ve iyileştirici bir amaç taşıyordu. Örnek olarak geç Osmanlı döneminin önemli eğitimcilerinden olan Selim Sabit Efendi yazdığı rehber kitapta; öğretmenlere, daha ziyade küçük yaştaki öğrencilerin bedenlerindeki bozuklukları düzeltmek için ayak talimi yaptırılmalarını tavsiye ediyordu (1).

Daha sonra jimnastik derslerinin Galatasaray Mekteb-i Sultani'sinde yapıldığını görmekteyiz. 1868'de kurulan Mekteb-i Sultani'de batılı bir müfredat uygulanmaktaydı. Okula Beden terbiyesi ve jimnastik dersleri için Fransa'dan getirilen Monsieur Curel, jimnastik aletlerini de getirmiştir (42). Curel öğrencilerine jimnastik ve halter derslerini birlikte vermiştir. Böylece onların bedenlerinin esnekliğinin yanı sıra kas gelişimlerini sağlamıştır. Ülkemizde aletli jimnastik uzun yıllar uygulanmıştır. Curel, Mekteb-i Sultani'de göreve başladığı birinci yılda okul binasının bir salonunu jimnastik dersi yapılabilecek bir hale getirtmiş ve Fransa'dan getirdiği jimnastik aletlerini bu salona yerleştirmiştir. Bazı öğrenciler, bu yıllarda beden terbiyesi ve jimnastik derslerinin faydalarını tam olarak kavrayamadıkları için bu derslere katılmamışlar ve çalışma yapan arkadaşlarını şaşkınlıkla izlemişlerdir (133). Bu çekincelerini o zamanlar yeni beden hareketi biçimlerinin alafranga kabul edilmesine bağlayabiliriz. Çünkü o dönemde toplumda idmancılık alafranga ve alaturka olarak iki ayrı açıdan kabul görüyordu. Yapılan hareketlerin alafrangasına jimnastik, alaturkasına ise cambazlık deniliyordu (5). Cambazların Osmanlı toplumunda saygın bir yeri olduğunu görüyoruz. “Pehlivan” denilen bu cambazlar XIX. Yüzyıl sonunda özellikle Doğu Anadolu'da Muş, Sason ve Bitlis bölgelerinde çok kabul görmüşlerdir (49). M. Curel halkın jimnastiğe olan ilgisini artırmak ve jimnastiği tanıtmak için Kağıthane çayırında gösteriler düzenlemiştir (46). M. Curel'den sonra 1874 yılında Mekteb-i Sultani'de beden terbiyesi derslerinde yine bir Fransız Eğitimiçi olan M. Moiroux görev almıştır. Moiroux jimnastiğe önem vermiş ve birçok öğrenci yetiştirmiştir. Moiroux jimnastik ve halterin yanı sıra diğer branşlarında önemini vurgulamıştır (28). Mekteb-i Sultani'de bir de Monsieur

Martinetti isimli bir Fransız beden terbiyesi öğretmeni görev almıştır. Martinetti’de M. Curel ve M. Moiroux gibi aletli jimnastiği ön planda tutmuştur. Bu eğitimci 1878 yılında Mekteb-i Sultani’den ayrılarak Harbiye Mektebi’ne jimnastik öğretmeni olarak atanmıştır.

Mekteb-i Sultani’de bir başka beden eğitimi öğretmeni olarak Stangalli’yi görmekteyiz. Tam bir sporcu olan yeni öğretmen, geldikten az bir zaman sonra Maarif Nazırı Münif Paşa’nın destekleriyle Beyoğlu’nda Hacopolu Pasajı’nda açtığı özel jimnastikhane de jimnastiğin okul dışında da yayılmasını sağlamıştır. Bu salon çok az bir zamanda büyük bir ilgi görmüş ve yapılan bir gösteriye Maarif Nazırı Münif Paşa’da katılmıştır. Münif Paşa, Stangalli’nin öğrencilerinin attığı pependeleri ve ağır gülle kaldırışlarını büyük bir hayret ve heyecanla izlemiştir (133).

Stangalli’nin en başarılı öğrencisi Ali Faik Bey (Üstünidman) idi. Moiroux’un yetiştirdiği ve özel olarak ilgilendiği öğrenci Faik Bey okuldan mezun olduktan hemen sonra Stangalli’nin yerine Mekteb-i Sultani’de Beden Terbiyesi öğretmenliğine başlamıştır. Faik Bey Mekteb-i Sultani’de 40 yıl aralıksız görev yapmıştır. Faik Bey, Türkiye’de modern anlamda jimnastiğin kökleşip yayılmasında önemli bir rol oynamıştır. Kendisi 1889’da “Jimnastik ya da Riyazat-ı Bedeniye” isimli bir kitap yazmıştır. Bu kitap Türk Spor Tarihi’nde yazılmış ilk kitaptır. Ali Faik Bey Mekteb-i Sultani’de jimnastiğe önem vermiştir. Bu eğitimci Mekteb-i Sultani’de girdiği derslerin dışında Beyoğlu’nda özel bir jimnastik salonu açarak okulun dışındaki gençlere de bu sporu sevdirmek ve öğretmek için uğraşmıştır. Askeri okullarda Beden Terbiyesi derslerine giren Mazhar Bey ile bu salonda tanışmış ve iki öğretmen birlikte çalışarak jimnastik sporunun yayılmasını sağlamışlardır. Faik Bey sivil okullarda çalışmalar yaparken, Mazhar Bey ise askeri okullarda faaliyetler göstermiştir (27).

Bu dönemlerde Rumlar Beyoğlu’nda, Rum okullarına jimnastik öğretmeni yetiştirmek amacıyla “Silloğ Filolojik Mahfer”i kurmuşlar ve jimnastik şubesi açmışlardır (133).

Türkiye’de jimnastik ilk önce M. Curel ile birlikte “aletli jimnastik” olarak başlamıştır. Barfiks, paralel, halka, kulplu beygir gibi bölümlerden oluşan bu sporu daha sonra Ali Faik Bey’in öğrencileri olan Selim Sırrı (Tarcan), Ali Rana (Tarhan), Şevki, Kamil ve Mehmet Ali Beyler ile Erdekli Miltiyadi ve Aleko Mukos Efendiler sürdürmüşlerdir (27). Bu sırada Sultan II. Abdülhamid’in devlet yönetimindeki hassas tutumu sebebiyle Mazhar Bey Almanya’ya giderek jimnastik ile ilgili çalışmalarına orada devam etmiştir (133).

“Osmanlı Beşiktaş Terbiye-i Bedeniye Mektebi” veya “Beşiktaş Jimnastik Kulübü”, 1903 yılında kurulmuş ve jimnastiğin birçok genç tarafından yapılmasını sağlamıştır. Beşiktaş Jimnastik Kulübü’nün ünlü jimnastikçileri; Mehmet Ali Fetgeri, Ali Rıza Bey, Halit Bey, Sadık Bey, Salim Bey ve Mazhar Bey’dir (80).

Türk Jimnastikçileri uluslararası müsabakalarda ilk defa 1906 yılında Atina’da yapılan olimpiyatlarda görülmüştür. Atina olimpiyatına gidecek olan İsveçliler’in İstanbul’da jimnastik talimleri yaptıklarını görüyoruz (112). Bu jimnastikçiler İstanbul Tativla Kulübü’nden Yorgo ve Niko Alibranti kardeşlerdir. Yorgo Mekteb-i Sultani’de Faik Bey’in öğrencisi idi. Fakat bu iki kardeşi Atina Olimpiyatlarına gitmeden önce Tativla Kulübü’nde Mazhar Bey çalıştırmıştır. Yorgo Alibranti, Atina’da iki elle ipe tırmanma yarışında 11,4 saniye ile Dünya ve Olimpiyat rekoru kıırarak altın madalya kazanmıştır. Bu başarı jimnastikte uluslar arası alanda kazandığımız ilk ve en önemli başarıdır (27).

Mekteb-i Sultani’den Faik Bey’in öğrencilerinden Aleko Mukos Efendi 1908 yılında Londra’da yapılan Olimpiyatlara jimnastik müsabakalarında Osmanlı İmparatorluğu adına katılmış fakat derece yapamamıştır (42).

1908 yılında Mekteb-i Sultani’de Faik Bey’in öğrencisi olan ve sonra jimnastik öğretmenliğine başlayan Selim Sırrı Tarcan, beden terbiyesi alanında yüksek öğrenim için devlet tarafından İsveç’e gönderilmiştir (27). Selim Sırrı Tarcan’ın hayatına kısaca bakarsak; öğretmenliğe ilk olarak İzmir İdadisi’nde başlamış, yaptığı akrobatik hareketlerle halkın beğenisini kazanmıştır. Daha sonra Mekteb-i Sanayi’de (sanat

okulu) jimnastik derslerine girmeye başlamıştır. Arkadaşı Sarıklı Hoca Yusuf Ziya Efendi ile birlikte “Darülrifan” isimli özel bir spor okulu açmıştır. Burada jimnastik ve Fransızca dersleri verirken Hizmet Gazetesi’nde de yazılar yazmaya devam etmektedir. Daha sonra Servet-i Fünun dergisinde yazmaya başlamıştır. İlk makalesi, İstanbul’un aydınları tarafından ilgi ile karşılanmıştır. Bir hadisi başlık yaptığı makalesinde İslamiyet’e göre beden sağlığını korumanın önemini anlatmış, anne ve babalara, çocuklarını beden eğitimine yönlendirmeleri hususunda telkinlerde bulunmuştur. Bu makaleler Tophane Müşiri ve Mektepler Nazırı Zeki Paşa’nın dikkatini çekmiştir. Paşa’nın oğlunun sağlık problemleri vardır, Selim Sırrı O’na jimnastik dersleri vermiş ve başarılı olmuştur. Bunun üzerine Paşa, Selim Sırrı Tarcan’ı Mühendis hane-i Berri Hümayun’a jimnastik ve eskrim hocası olarak tayin etmiştir.

Selim Sırrı Tarcan bir taraftan öğretmenlik yaparken diğer taraftan jimnastiği ve beden terbiyesini tanıtan yazılar yazmıştır (133).

Selim Sırrı Tarcan’da birçok aydın gibi Jön Türk hareketinin içinde bulunmuş, Abdülhamid’e ve idaresine karşı verilen mücadelenin içerisinde yer almıştır. İttihat ve Terakki Cemiyetinin İstanbul ayağında önemli rolleri olmuştur (43).

23 Temmuz 1908’de Meşrutiyet’in ilanı ile Türk gençleri daha rahat spor yapabilme imkanı bulmuş ve jimnastik branşında önemli gelişmeler olmuştur. Meşrutiyet’in ilanının ardından, II. Abdülhamid’in sıkıyönetiminden dolayı Almanya’ya giden Mazhar Bey İstanbul’a dönmüştür. İki yıl sonra da Selim Sırrı Tarcan, aletsiz jimnastik olarak bilinen İsveç jimnastiğini öğrenerek yurda gelmiştir. Selim Sırrı Tarcan, o yıllarda gençlerin pek bilmediği ve yadırgadığı aletsiz jimnastiğin ateşli bir savunucusu ve ilk uygulayıcısı olmuştur. Bu yüzden yıllarca öğrencilerine aletli jimnastiği anlatan ve öğreten Faik Bey’le fikir ayrılığına düşmüşler, bu ayrılık ikisi arasında büyük bir kırgınlığa sebep olmuştur.

Selim Sırrı Tarcan, jimnastik ile gülle (halter) kaldırmanın beraber yapılamayacağını savunmuş ve bu fikrini 1911 yılından sonra yazdığı çeşitli yazılarında ifade etmiştir. Bu sebeple klasik jimnastiğe göre Alman jimnastiğini benimsemiş olan

başta Faik Bey olmak üzere Ali Rana, Tatar Süleyman, Bedri, Nesip, Mustafa Hayri, Miltiyadi, Ziya, Feridun, Selahattin Fevzi, Hayri, Fahrettin, Orhan Tahsin ve Hüseyin Beyler gibi birçok sporcunun tepkilerini üzerine çekmiştir.

İstanbul'da aletli jimnastikten başka İsveç jimnastiği de ilgi görmeye başlamıştır. Selim Sırrı Tarcan'ın Erkek Öğretmen okulunda göreve başlamasından sonra İsveç jimnastiği, okulu bitiren genç öğretmenler vasıtasıyla tüm okullara yayılmıştır. Bu çalışmalar aletli jimnastiğin önünü kesmiş fakat Küçük Faik Bey, Mehmet Fetgeri, İlhami Bey ve Şevket Bey'in gayretleriyle aletli jimnastik çalışmaları sürdürülmüş ve sonraki kuşaklara aktarılmıştır (133).

O yıllarda jimnastik derslerinin yapıldığı okulların başında Mekteb-i Sultani, Kuleli İdadisi, Mekteb-i Harbiye ve Mekteb-i Bahriye gelmekte idi (128). Daha birçok okulda jimnastik derslerinin verildiğini görmekteyiz. Bunlar; Dersaadet Polis Mektebi (94), Selanik Polis Mektebi (97), Beyrut Polis Mektebi (96), Selanik Jandarma Zabitan ve Efrad-ı Cedide Mektepleri (107)'dir.

Fenerbahçe Kulübünde ise jimnastik 1914 yılında görülmüştür. Dr. Hamit Hüsnü Bey'in Baker mağazası memuru olan bir Rum'dan satın aldığı barfiks ve paralel, jimnastiğin Fenerbahçe'deki gelişimine delil olmuştur. Fenerbahçe Kulübü, İlhami, Asım, Tüccar Nuri, General Nuri, Albay Kadri ve Tüccar Necati Bey gibi birçok jimnastikçi yetiştirmiştir.

Peş peşe gelen Balkan, Dünya ve Kurtuluş savaşları sebebiyle ülkemizde yeni yeni gelişen diğer sporlar gibi jimnastikte de bir yavaşlama görülmüştür. 1919-1922 yılları arasında Selim Sırrı Tarcan'ın çalışmaları sonucu jimnastik ve gülle kaldırma (halter) birbirinden ayrılmıştır.

Cumhuriyetin ilanından sonra Selim Sırrı Tarcan, okullarda jimnastik derslerini koordine etmek için görevlendirilmiştir. Selim Sırrı Tarcan, bu görevin vermiş olduğu yetkiyle birçok gencin eğitim için İsveç'e gönderilmesini sağlayıp, bu gençlerin beden

terbiyesi ve jimnastik çalışmalarını İsveç usullerine göre öğrenmelerine yardımcı olmuştur (133).

Sonuç olarak Osmanlı İmparatorluğu'nun her ne kadar spora önem vermediği iddia edilse de devletin spora bizzat maddi ve manevi olarak destek verdiğini görüyoruz.

Örneğin Mekteb-i Mülkiye'de inşa edilen jimnastikhanenin bütün masraflarının devlet bizzat ödemiştir (104). Ve yine Trabzon'da "Terbiye-i Bedeniye" ismiyle bir jimnastik salonu açan Dahiliye Yüzbaşı ve Mahalli Askeri Rüşdiye Mektebi Müdür Vekili Said Efendi madalya ile ödüllendirilmiştir (98). 1911 yılında Danimarka'nın Avrens şehrinde toplanacak olan uluslararası Terbiye-i Bedeniye Kongresi'nde Devleti temsil etmek üzere Selim Sırrı Bey delege olarak tayin edilmiştir (105). Ayrıca 1912'de Terbiye-i Bedeniye öğretmeni olan Selim Sırrı Bey devlet tarafından Stockholm'e memur olarak gönderilmiştir (110). Daha sonra 1913'de Paris Tıp Fakültesi'nde yapılan Uluslararası Beden Terbiyesi Konferansına (111) ve 1914'de Paris Uluslararası Terbiye-i Beden Kongresine Devleti temsilen bir uzman gitmiştir (106) vb. örneklerde devletin desteğini görmek mümkündür.

Buna mukabil bazı okullarda jimnastiğin hemen kabul görmediğini görmekteyiz. Örneğin Mekteb-i Tıbbiye talebelerinden İsmail Mekki Efendinin mektebe iki çift gülle getirip jimnastik talimi yaptığı tespit edildiğinden, bu hareketinden dolayı men edildiğini ve takibata alındığını görüyoruz (116).

Jimnastik konusunda birçok kitap yayınlanmıştır. Bunlar; İsmail Paşa'nın yazdığı Risale-i Jimnastik, Miralay Hacı Mustafa Hami'nin kaleme aldığı Jimnastik Talimhanesi, Nazım Şerafeddin'in kitabı Bahçe ve Salonlarda Jimnastik Talimi veya Sıhhatnüma, Ali Faik Bey'in (Üstünidman) eseri Jimnastik veya Riyazat-ı Bedeniye, Kaymakam Mehmed Faik'in yazdığı Jimnastik Talimnamesi ve yazarı bilinmeyen bir eser olan Risale-i Jimnastik'tir (55).

6. 2. 2. Halter

Tarihte Türklerin “ağırlık kaldırma” idmanı ve farklı dönemlerde ordu içerisinde kalkan ve gürzlerle talim yaptıkları görülür. Sultan IV. Murat, Bağdat Seferine giderken Konya ovasındaki mola sırasında askerlerin önünde gürz kaldırma idmanları yapmıştır. Sultan’ın vefatına kadar her gün iri mermer güllerini kaldırarak idman yaptığı tarihi bir gerçektir (24).

Modern anlamda halterin ülkemize girişi jimnastik ile birlikte olmuştur. Halter aletli jimnastiğin içerisinde yer almıştır. Çünkü ülkemizde ilk önce aletli jimnastik uygulanmıştır. Bu sebeple jimnastik yapılan yerlerde halter çalışmalarında da ihtiyaç duyulan malzemeler kullanılmıştır. Bu çalışmalarla beden esnekliğinin yanında kas gelişimi ve kuvvetlenmesi sağlanmıştır.

Ülkemize aletli jimnastiği getiren Monsieur Curel, Fransa’dan yanında getirdiği malzemeleri bir salona yerleştirmiştir. Mekteb-i Sultani’de beden terbiyesi öğretmenliği yapan Curel, öğrencilerine güllerle ağırlık çalışmaları da yapmıştır (133). Bu zamanlar ağırlık kaldıranlara “gülleci” deniliyordu (4). Jimnastik salonlarında trapez, halkalar, ip, ip merdiven, tahta merdiven, sırtık, barfiks, paralel, yerlerde boy boy güller ve coplar olurmuş (5).

Mekteb-i Sultani’ye Curel’den sonra gelen diğer beden terbiyesi öğretmenleri M. Moiroux ve Martinetti’de aletli jimnastiği ve ağırlık kaldırma çalışmalarını devam ettirmişlerdir.

Daha sonra Mekteb-i Sultani’ye beden terbiyesi derslerine girmek üzere Stangalli gelmiştir. Bu yeni öğretmen, geldikten az bir zaman sonra, 1880 yılında Maarif Nazırı Münif Paşa’nın desteğiyle Beyoğlu’nda Hacopalu Pasajı’nda özel bir jimnastik salonu açmıştır. Bu salonda jimnastik ve gülle (halter) kaldırma çalışmaları yapılmış böylece bu sporlar okul dışında da yayılmıştır. Bu salon çok kısa zamanda halk tarafından büyük ilgi görmüş ve organize edilen bir gösteriye Maarif Nazırı Münif Paşa

da çağrılmıştır. Münif Paşa bu gösteride seri parendeler atan ve ağır güller (halterler) kaldıran öğrencileri hayretle izlemiştir (133).

M. Moiroux'dan da ders alan, Stangalli'nin başarılı öğrencisi Ali Faik Bey (Üstünidman), Mekteb-i Sultani'den mezun olur olmaz tekrar okulunda beden terbiyesi derslerine girmek üzere öğretim görevliliğine başlamıştır. İlk Türk Beden Terbiyesi öğretmeni olan Ali Faik Bey jimnastik ve halter sporlarının Türkiye'ye yayılmasını sağlayan bir eğitimci olarak tanınır (25).

Ali Faik Bey'in (Üstünidman) her gün düzenli olarak 115 kilo ağırlık ile halter çalışması yaptığı bilinmektedir. O yıllarda Yunan halterci Yatagonos'un 112,5 kilo ağırlık kaldırarak 1896 Atina Olimpiyatlarında altın madalya aldığı dikkate alınırsa, Ali Faik Bey'in ne kadar iyi bir halterci olduğu daha iyi anlaşılabilir.

Ülkemizde ilk halter çalışmalarının jimnastik ile başladığını ifade etmiştik. Nitekim 1903 yılında Beşiktaş Osmanlı Jimnastik Kulübü kurulmuştur. Bu kulübün kurucuları ve ilk sporcuları olan Osman Paşazade, Hüseyin Bereket, Ahmet Fetgeri (Aşeni), Mehmet Ali Fetgeri ve Mazhar Bey'in jimnastik idmanları arasında gülle (halter) kaldırmaya büyük önem vermişlerdir (24).

İsveç'e gidip orada aletsiz jimnastiği benimseyip yurda dönen Selim Sırrı Tarcan, jimnastik ile gülle (halter) kaldırmanın beraber yapılamayacağını ifade etmiştir. Bu düşüncesini 1911 yılından sonra yazdığı yazılarında ortaya koymuştur. Bu sebeple klasik jimnastik olan aletli jimnastiği savunan başta Faik Bey olmak üzere birçok sporcunun eleştirilerini almıştır (133).

Daha sonraları jimnastikçilerden başka güreşçilerde gülle (halter) kaldırma sporuna önem vermişlerdir. Beşiktaşlı Kemal, Mızıkacı Danyal ve Sadi gibi güreşçiler halterde önemli başarılar kazanmışlardır.

1920'li yılların başlarında ortaya çıkan Güllenci Cemal (Erçman) ve Neyzen Şevki (Sezgin) isimli iki genç, halterde büyük başarılar göstermişlerdir. Bu iki halterci

ülkemizi halterde uluslar arası alanda temsil eden ilk sporcular olmuşlardır. 1924 yılında Paris’te düzenlenen Olimpiyatlara katılan Gülleci Cemal tüy sıklette, 345 kiloyu kolundaki sakatlığa rağmen kaldırmış ve otuz dokuz yarışmacı arasından on ikinci olmuştur. Bu yıllarda Üsküdarlı Şevket (Kırgül), orta sıklette büyük bir yetenek olarak ortaya çıkmıştır. Üsküdarlı Şevket’in antrenmanlarda 125 kilo silkme yaptığı tespit edilmiştir. Bu kaldırış çok önemlidir çünkü 1924 Paris Olimpiyatlarında yarı ağır sıklette altın madalya kazanan Kadın 124 kilo kaldırmıştır. Üsküdarlı Şevket, Bahriye subayı olduğu için izin alamamış ve Paris’e Olimpiyatlara gidememiştir. Bu sebeple de Türkiye belki de halterden gelecek olan bir madalyadan mahrum kalmıştır.

1928 Amsterdam Olimpiyatlarına Türk haltercileri katılmışlardır. Bu olimpiyatlarda Türkiye adına sadece Gülleci Cemal (Erçman) yarışmıştır. Sporcumuz tüy sıklette, dört branşta toplam 262,5 kilo kaldırarak yirmi beş yarışmacı arasından olimpiyat sekizincisi olmuştur (24).

6. 2. 3. Futbol

Modern sporların büyük ölçüde, farklı formlarda topların kullanıldığı oyunlardan oluşması sebepsiz değildir. Tarihi süreç içinde, ilgili dönemin ve toplumun malzeme-teknik imkanları ve sanatsal becerilerinin ürünü olarak ortaya çıkan oyun aracı “top”un formu ile doğrudan ilişkili ve aynı zamanda, hayat şart ve tarzlarının, dini inançların, üzerinde yaşanan coğrafyanın ve tabi olunan iklimin de etkileyerek biçimlendirdiği, farklı oyun ve oynayış biçimleri belirginleşmiştir. Futbolun, hemen hemen tüm ülkelerin en gözde sporu oluşu, onun geçmişine ilişkin arayışları yoğunlaştırmıştır. Geçmiş zamanlarda oynandıkları belirlenen ve top ile vücudun diğer bölgeleri dışında ayak temasının da söz konusu olduğu tüm oyunlar modern futbolun önceli sayılmaktadır. Türkçe literatürde; tepük oyunu, Türklerde futbolun evveli olarak değerlendirilir (131).

Top (tepük) oyunu eski Türklerde, Selçuklularda oynanmıştır. Osmanlılar ise top (tepük) oyununu sevmedikleri gibi topa benzer yuvarlak bir cisimle oynanan Çevganı’da benimsememişlerdir. Rivayetlere göre, Kerbela’ da Hazreti Hüseyin’in başı

kesildikten sonra, Şam'a Yezid'e getirilmiş O'da Hazreti Hüseyin'in başıyla Çevgan değneğiyle top oynamıştır. Osmanlı alimleri, bu rivayetleri dikkate almış ve top oyunlarına iyi bakmamışlardır. Zaten Osmanlılar zamanında Çevgan, Güney-doğu Anadolu'daki birkaç şehir dışında oynanmamıştır.

Futbol, XIX. Yüzyıldan önce Fransa ve İtalya'da etrafı iple çevrili bir alanda, içi kıtık doldurulmuş deri bir top ile kaç kişi olduğu belli olmayan iki takım arasında el ve ayak vurularak oynanmıştır. İngilizler, Fransa'dan bu oyunu alıp sadece ayak ile oynanacak tarzda bazı kurallara bağlayıp Football olarak isimlendirmişler ve böyle devam etmiştir.

Osmanlı İmparatorluğu, Sultan Abdülaziz zamanında futbolla tanışmıştır. Paris'e eğitime gönderilen öğrenciler, Fransa'da futbolun çok tutulduğunu görmüşlerdir. Bunun üzerine 1869'da futbol üzerine Fransızca yazılmış "Ordu ve Mekteplerde Futbol" isimli bir kitap Türkçeye çevrilmiş ve İstanbul'da bastırılmıştır (55).

Osmanlı İmparatorluğuna başta futbol olmak üzere birçok modern sporun, XIX. Yüzyılın sonlarında pamuk ve tütün ticaretiyle ilgilenmelerinden dolayı İzmir ve İstanbul'a yerleşen İngiliz aileler tarafından sokulduğu bir gerçektir (38).

Ülkemizde futbol, ilk olarak 1895 yılında İzmir'in Bornova semtindeki bu ticaretle uğraşan aileler tarafından oynanmıştır. Giraud, Whitall ve Chornand aileleri futbolu ülkemizde ilk oynayan ailelerdir (92). Daha sonra 1897 yılında İstanbul'da ikamet eden İngiliz aileler arasında, Kadıköy'deki Kuşdili, Baklatarlası, Moda ve Papazın Çayırında oynanmıştır. Futbol, İngiliz aileler tarafından çok ilgiyle karşılanmış hatta yine bu yıllarda Kadıköy çayırlarında İstanbul ve İzmir karmaları arasında çekişmeli maçlar yapıldığı görülmüştür (21). Kadıköy'deki Rum gençleri de zamanla İngilizlerin maçlarına katılmış ve kendi aralarında takımlar kurmuşlardır (38).

İngiliz ve Rum aileler tarafından oynanan futbolun cazibesine kendilerini kaptıran Türk gençleri uzun bir süre hem zamanın istibdat rejiminin, böylesi halkın bir araya gelip toplanmasını sakıncalı görmesinden hem de futbol topunu Hazreti

Hüseyin'in kesik kafasına benzeten tutucu bir zihniyet yüzünden alenen futbol oynama imkanı bulamamışlardır (93). Bu zamanlarda Türk toplumunda “top oynamak” ayıp ve dinen günah sayılıyordu. Top oynamaya gidenler yaşlılar tarafından ayıplanıyorlardı. Futbolun mahalle aralarında gizli gizli oynandığını, eğer dahiliye zabitleri veya evlerden bir büyük kimse tarafından görülürse oynayanların hem ayıplandığını hem de cezalandırıldığını görmekteyiz (2). Bu dönemlerde Futbolun, gençleri argo konuşmaya teşvik ettiği, kabalaştırdığı ve hatta ahlakını bozabileceği düşünülüyordu (74). Toplumumuzun futbola uzak durmasından dolayı İstanbul'daki ilk futbol takımları İngiliz ve Rumların kurduğu kulüpler olmuştur (93).

Türk toplumundaki birçok sıkıntılara rağmen Türk gençlerinin futbola olan ilgileri her geçen gün artmıştır. Nitekim Bahriye Mektebinde öğrenci olan ve futbola büyük ilgi duyan Amiral Hüsnü Paşa'nın oğlu Fuat Hüsnü birçok zorluğu göze alarak ve İngilizce konuşabilmesinin de avantajıyla futbol oynayan İngilizlerin arasına karışmış, maçlar da “Bobby” takma adını kullanmıştır. Fuat Hüsnü Bey, ilk Türk Futbolcusu olarak tarihe geçmiş ve ilk Türk Futbol Takımı olan “Black-Stocking Football Club-Siyah Çoraplılar Futbol Kulübü”nün kurulmasına öncülük etmiştir (133). Bu kulüp 1899 yılında İstanbul'da kurulmuştur (92). Kulübün başkanı Dr. Rasim Paşa'dır. Fahri başkanı Ali Ferruh Bey, Katip Neş'et Bey, Kaptan olarak ise Reşat Danyal Bey yönetim kadrosundadır. Sporcu üyeler ise Thalıs, Patchko, Mehmet Ali, Neş'et, Makro, Bojovic, Emcet, Jan Bojovic, Reşat Danyal, Rıza Tefvik, Kemal Nuri ve Hasan Fuat'dır (133). Fakat daha sonra saraya yakın kişilerden olan Baba Tahir'in çıkardığı Malümat gazetesinde “Reşat Efendi hakkında Kadıköy'de bir futbol kulübü kurulduğu” haberi yayınlanmış ve ortalık birden karışmıştır. “Reşat Efendi” isminin de daha sonra padişah olacak olan o zamanki Şehzade Sultan Mehmet Reşat'ın ismine benzemesi işin ciddiyetini artırmış ve bu sebeple Dr. Rasim Bey'in tavsiyesiyle Fuat Hüsnü ve Reşat Danyal Beyler “Siyah Çoraplılar Futbol Kulübü”nün olaylar durulana kadar meydana çıkarmamayı tercih etmişlerdir (38). İki yıl sonra Siyah Çoraplılar Futbol Kulübü 1901 yılında tekrar Kadıköy Futbol Kulübü ismiyle kurulmuştur (92).

Yeni kurulan kulüp tamamen Türk gençlerinden oluşmaktadır. Fuat Hüsnü, Reşat Danyal, Tamburacı Osman Pehlivan (güreşçi, bestekar, tambura sanatkarı), Rıza

Tevfik Bölükbaşı (ünlü filozof), Kemani Nuri, Hafız Mehmet, Hafız Mustafa, Fahri, Emcet, Mazhar ve Şevki Beylerin bulunduğu bu takım 1901 yılında Kadıköy’de Papazın Çayırı’nda ilk maçlarına çıkmıştır (38). Bu oyuncular ilk maçlarında, maç alanının karşısındaki Mahmudiye Sıbyan Mektebi’nin altındaki Hurşid Ağa’nın kahvhanesinde soyunmuşlardır. Türk futbolcuları ilk maçlarında tecrübesizliklerinden dolayı 5-1 yenik duruma düşmüşler, tam da bu sırada Kadıköy ve çevresinin hafiyeler ve jurnalcıbaşısı Ali Şamil ve adamlarının baskınına maruz kalmışlardır. Kaçabilenler kaçmış, kaçamayanlar ise yakalanmışlardır. Fuad Hüsni Bey, maçı izlemeye gelen babası Amiral Hüseyin Paşa’nın faytonuna binerek kaçmış, Reşat Danyal Bey ise yakalanmış ve günlerce karakollarda bekletildikten sonra “taht şehrinde bulunması tehlikeli görüldüğünden” Hariciye Nezareti’ndeki görevi Tahran Sefarethanesi’ne gönderilmiştir. Fakat daha sonra Fuat Hüsni Bey de tespit edilip “...Rumlarla aynı kıyafet içinde karşılıklı kaleler kurup top endahtı (top atışı) yaptıkları...” suçuyla yargılanmak üzere Kasımpaşa’daki Bahriye Divan-ı Harbi’ne sevk edilmiştir (20). Fuad Hüsni Bey sorguya çekilmiş ve sorgusunu yapan müstantike (sorgu hakimi), Rumlarla aynı kıyafet giyerek, karşılıklı kaleler kurup top atışı talimi yaptıklarını söyleyene kadar akla kararı seçmiştir. Deniz Kuvvetleri’nde önemli görevi olan babası Amiral Hüseyin Paşa’nın da ricasıyla sadece ihtar cezasıyla kurtulmuştur. Fakat Fuad Hüsni Bey aldığı ihtar ve birçok ikazlara rağmen fazla zaman geçmeden “Bobby” takma ismiyle İngilizlerin kurduğu Kadıköy Futbol Kulübü’nde hafiyelere yakalanmadan futbola devam etmiştir (38). Burada oynadığı futbolla başarılı olmuş ve daha sonra Fenerbahçe’nin kuruluşunda önemli bir rol oynamıştır (20).

İstanbul’un Anadolu yakasında bunlar olurken Rumeli yakasında ise futbol alanında başka girişimler yaşıyordu. Medine-i Münevvere Muhafızı ve Şeyhülharem (Saray Nazırı) Osman Paşa’nın oğulları Hüseyin Bereket ve Şamil Beyler ile arkadaşları Ahmet Fetgeri (Aşeni), Mehmet Ali Fetgeri ve Nazif Beyler Osman Paşa’nın Serencebey yokuşundaki konağın bahçesindeki müstemilatta 1903 yılında “Beşiktaş Jimnastik Kulübü” ismiyle bir kulüp kurarak jimnastik, halter ve güreş çalışmaları yapmaya başlamışlardır. Fakat onların bu çalışmaları Beşiktaş muhafızı Yedisekiz Hasan Paşa’nın dikkatini çekmiş, karakola alınmışlar ve haklarında takibata başlanmıştır. Osman paşa ve saray mensubu diğer paşaların araya girmesiyle olay

durdurulmuştur. Bu olay II. Abdülhamid'e, yapılan çalışmaların bir jimnastik mektebi faaliyeti olarak izah edilmiş ve bunun üzerine kulübün adı "Beşiktaş Bereket Jimnastik Mektebi" olarak değiştirilerek çalışmalara devam edilmiştir (38).

Yedi yıl jimnastik kulübü olarak faaliyet gösteren Beşiktaş Jimnastik Kulübü daha sonra Ahmet Şerafeddin Bey'in (Merhum Şeref) kurduğu ve tamamen Beşiktaş semti gençlerinden oluşturduğu takımıyla Türk futboluna adımını atmıştır (20).

Mekteb-i Sultani öğrencilerinde de Faik Üstünidman'ın teşvikiyle futbola karşı bir ilgi uyanmıştır. Ders aralarında bahçeye çıkan öğrenciler gruplar halinde ufacık bir topun peşinden koşup, rastgele topa vurarak, kuralsız bir şekilde birbirlerine girerek futbol oynamışlardır.

Galatasaray Lisesinde bunlar yaşanırken İngiliz James Lafontaine ile Harace Hermitage, İngiliz ve Rum gençlerden oluşan Kadıköy Kulübünü kurmuşlardır. Fakat bu kulüp kısa bir süre sonra dağılmış, Rumlar Kadıköy'de kalıp, İngilizler Moda Spor Kulübü'nün temellerini atmışlar, azınlıklardan oluşan Elpis, Struggler ve Imajen ile anlaşılıp "İstanbul Futbol Birliği" ismi ile 1903 yılında düzenli olarak maçlar yapmaya başlamışlardır.

Mekteb-i Sultani'den (Galatasaray Lisesi), yabancıların maçlarının izleyen gençler gün geçtikçe futbolun kural ve inceliklerini öğrenip onlara rakip olmak istemişlerdir. Birçok kıtada hüküm sürmüş olan Osmanlı İmparatorluğu'nun başkenti İstanbul'da sadece İngilizlerle Rumların futbol müsabakaları yapmaları ve kulüp kurmuş olmaları Galatasaraylı gençleri çileden çıkarmıştır (69). En sonunda 1905 yılının Kasım ayında Mekteb-i Sultani beşinci sınıf öğrencilerinden Ali Sami Bey ve arkadaşları Asım Tevfik (Sonumut), Emin Bülent (Serdaroğlu), Celal (Şehit), Bekir (Bircan), Tahsin Nahit, Cevdet (Kalpakçioğlu) ve Abidin Daver Beyler, Edebiyat öğretmeni Mehmet Ata Bey'in dersinde aralarında anlaşarak bir futbol takımı kurmaya karar vermişler ve harekete geçip bu emellerini gerçekleştirmişlerdir (20). Kurulan bu takım daha ismi konulmadan Kadıköy'de Rum takımına karşı maça çıkmıştır. Kırmızı-beyaz forma giyinen takım ilk maçını 2-0 kazanırken seyirciler onlardan "Galatasaray

Efendileri” diye bahsetmişlerdir. Bu tezahüratlar daha sonra ismini “Galatasaray” takımı olmasında etkili olmuştur. Galatasaray takımı da hafiyeler tarafından takibata uğramıştır. Kadıköy çayırılarında oynadıkları bir maç sırasında yakalanarak Selimiye Kışlası’na götürülmüşler ve orada nezarete atılmışlardır. Takımın kalecisi Hintli Müslüman bir anne ve İngiliz babası olan Ahmet Rasim Bey, İngiliz pasaportu olduğu için serbest bırakılmış, O da İngiltere Sefarethanesi’ne giderek olayları haber vermiş ve takım arkadaşlarının Sefir’in yardımıyla kurtulmalarının sağlamıştır (38).

Galatasaray’ın kurulmasından sonra diğer Türk gençleri de cesaretlenmiş ve 1907 yılı Mayıs sonlarında Kadıköylü gençlerden Nurizade Ziya (Songülen), Ayetullah ve Samipaşazade Sezai Bey’in yeğeni Bahriyeli Necip (Okaner) Beyler’in çalışmalarıyla Kadıköy’ün Fenerbahçe mesiresinde bir kulüp kurmuşlardır. Bu kulübün renklerini yeşil alandaki papatyalardan esinlenerek sarı-beyaz olarak belirlemişler ve ismini Fenerbahçe koymuşlardır. Bu kulüp, Saint Joseph Fransız Freder Mektebi öğrencilerinin gelmeleriyle birden güçlenmiş ve büyümüştür (20). Daha sonra kulübün rengi sarı-lacivert olarak değiştirilmiştir (133).

1908 yılından önce Osmanlı İmparatorluğu’nda cemiyetlerin hukuki çerçevesi belli olmadığından, topluma faydalı ya da faydasız birçok kurum cemiyet olarak adlandırılıbiliyordu. II. Meşrutiyet’in ilan edilmesiyle cemiyetler hukuki bir zemine oturmuş ve sayıları artmıştır (3). Böylece kulüplerin de sayıları çoğalmıştır. Vefa İdadisi öğrencilerinin kurdukları Vefa, Beykozlu gençlerin öncülüğünde Beykozlu-Üsküdarlı gençlerin, Mehmet Burhaneddin Bey’in (Burhan Felek) yardımlarıyla kurdukları Anadolu, Meşrutiyetin ilanından sonra kurulan ilk Türk kulüpleridir. 1911 yılında da Süleymaniye semtinin gençleri Süleymaniye Futbol Kulübünü oluşturmuşlardır.

Ülkemizde futbolun beğenilip hızla yayılmasının en önemli sebeplerinden biri I. Dünya Savaşı’nın akabinde Mütareke ve İstanbul’un işgali yıllarında Türk takımları ile işgal kuvvetleri arasında yapılan maçlar olmuştur. Türk takımlarının işgal kuvvetlerine karşı aldıkları galibiyetler, “milletin kırık gururunu okşayan önemli olaylar olmuştur”. Maçlarda alınan galibiyetler, halkı çok sevindirmiş, sanki milli bir zafer coşkusu

oluşturmuş, böylece futbol maçlarına halktan izlemeye birçok kişi gelmiş ve ülkemizde futbol hızla yayılıp gelişmiştir.

Futboldaki ilk örgütlenme çalışmalarını Uluslararası Olimpiyat Komitesi'nin Türkiye temsilcisi Selim Sırrı Tarcan yapmıştır. Selim Sırrı Tarcan ülkemizde futbolu yönetecek bir federasyon kurulması için 1913 yılının Aralık ayında çalışmalar yapmış fakat bu girişim, kulüplerin ilgi göstermemesi ve az bir zaman sonra başlayan I. Dünya Savaşı sebebiyle gerçekleşmemiştir (20).

Daha sonra 1920 yılında Galatasaray'ın eski futbolcularından Yusuf Ziya Öniş'in eğitim almaya gittiği İsviçre'den döndüğünde yanında getirdiği İsviçre Spor Teşkilatı Tüzüğü'nün Ali Sami Yen, Burhan Felek ve Nasuhi Esat'ın bir araya gelip tercüme etmeleriyle Türkiye'de sporun örgütlenmesi anlamında ilk adım atılmıştır (59). Çevirisi yapılan ve 20 maddeden oluşan tüzük Altınordu, Anadolu, Anadoluhisarı, İdman Yurdu, Darüşşafaka, Fenerbahçe, Galatasaray, Hilal, Makriköy (Bakırköy), Nişantaşı, Süleymaniye, Türkücü ve Vefa kulüplerine dağıtılmıştır. Bu kulüplerin temsilcilerinin katılımıyla 1922 yılında Nisan ayında Türkiye İdman Cemiyetleri İttifakı kurulmuştur. 31 Temmuz 1922'de bu ittifakın içindeki üyelere "Futbol Encümeni" ismiyle ilk futbol federasyonu kurulmuştur. "Futbol encümeni" ismiyle göreve başlayan futbol federasyonu 23 Nisan 1923'de "Futbol Heyet-i Müttehidesi" ismini almıştır (121).

Osmanlı Devlet yönetimi, her ne kadar futbolun halk kitlelerini bir araya getirerek kargaşa oluşturmasından çekinmişse de resimde görüldüğü üzere Paşaların kısmen spora destek verdiği anlaşılmaktadır.

Resim 5. Rafet Paşa Hazretlerinin İdmançılara Vedası / Vefa-Darü'sşafaka Maçı (122)

6. 2. 4. Atletizm

Türkiye’de ilk atletizm çalışmaları 1863 yılında Robert Kolejinde görülmektedir. Kolejde Amerikalı öğretmenler öğrencilere koşu ve atlama yarışmaları yaptırmaktaydılar (13).

Türkiye’de atletizmde daha sistemli çalışmaların başlaması, Mekteb-i Sultani’nin kuruluşuyla başladığı öne sürülmüştür. Bu okulun beden terbiyesi öğretmeni M. Curel 1870’de öğrencilerine sporu sevdirmek için bir şenlik havasında idman bayramı düzenleyerek, onları Kağıthane’ye götürmüştür. Resmi boyutu olmayan bu şenlikte öğrencilere beden hareketleri, koşu, atlama yarışları yaptırmış ve başarılı

olanlara ödül verilmesini temin etmiştir. Bu organizasyon, bir gelenek olarak devam etmiş ve o gün yenilen pilav, daha sonraki yıllarda “Pilav Günü” olarak devamlı hale gelmiştir (133). Hem Mekteb-i Sultani’den hem de Robert Koleji’nden yetişen öğrenciler arasında atletizme önem veren ve başarılı olan Rum gençleri vardı. Tıvatla Kulübü’nden Konstantin Devecis ile Kosta Celepoğlu bu okullardan yetişip ön plana çıkan ilk atletler olmuşlardır.

Ülkemizde atletizm modern anlamda II. Meşrutiyet’in ilanından sonra başlamıştır. Daha önceleri Okmeydanı’nda bir takım koşu yarışları yapılyorsa da bunlar önemli faaliyetler olmamıştır. II. Meşrutiyet’in ilan edilmesiyle yasal kimliğe kavuşan spor kulüpleri futbolun yanı sıra atletizme de önem vermişlerdir. Galatasaray, Fenerbahçe, Beşiktaş ve Anadolu Spor Kulüpleri atletizm ile ilgilenmişlerdir. Galatasaray’dan Celal İbrahim, Sabri Mahir, Silifkeli şükrü Halil (Dölek) (13), Beşiktaşlı şair Kazım (80), Fenerbahçeli Selahaddin (Türsen) ve Nureddin (Otmarsavcı) öne çıkan ilk Türk atletleri olmuşlardır (12). Bu arada 1912 yılında Stockholm’de yapılan Olimpiyatlara, Ermeni asıllı Türk olan Vahram Papazyan ve Mığıryan masrafları o yıllarda İstanbul’da Ermenice çıkan Marmnamaz-İdman adlı gazetenin sahibi şavari Krisyan tarafından karşılanmak üzere katılmışlardır. Bu iki atletin dekatlon, disk atmada yarıştıkları, başarılı oldukları ve geçit töreninden Türk bayrağı ile geçtikleri Olimpiyat belgelerinde yer almaktadır (133).

1913 yılında Anadoluhisarı Çayırı’ndaki “Er Meydanı” sahasında düzenlenen atletizm yarışmalarına ilk Türk bayan atletler olarak Naile, Fahriye ve Faide Hanımlar katılmışlardır (13). Bayanlar, atletizm yarışlarına katılırken kıyafet noktasında muhafazakar çevrelerden baskı görmüşlerdir. Hatta Cumhuriyet tarihi boyunca 19 Mayıs Gençlik ve Spor Bayramı gösterilerine katılan kızların etek boylarının bir uzatılıp bir kısaltıldığını görmekteyiz (78).

Fenerbahçe Spor Kulübü’nün 1913 yılından başlayarak İttihat spor sahasında düzenlediği atletizm çalışmaları bu spor dalına bir canlılık getirmiştir. Bu yarışmalarda Fenerbahçe’den Bedri (Yıldırım), İstanbul Sultanisi’nden Ziya, Alman Mektebi’nden

Fuad, Sanayi Kulübü'nden Hasan, Galatasaray Spor Kulübü'nden Şükrü Halil (Dölek) Beyler ön plana çıkmışlardır (13).

Atletizm sporunun kendini en çok İdman (Gençlik ve Spor) Bayramlarında göstermiştir. Bütün İdman Bayramlarında yürüyüş ve koşular vazgeçilmez faaliyetler olmuştur (75). Selim Sırrı Tarcan'ın gayretleriyle 29 Nisan 1916 tarihinde yapılan ilk İdman Bayramında jimnastik gösterilerinin yanı sıra öğrencilerin kasadan atlama ve taklalar sergiledikleri, 100m. sürat koşusu ve halat yarışı yapıldığı görülmektedir.

11 Mayıs 1917 tarihinde İttihad Spor Kulübü'nün sahasında yapılan ikinci İdman Bayramında atletizm yarışlarının daha da arttığı görülmüştür. Bu bayramda yüksek atlama, uzun atlama, sırıkla yüksek atlama, cirit atma, disk atma, halat çekme, 100m. sürat koşusu, 800m. mukavemet koşusunda yarışmalar düzenlenmiştir (53). Buna örnek olarak aşağıdaki resimde kadınların sürat yarışını görmekteyiz.

Resim 6. Kadınların Sürat Yarışı (82)

6. 2. 5. Yüzme

Osmanlı insanı yüzme ihtiyacını deniz hamamları ile karşılamıştır. XIX. Yüzyılın başlarında Osmanlı'yı yansıtan resimlere baktığımızda Salacak civarında, Kızkulesi taraflarında denize giren, suya atlayan insan görmekteyiz. Fakat ilk örgütlü denize girme ise bu yüzyılın ikinci çeyreğinde birlikte deniz hamamlarının yapılmasıyla

başlamıştır. Osmanlı bu hamamlarda sosyal yapısına uygun olarak haremlik ve selamlık geleneğini denize taşımıştır. Bu deniz hamamlarının İstanbul'un neresinde olacağı Şehremaneti'nce tespit edilir, yerine göre üç, beş seneliğine muzayede ile ihalesi yapılır ve denetlenirdi. İstanbul'da 1867 yılında 62 deniz hamamı olduğunu görmekteyiz. Bu hamamların bazıları sadece erkeklere mahsus bazıları ise kadın ve erkeklere mahsus olup ayrı ayrı girilen yerlerdi. Böyle çift hamamlar diğer tarafa ses gitmeyecek şekilde yapılmaktaydı. Hamamlarda yüzenlerin imdadına koşması için usta yüzücüler bulundurulmaktaydı. Ayrıca yalısı olanların şahsi deniz hamamları bulunuyordu. Daha sonra deniz hamamlarından plajlara geçilmiş ve zamanla yabancıların da etkisiyle haremlik-selamlık uygulaması kalkmıştır (85).

Ülkemizde eğitim anlamında ilk yüzme hareketleri Mekteb'i Sultani'de Beden Terbiyesi öğretmeni M. Moiroux'un öğrencilerine jimnastiğin yanı sıra yüzme dersleri de vermesiyle başlar. M. Moiroux daha sonra yüz başı rütbesiyle Tophane Askeri Sanat Mektebi'ne atanmış ve burada da yüzme derslerine devam etmiştir (37).

Bu yıllarda, Heybeliada Mekteb-i Fünun-ı Bahriye mektebinin iç yönetmeliğinin 19. maddesinde; "Okulda her öğrencinin denize girmesi ve yüzme öğrenmesi zorunlu" açıklamasını görmekteyiz. Burada öğrencilere yüzme öğretmek için birçok yöntem uygulanmıştır. Öğreticiler, yüzme dersinde öğrenciyi bir sopa ile su yüzünde tutarlar ve öğrencilerin bedenlerinin üst kısmında olan bir kemer, kalın bir ip ile yukarıdan aynı hat üzerinde hareket eden bir makaraya bağlarlardı (133).

Kadıköy, Moda ve İzmir'de oturan İngiliz aileleri ülkemizde modern anlamda yüzme sporunu başlatmışlardır. Bu ailelerin aralarında yaptığı yarışlar Türk gençleri arasında ilgi uyandırmış ve onlar da kendi aralarında yarışlar yapmaya başlamışlardır. Bu gençler arasında Ahmet İhsan, Bedri Ziya ve Faik Beyler yüzme sporunda öncü olmuşlardır (37).

Faik Üstünidman yüzmeye çok önem vermiş ve "Türkiye İdman Mecmuası" dergisinde yazmış olduğu bir yazısında yüzmenin, cesaret açısından, temizlik açısından ve dini açıdan bakarak faydalarını anlatmıştır (55). Faik Bey'in konuya dini açıdan da

yaklaşmasının sebebi Osmanlı toplumunda denizi “şeytanın sidik havuzu” olarak gören katı düşünceli bir grubun oluşundandır (44). Bir de denize girme kıyafetlerindeki başkalaşım Osmanlı da muhafazakar kesimleri rahatsız etmiştir. Her geçen yıl hem erkek hem de kadın deniz kıyafetleri (mayoları) açılmış ve bayanlarda üst kısım dekolteleşmiştir (128). Osmanlı toplumu kıyafete o kadar dikkat etmiş ki Servet-i Fünun dergisinde Matmazel Anet Klerman isimli bir genç kızın Fransa ve İngiltere arasındaki Manş denizini yüzerek geçme teşebbüsü haber yapılırken bile o bayanın kıyafetine vurgu yapılmıştır (64).

Fenerbahçe yüzme sporunu faaliyetleri arasına alan ilk kulüp olmuştur. Bu kulübün sporcularından Selahattin Türsen mukavemette, Sait Selahaddin Cihanoğlu sürat yarışlarında, Kemal Bey’de trampelen atlama da ilk ünlü isimler ve ilk şampiyonlar olmuşlardır. Galatasaray kulübünde de başta Şeref Hüsamettin olmak üzere birçok başarılı yüzücü çıkmıştır.

Türkiye İdman Cemiyetleri İttifakı’nın kurulmasıyla yüzme sporu daha disiplinli yapılmaya başlanmış ve yarışmalar daha ciddi kurallarla uygulanmıştır (36).

6. 2. 6. Eskrim

Osmanlı İmparatorluğu’nda eskrim çalışmalarının ilk olarak 1863 yılında Mekteb-i Harbiye’de yapıldığını görüyoruz (103). Başka bir belge de ise 1894 yılında İstanbul’un Beyoğlu semti Derviş Sokağında eskrim ve birahane kulübü açıldığı ve buraya Fransa sefiri Kanbon’un tayin edildiği kaydedilmiştir (117).

Eskrimi modern anlamda ve kurallarıyla ilk uygulayan Muallim Hüsnü Bey olmuştur. Hüsnü Bey o zamanlar Avrupa’da yaygın olan bu sporu devletin katı tutumu sebebiyle ilk başlarda gizlice yapmıştır (133).

Tepebaşı’nda Union Française Salonunda, 1901 yılında Fransız elçiliği önde gelenlerine Maitre Moireau isimli bir eğitici tarafından eskrim dersleri veriliyordu. Hüsnü Bey’de bu salona gizlice giderek eskrim çalışmaları yapmıştır. Daha sonra

Mekteb-i Harbiye’de öğretim görevlisi olan Hüsnu Bey okulda eskrim dersleri vermeye başlamıştır. İki yıl içerisinde Mülazım Refik, Ömer Lütfi ve Fuat Balkan’ı yetiştirmiş sonra bu öğrencileri kendisine yardımcı yapmıştır (10).

Hüsnu Bey’in yetiştirdiği bu üç eskrimci ilk müsabakalarını 1903 yılında Yıldız Sarayı’nda II. Abdülhamid’in huzurunda İtalyan eskrimcilerle yapmışlar ve başarılı olmuşlardır (30, 91). Bunun üzerine Padişah bir fermanla bu sporun bütün harbiye mekteplerine ders olarak konulmasını emretmiş ve İtalyan eskrimcilere karşı çok başarılı müsabakalar yapan Fuat Bey’i de Edirne’deki Mekteb-i Harbiye’ye eskrim öğretmeni olarak göndermiştir (19). Fakat askeri mekteplerde eskrim çok fazla ilgi duyulmamıştır (5).

Fuat Bey bu arada arkadaşı Mazhar Kazancı ve kardeşi Hikmet Bey ile beraber Beşiktaş’taki evlerinin altında “Beşiktaş Osmanlı Jimnastik Kulübü”nü kurmuş, burada öğrencilere jimnastik ve halterin dışında eskrim dersleri vererek bu sporun gelişmesine-yeni sporcular yetişmesine katkıda bulunmuştur.

Eskrim sporu sonraki yıllarda Fenerbahçe kulübü’nde görülmüştür. Bu kulüpte 1917 yılında Sedat, Fevzi, Asım ve Sait Beyler bu sporda başarılar göstermişlerdir. Daha sonraki yıllarda eskrim Fenerbahçe Kulübü’nde çok ilgi gören bir branş haline gelmiş ve yeni sporcular yetişmiştir.

Fenerbahçeli eskrimciler 20 Haziran 1920 tarihinde Kadıköy semtinde düzenlenen “Himaye-i Etfal Bayramı”nda yabancılarla müsabakalar yapmışlar ve üstünlük sağlamışlardır. Bu arada yetişen Türk eskrimciler 1921 yılında Tepebaşı Kışlık Gazinosu’nda tertiplenen Fenerbahçe İdman Bayramı’nda da, bu spordaki yeteneklerini ortaya koymuşlardır.

Eskrim Federasyonu, Türkiye İdman Cemiyeti İttifakı’nın kurulmasıyla oluşturulmuş ve ilk başkanlığı 15 yıl süreyle Fuat Bey yapmıştır. 1924 yılında düzenlenen Paris Olimpiyatlarına giden Türk kfilesinde eskrimciler de yer almıştır. Fuat Bey, Ay-Yıldız forması giyen ilk eskrimci olmuştur (133).

6. 2. 7. Boks

1910 yılında az sayıda gencin çalışmalarıyla başlayan boks faaliyetleri, I. Dünya Savaşı sırası ve sonrası yayılıp gelişmiştir. Boks'un ülkemize getirilmesinde İngiliz ailelerinin rolü büyüktür. Bunun yanında İstanbul'un işgali yıllarında burada bulunan yabancı askerlerin aralarında yaptıkları iddialı ve zorlu maçların boksun yayılıp gelişmesindeki payı yadsınamaz. Bu müsabakalar sadece halkın ilgisini çekmekle kalmamış, Türk gençlerini boksa heveslendirmiş ve başlatmıştır. Boksa başlayan Türk sporcuların yabancılara karşı aldığı galibiyetler diğer gençleri de boksa çekmiştir (17).

Mütareke ve işgal yıllarında Beyoğlu'nun en ünlü lokalleri olan Union Française, Skating, Spring Field ve Variete salonları ilk boks maçlarına sahne olmuştur. Ancak bu maçları sadece yabancılar yapmıştır (18).

Yine aynı yıllarda İngilizlere benzediğinden "İngiliz Kemal" ismiyle ringe çıkan Esat Bey (Tomruk) yabancı rakipleri karşısında birçok galibiyet almıştır. Kurtuluş savaşı günlerinde faydalı çalışmaları sebebiyle Atatürk'ün de takdirini kazanan Esat Bey, Beyoğlu salonlarında kurulan ringlerde düşman kuvvetlerine bağlı subaylara karşı aldığı galibiyetlerle de halkın sevgisini kazanmıştır (133).

İşgal yıllarında bir başka Türk boksörü de "Yavuz İsmet" lakaplı Fenerbahçeli bir futbolcu olan İsmet Bey'dir. Askeri Tıbbiye öğrencisi olduğu için işgal kuvvetleri askerlerine karşı kazandığı müsabakalar halkın daha da ilgisini çekmiştir (18).

İstanbul'da ilk boks kulübü 1920 yılında Fransa boks Federasyonunun himayesinde, Adil Aşkiyani isimli Musevi bir Türk tarafından kurulmuştur. Birçok genç bu kulübe üye olarak çalışmalarına katılmıştır. Adil Aşkiyani, Taksim çeşmesinin yanında olan "Şantekler" salonunda her Pazar günü Türk boksörleriyle yabancı boksörler arasında müsabakalar düzenlemiştir. Türk gençleri bu maçlara çok ilgi göstermişler ve çeşitli kulüplere üye olmuşlardır (17).

Bu müsabakaların kısa sürede bu kadar büyük ilgi görmesi üzerine Pazar günleri çeşitli yerlerde “Sokak Ringleri” kurularak maçlar düzenlenmiştir. Fenerbahçe, Galatasaray ve Kurtuluş Kulüpleri boks branşını başlatarak Türk boksunun gelişmesine yardımcı olmuşlardır. Bu sırada İstanbul Hükümeti, kulüplerde yapılan boks müsabakalarını olumlu karşıladığını resmi bir yazıyla kulüplere duyurmuştur.

Ayrıca YMCA jimnastikhanelerinde de boks müsabakaları yapıldığı görülmüştür. YMCA (Genç Hristiyanlar Cemiyeti) boks faaliyetlerini 1920’li yıllarda yoğunlaştırmıştır. Buralarda Türk ve Ermeni boksörlerin maçları yapılmıştır (68). YMCA’lardaki Senior Rehberler Terbiye-i Bedeniye sınıfında boks dersleri uygulanmakta idi. Boks müsabakaları YMCA’ların yıllık takvimlerinde mevcut bulunuyordu (87).

İstanbul’da ilk resmi boks müsabakası Taksim Kışlası bahçesi’ndeki futbol sahasında yapılmıştır. Bir futbol karşılaşması öncesi ve devre arası yapılan boks müsabakalarına Türk ve yabancı boksörler katılmıştır.

Bu yıllarda her Pazar günü, Taksim’deki kışla bahçesi ve Yedikule Ermeni Hastanesi Bahçesinde İstanbul’un çeşitli yerlerinden gelen binlerce boks tutkunu halk önünde boks maçları tertiplenmiştir. İçlerinde, burnunda halkalar bulunan Cezayirli Arapların da olduğu bu müsabakalar çok büyük ilgi toplamış ancak ilkel şartlarda yapılmıştır (133).

6. 2. 8. Tenis

Tenis ülkemizde I. Dünya Savaşı’ndan önce sadece İngilizler tarafından oynanıyordu. O yıllarda İngiliz Tenis Kulübü, Bebek Kulübü, Mayak Kulübü ve Osmanbey Kulüplerinde ilk tenis çalışmaları yapılmıştır. 1910 yılında Küçük Moda’daki İngiliz Tenis Kulübü’nde Edward Witthall, Colonel Binns ve Norwill gibi ünlü oyuncular ülkemizde tenisin öncüleri olmuşlardır. Daha sonra Bebek Kulübü’nde Jack Seoger, Colonel Binns, asil ve Weis isimli İngilizler çekişmeli maçlar yapmışlardır (133).

Bir sosyete sporu olarak ÷lkemize gelen ve özellikle yabancuların oynadığı tenis hızlı bir gelişim göstermiş ve beton kortlar yapılmıştır (31). Ohannes, Ananyan, Abramoviç, Hotchinson ve bir grup arkadaşları Osmanbey Tenis Kulübü'nü kurmuşlar ve özel bir kort yaptırmışlardır. Majak ve Sovarksky isimli iki gencin de Sıraselviler'de kurduğu bir kulüpte yaptırdıkları kortlardaki maçları halk tarafından ilgiyle izlenmiştir.

Bu yıllarda İzmir'de de tenise karşı ilgi duyulmaktaydı. İzmir'de yaşayan ünlü tenisçilerden Jim Graud, Harry Graud ve Channat İstanbul kulüplerinin düzenledikleri maçlara katılmışlar ve bu sporun daha fazla ilgi toplamasını sağlamışlardır (133).

Fenerbahçe ilk Türk tenis kulübüdür. Bu kulübün 1914 yılında yaptırdığı beton tenis kortun, Türk tenisine büyük katkısı olmuştur (31).

Fenerbahçe Spor Kulübü'nde tenis kaptanı Fuat Hüsnu Bey, İngiltere'deki birikimleri ile 1918 yılından sonra Fenerbahçeli gençleri antrenörlük yapmış ve Said Selahattin, Galip, Fuat, Hüsnu, Zeki, İsmet, Sabih ve Memiş Beyleri iyi birer tenisçi olarak yetiştirmiştir. Bu gençlerin sayısı her geçen gün artmıştır.

1919 yılında, Spor Alemi dergisinin Kasım sayısında Avrupa'nın kibar oyunlarından olan tenisin ÷lkemizde henüz gelişmeye başladığı haberini görmekteyiz.

Türk tenisinin ilk büyük başarısı 1924 yılındaki "Challenge Coupe" turnuvasıdır. İngilizlerin 24 yıl üst üste kazandığı bu turnuvası Taksim'de yapılan maçlarda ilk kez Türkler kazanmış ve bu onuru Suat Bey sağlamıştır (133).

مملکتتمزده هنوز تعمم ایتمکه باشلایان آوروپاک اک کبار اویونلرندن (تەنیس)

Resim 7. Memleketimizde Henüz Gelişmeye Başlayan Avrupa'nın En Kibar Oyunlarından (Tenis)
(82)

6. 2. 9. Güreş

Osmanlı İmparatorluğu'nda güreşe karşı ilgi 1861 yılından sonra artmıştır. Bundan güreşi seven padişah Abdülaziz'in payı büyüktür. Sultan Abdülaziz zamanının en başarılı güreşçilerini Yıldız Sarayı'na toplamış, onlara çeşitli görevler vermiş ve huzurunda güreş müsabakaları yaptırıp onları ödüllendirmiştir. Fakat Türk güreşçileri V. Murat ve II. Abdülhamid zamanında devletten beklenen ilgiyi görememişler, onlarda kismetlerini yurt dışında aramışlardır (23).

Bu dönemin ünlü güreşçilerinden Koca Yusuf, Adalı Halil, Filiz Nurullah ve Kurtdereli Mehmet Avrupa ve Amerika'da katıldıkları güreş müsabakalarında başarılı olmuşlar, aynı zamanda yavaş yavaş minder güreşine alışmaya başlamışlardır (22).

1900 yılında XX. Yüzyıla giriş şerefine Paris'te düzenlenen şenlik ve gösteriler arasında ilk kez Dünya Güreş Şampiyonası düzenlenmiştir. Bu güreşlerde Rumelili Kara Ahmed'in dünya birincisi olduğu ve madalyalarla ödüllendirildiği Paris Sefareti'nin kayıtlarında bulunmaktadır (113).

Ülkemizde ise modern güreş olan minder güreşi, Beşiktaş Bereket Jimnastik Kulübü'nün kurulmasıyla başlar. Bu kulüpte 1904 yılında Ahmet Fetgeri, Mazhar ve Kenan Beyler alafranga güreş olan minder güreşini ilk defa uygulamışlardır (80).

Bu güreşçiler Joers isimli Fransız hocadan Greko-Romen güreşiyle ilgili dersler almışlar ve sayılarının arttırmışlardır. Daha sonra da Tatavla Kulübü'nde Menelos isimli bir hocadan güreş eğitimi almaya devam etmişlerdir.

Meşrutiyet'in ilanından sonra, bir İtalyan organizatör olan Arditi, İstanbul Taksim'de hazırladığı bir cambazhane çadırında profesyonel güreşler düzenlemiştir. Arditi bu güreşleri daha cazip hale getirmek için Avrupa'dan meşhur pehlivanlar getirtmiştir. Bu müsabakalara ünlü Türk güreşçilerinden Filiz Nurullah ve Kurtdereli ilelemiş yaşlarına rağmen katılmışlardır. Bu güreşler gösteri, şov, para kazanma amaçlı olduğu için çok ciddi olmamış ve gazetelerde yayınlanmamıştır.

İtalyan Arditi bu yıllarda amatör olarak Greko-Romen güreşler de düzenlemiştir. İlk defa yapılan bu Güreşlere Kara Kemal, Celal Bey, Şevket Hoca, Sami Karayel, Ahmet Fetgeri, Mehmet Fetgeri ile bazı Ermeni ve Rum gençleri de katılmıştır (133).

Alafranga olarak tanımlanan minder güreşine ilgi her geçen gün artmaya başlamış ve “Alaturka Güreş”e üstünlük sağlamıştır. Özellikle güreş potansiyelinin büyük kısmının minder güreşine yönelmesi, kurulan Kulüplerin bu spora destek olması güreşin yayılmasını hızlandırmıştır. Haliç, Fener, Kumkapı, Beşiktaş, Anadolu, Üsküdar ve Fenerbahçe Kulüplerinin bünyelerinde güreş çalışmaları yapılmıştır. Beşiktaş Kulübünün düzenlediği müsabakalar büyük ilgi görmüştür.

Minder güreşinde ilk şampiyona 1910 yılında şimdi Beyoğlu ismiyle anılan kulüpte yapılmıştır. Bu şampiyonaya Mehmet Ali Fetgeri, Ahmet Fetgeri, Ressay Nuri, Danyal, Sami, Kemal ve Kenan Beyler katılmış ve birinci olmuşlardır.

Minder güreşinde en büyük sorunumuz ise güreş hocasının olmamasıydı. Güreşçilerimiz yurtdışında güreş izleyen kişilerin anlattıkları ile kendilerini yetiştirmeye çalışmışlardır (132).

Balkan savaşından sonra güreşçilerin çok olduğu Deliorman civarı ve Trakya'nın büyük bir kısmı düşman eline geçince güreşçiler azalmış, araya giren I. Dünya ve Kurtuluş savaşları bu sporda durgunluk oluşturmuştur. Fakat 1920 yılından sonra tekrar bir canlanma olmuş, bazı kulüpler minder güreşi çalışmalarına başlamıştır. Yabancılarla yapılan güreşlerde kazanılan galibiyetler halkımızın gururunu okşamıştır (133). Bu müsabakalardaki düşünce reklamlara da yansımıştır. 1920 yılındaki bir İkdam Gazetesi'ndeki “pehlivan sigara kağıtları” reklamında “mukallidlerle tutuşan güreş” diye bahsedilmiştir (66). Yine bu dönemdeki sigara kağıtlarındaki bazı resimlerde güreşçiler minder güreşindeki gibi mayo giymişler ve minder güreşi hareketi yapmaktadırlar (8).

6. 2. 10. Kürek ve Yelken

İstanbul'da ilk kürek (kayık) yarışları İstanbul'un fethinden sonra Boğaziçi ve Marmara sularında yapılmıştır. Osmanlı İmparatorluğu'nda 1579 yılında içlerinde sadrazam, vezir ve ağa kayıklarının da bulunduğu 25 kayığın katıldığı bir yarışma yapıldığı ve padişah III. Murad'ın da yarışı Sarayburnu Kasrı'nda seyrettiği tarihin kayıtlarında geçmektedir. Bu yarış sokulu Mehmet Paşa'nın kayığı kazanmıştır. Modern anlamda ilk kürek yarışları 1715 yılında Thames Nehrinde İngiliz Kayıkçıları arasında yapıldığı kabul edilmektedir (29, 35).

Öte yandan 1888 yılında Büyükada'da kayık yarışları yapılmış, halk ve devlet erkanı bu yarışlara ilgi göstermiştir (118).

Modern anlamda ilk kürek (kayık) yarışı 1889 yılında Japonya'ya bir ziyaret sebebiyle giden Ertuğrul Gemisi personelinin Singapur'a uğradıklarında katıldıkları yarıştır. Bu yarışta kürekçilerimiz birinci olmuşlardır (133). Bu gemi yurda dönerken Japonya sularında batmış ve bu haber tüm dünya gazetelerinde duyurulmuştur (100).

1892 İzmir (114) ve Moda'da (115) kayık yarışları yapıldığı belgelerde görülmektedir.

Kürek sporunun artık kayık çekmekten farklı olarak daha profesyonel bir şekilde, gerçek anlamda Türkiye'ye gelişi 1910'lu yıllara rastlar. Bu, kürek çekmenin bir gezinti, yarışma unsuru değil bir spor olarak benimsendiği ve yapılmaya başlandığı tarih olarak kabul edilir (34). İstanbul'un ilk yelken faaliyeti gösteren kulüpleri de Büyükada, Moda ve Bakırköy'de İngilizler tarafından kurulmuştur (39). İlk resmi kürek yarışları ise Osmanlı Donanma Cemiyeti tarafından 7 Eylül 1913 yılında Moda Koyu'nda yapılmıştır (34).

Fenerbahçe Kulübü kürek sporunu 1914 yılında faaliyetleri arasına alan ilk kulüp olmuştur. Fenerbahçe'yi Anadolu, Haliç İdman ve Altınordu Kulüpleri izlemiştir. I. Dünya Savaşı başladığı sıralarda İngiliz Yachting Kulübünün teknelerine el

konulması ve bunların kulüplere dağıtılması kürek sporunun gelişmesine katkı sağlamışsa da (133) bu spor fazla gelişmemiştir.

Paris'te sahaflarda bulunan bir belgeye göre, 1917 yılında savaş ortasında 10 teknenin katılımıyla büyük bir yelken yarışı düzenlenmiştir (51). Yine 1919 yılında Marn Nehri üzerinde Deniz Müsabakaları yapıldığı haberlere yansımıştır.

Resim 8. Marn Nehri Üzerinde Deniz Müsabakaları (83)

6. 2. 11. Basketbol ve Voleybol

Basketbol ilk olarak 1888 yılında Amerika'da ortaya çıkmıştır. Aslen Kanadalı olan Dr. James Noismith, 39 yılını Amerika'da spor öğretmeni olarak geçirmiş, Springfield eyalet YMCA Dershanesi'nde öğretmenlik yaparken uzun bir süre uğraşarak "basketbol" oyununu oluşturmuş ve ilk defa kendi okulunun spor salonunda öğrencilerine oynatmıştır (79).

Basketbol 1904 yılında ülkemize gelmiştir. Amerika'dan Robert Koleji'ne atanan bir öğretmen beraberinde basketbolu da ülkemize getirmiş ve öğrencilerine spor salonunda oynatmıştır. Fakat Amerikalı öğretmenin kısa bir süre sonra ülkesine dönmesi sebebiyle basketbol çalışmaları yarım kalmıştır (133).

1911 yılında, Mekteb-i Sultani (Galatasaray Lisesi) öğretmenlerinden Ahmet Robenson, basketbol hakkında Amerika'da yazılmış bir yazıya rastladıktan sonra bu

sporu öğrencilerine oynatmanın faydalı olacağını düşünmüş ve lisenin spor salonunun karşılıklı duvarlarına kağıt sepetler asıp, onar kişilik takımlarla maç yaptırmıştır .

Daha sonra 1913 yılında Fenerbahçe Kulübü'nün bir basketbol takımı kurduğu görülmektedir. Fakat bu kulübün kış ayında oynayacak salonu olmayışı yüzünden çalışmaları yarım kalmıştır. Kulüp 1919 yılı Temmuz ayında tekrar girişimlerde bulunmuş fakat rakip bulamadıkları için faaliyetlerini durdurmuştur. Sadece kulüp üyeleri kendi aralarında maçlar yapmışlardır (14).

Basketbolun ülkemizde modern anlamda faaliyet göstermesi 1920 yılında başlamıştır. İstanbul'da bulunan Amerika kökenli YMCA örgütünün spor kolu başkanı Dr. Deaver'in öncülüğünde basketbol çalışmaları başlamıştır. YMCA jimnastikhanelerinde basketbol alanlarında maçlar yapılmıştır (15).

Ülkemizde ilk ciddi basketbol karşılaşması 4 Nisan 1921 tarihinde Darümuallimin-i Aliye Mektebi'nin (Yüksek Öğretmen Okulu) Cağaloğlu binası karşısındaki bahçede İstanbul YMCA takımı ile Türk takımı arasında oynanmış ve İstanbul YMCA takımı galip gelmiştir.

Basketbol bu müsabakadan sonra ilk olarak İstanbul'da daha sonra da diğer illerde hızla yayılmaya ve gelişmeye başlamıştır. Fenerbahçe, Galatasaray, Nişantaşı ve Makriköy Kulüpleri bu sporda öncülük etmişlerdir. Bu sırada Robert Kolejinde de basketbol faaliyetleri devam etmiştir (133).

Voleybol da 1920 yılında basketbol ile birlikte YMCA (Genç Hristiyanlar Birliği) tarafından ülkemize getirilmiştir (33).

Bu örgütün İstanbul şubesi müdürü olan Dr. Gilbert Deaver basketbolda olduğu gibi voleybolunda ülkemize yayılması için uğraşmıştır. İstanbul'da ilk voleybol müsabakaları YMCA'nın Çarşıkapı'daki spor salonunda oynanmıştır. Deaver bu sporu yaymak için erkek öğretmen okulunda öğretmen olan Selim Sırrı Tarcan'dan yardım

istemiştir. Böylece okulda voleybol öğrenen öğrenciler mezun olup öğretmen olunca bu sporu tüm yurttan öğretmişlerdir (32, 130).

Bir okul sporu olarak ortaya çıkan voleybola daha sonra Kabataş, İstanbul, Galatasaray ve Vefa liseleri önderlik yapmışlardır (33).

6. 2. 12. Hokey

Hokey sporu, yazarı bilinmeyen “Hatayname” isimli bir kitaba göre XIII. Yüzyılda Orta Asya’dan göç edip Hatay’a yerleşen “Reyhanlı Kabilesi” tarafından Anadolu topraklarına gelmiştir. Bu kabile hokey oyununun yaygınlaşması için planlı çalışmalar yapmıştır. Fakat diğer toplumlarla fazla diyaloga girmeden, saf kalmayı, örf ve adetlerini korumayı kendilerini prensip edindikleri için bu oyunun gerçek anlamda geniş kitlelere yayıldığını göremiyoruz.

Bu kabilenin harman yerlerinde oynadıkları, ”hökey” ismini verdikleri bu oyuna Batı’da “hokey” denmiştir. Kanada’da bu oyun Kızılderililer tarafından “çayırda” Avrupalılar tarafından ise “buz” üstünde oynanmıştır.

Görüldüğü üzere hokey sporu Orta Asya’dan Kızılderililere oradan Amerika ve Avrupa’ya geçmiş fakat Batılılar tarafından aslının Türk Milli sporlarından olduğu açıkça belirtilmemiştir (77).

Ülkemizde 1910 yılında ilk kez yabancılar tarafından özel olarak hazırlanan pistler üzerinde patenli hokey müsabakaları düzenlenmiştir. Yabancı gençlerin, özellikle Musevi gençlerin oynadıkları bu oyunu Türk gençleri ilk önceleri izlemekle yetinmişlerdir.

Türk gençleri 1914-1915 yıllarında hokey sporunun çim üzerinde oynanan türüne yani “çim hokey”ine yönelmişlerdir. Bu yıllarda birçok kulübün hokey takımı kurması ve aralarında müsabakalar yapmalarıyla çim hokeyi ülkemizde gelişmiştir (133).

Bu spora faaliyetleri arasında yer veren ilk Türk kulübü Fenerbahçe olmuştur. Daha sonra Galatasaray ve Altınordu kulüpleri de takım kurmuşlardır. 1915 yılında takım sayısı altıya çıkınca bir “Hokey Birliği” kurulmuş ve 1915 yılının Mart ayında Fenerbahçe, Galatasaray, Altınordu, Beşiktaş, Gürbüzler ve İdman Yurdu takımlarının katılımıyla İstanbul Hokey Ligi oynanmaya başlanmıştır (26).

Hokey birliğindeki bu takımlar müsabakalarını Şişli, Kadıköy, Makriköy ve Anadoluhisarı sahalarında oynamışlar ve büyük ilgi toplamışlardır. Hokey birliğinin altı takım arasında yapılan şampiyonasında Fenerbahçe birinci olmuştur. Fenerbahçe'nin şampiyon olan kadrosunda kulübün bazı futbolcuları da yer almışlardır.

İkinci şampiyona ise “Müdafaa-i Milliye Cemiyeti” tarafından 1916 yılında on altı takım arasında düzenlenmiştir. Bu şampiyona da Altınordu takımı birinci olmuştur (133).

İstanbul Hokey Ligi Cumhuriyetin ilk yıllarına kadar oynanmış ve ilgi de uyandırmıştır. İlk şampiyon Fenerbahçe'den sonra ikinci yıl şampiyon olan Altınordu bu başarısını 1917-1918 yıllarında da sürdürmüştür. 1919 yılında Fenerbahçe, 1920 yılında ise Galatasaray şampiyon olmuşlardır. 1921 yılında İstanbul Hokey Ligi yarım kalmış ve 1922-1923 yılları arasında ise maddi sebeplerden dolayı durmuştur. Hokey ligi 1924 yılında tekrar başlamış fakat bir yıl sonra 1925 yılında takımların azalması sebebiyle İstanbul Hokey Ligi dağılmıştır (26).

6. 2. 13. Bisiklet

Amerika ve Avrupa'da 1850 yılından sonra yeni bir spor olarak gelişen ve kitlelere yayılan bisiklet (velospit) biniciliği, Osmanlı İmparatorluğu'nda biliniyor ve takip ediliyordu. Paris'te çıkan, İstanbul'a da gelen dergi ve gazetelerde bu konuda resim ve haberler bulunmaktaydı. Fakat Türk toplumunun bisiklet ile ilk tanışması Thomas Stones isimli bir Amerikalı bisikletçinin, bisikleti ile İstanbul'dan Ankara'ya oradan da Erzurum'a gitmesiyle olmuştur. Bu olayı halk duysa da çok dikkat çekmemiştir.

Robert Oglesbe ve Horacey isimli iki genç bisikletçinin, 1889 yılında önce Amerika'dan Avrupa'ya gelmeleri, daha sonra Paris'e gidip orada gazetelere verdikleri röportajlarda bisikletleriyle İstanbul'a kadar gideceklerini ifade etmeleri Türk toplumunun ilgisini çekmiş ve bu haberi İstanbul'daki gazeteler büyük bir coşkuyla yayınlamışlardır. İki genç Paris'ten çıktıktan sonra Frankfurt, Berlin, Dresden, Prag, Viyana, Budapeşte, Niş, Sofya, Filibe, Edirne ve Edirnekapı'dan geçerek 11 Ekim 1889 tarihinde İstanbul'a gelmişlerdir. İstanbul'da bir süre kaldıktan sonra tekrar Yunanistan, İtalya ve İspanya yolundan Paris'e dönmüşlerdir.

Bisikletle bu olay aracılığı ile tanışan İstanbul halkı, Paris'ten İstanbul'a getirilen bisikletlere binerek Taksim Bahçesi'nde ve mesire yerlerinde gezinmeye başlamışlardır (55).

Bu yıllarda halkın bisiklete karşı birden ilgisinin arttığını görüyoruz. Sermet Muhtar Alus çocukluk anılarını anlatırken 1890'lı yıllarda küçük büyük herkesin bisiklete aşırı derecede ilgi gösterdiğini ifade etmiştir. Hasan Rami Paşa'nın, Beytül Mal müdürü Hüsnü Efendizade Selahaddin Bey'in bisiklet meraklıları olduklarının ifade etmiştir. Bisiklete ilginin özellikle toplumun üst tabakasında olduğu gözlenmektedir. Bir de o devirde bisiklete o kadar ustaca binenler olduğunu, bisikletin onların altında oyuncak gibi kaldığını, bisiklette hoplayıp, ellerini bırakıp ve tümsekten atladıklarını belirtmiştir (4).

Tarihi belgelere göre 25 Nisan 1895 tarihinde Viyana'dan İstanbul'a yapılması planlanan bir bisiklet yarışının ertelendiğini görüyoruz (99).

Gazetelerimizdeki bilgilere göre, ilk bisiklet yarışması 15 Mayıs 1895 tarihinde İzmir Bornova'da yapılmıştır. İzmir'de çıkan Ahenk gazetesinin verdiği bilgiye göre o gün, altı tane bisiklet yarışı yapılmış ve bu yarışların beşini Karşıyakalı Petriçe isimli bir sporcu kazanmıştır. Bisikleti düşürmeden yavaş sürme yarışı olan altıncı yarışı ise İstinkat Mahkemesi üyesi Dedeyan Efendi'nin oğlu kazanmıştır. Aynı yıl 19 Haziran'da

tekrar bisiklet yarışları olmuş, bu yarışlara Petriçe'nin katılmasına izin verilmemiştir.

İzmir'de düzenlenen bu yarışmalardan sonra 18 Ağustos 1895 tarihinde Pazar günü İstanbul'da da bisiklet yarışları düzenlenmiştir. Tarabya'da yapılan bu yarışmalar beş ayrı uzaklıkta hazırlamıştır. Bu yarışlara Türk sporcularından katılan olmamıştır. Servet-i Fünun dergisi bu yarışları anlatırken İstanbul'da yapılan bu organizasyona yarışmacıların ve halkın ilgisinin yüksek olduğunu belirtmiş ve gelecek Pazar günü tekrar yapılacağını haber olarak vermiştir.

1896 yılında İstanbul'daki Türk asıllı bisikletçilerin diğer şehirlere bisiklet turlarına çıktıklarını görüyoruz. O yılın Haziran ayında İstanbullu Şakir Bey'in üç arkadaşı ile birlikte İstanbul'dan Bursa'ya oradan da Bandırma'ya gittiklerini o zamanki gazeteler yazmışlardır (55).

Yine belgelerde 1899 yılında İzmit'te at yarışı ve güreş müsabakaları ile birlikte bir bisiklet yarışı düzenleneceği fakat müsabakaların başka bir tarihe tehir edilmesinden, bu yarış için İstanbul'dan İzmit ve Sapanca'ya kadar tahsis edilen trenin iptal edildiğini görüyoruz (120).

Daha sonra 1900'lerde İstanbul'da Tepebaşı'nda bazı bisiklet acenteleri beton bir pist yaptırarak, burada reklam yapmak amacıyla bisiklet yarışları düzenlemişlerdir. Halkın katıldığı bu yarışlar, oynanan bahislerden dolayı bir spor boyutu kazanmamış ve acentelerin bisiklet satmak amacıyla yaptıkları bir girişim olarak kalmıştır (133).

Resim 9. Biyanki Bisiklet Reklamı (58)

II. Meşrutiyetin ilan edilmesinden sonra, bisiklet sporuyla ilgili ilk ciddi çalışmalar başlamıştır. Bu spora kulübünde yer veren ilk Fenerbahçe olmuştur. 1912 yılında başlayan bu faaliyetlerdeki ilk ünlü sporcular Şinasi Bey, Verdi Bey ve Alber Efendi'dir. Bu üç yarışçı İstanbul'da yapılan bisiklet yarışlarının şampiyonluklarını aralarında paylaşmışlardır (16).

İlk resmi bisiklet yarışı ise 1914 tarihinde Fenerbahçe Kulübünün organize ettiği "İdman Bayramı"nda yapılmıştır. Daha sonra "Cuma Birliği Bayramı" sebebiyle Union Clup'te yapılan ve futbol sahası çevresindeki pistte 5 tur üzerinden bisiklet yarışları yapılmış, Fenerbahçe Kulübü'nden Muallim Vecdi Bey birinci olmuştur. Vecdi Bey 10 Nisan 1914 tarihinde Altınordu Kulübü'nün "Spor Bayramı"nda düzenlediği yarışı da kazanmıştır. Bisiklet yarışlarına ilgi bu yılda çok artmış ve 1 Mayıs 1914 tarihinde de İstanbul'da Jimnastik Bayramı'nda bisiklet yarışı yapılmıştır. Bu yarışı Fenerbahçe Kulübünden Elber isimli bir sporcu kazanmıştır. Bir hafta sonraki "Union Clup Spor Bayramı"ndaki yarışta ise 15 turluk yarışta Vecdi Bey birinci olmuştur. 19 Haziran 1915 günü, Şark İdman Kulübü tarafından tertip edilen bisiklet yarışını Fenerbahçe Kulübünden Şinasi Bey kazanmıştır (133). Yarışların yapıldığı yıllara baktığımızda,

Türk halkının I. Dünya savaşı yıllarında bile bu spora ilgi göstermiş olduğunu görüyoruz.

Türkiye İdman Cemiyetleri İttifakı'nın kurulmasıyla Bisiklet Federasyonu oluşturulmuş ve ilk başkanı Muvaffak Menemenciolu olmuştur (16). Cumhuriyet'in ilk yıllarında yarış bisikletiyle binek bisikleti birbirinden ayrılmış kulüplerin de destekleriyle bu spor gelişmiştir (133).

Kadıköy ve Şişli Keşşaflarının müsamesesinde Keşşafar arasında bisiklet koşusu yapıldığını dergilerdeki haberlerden öğrenmekteyiz.

Resim 10. Bisiklet Yarışı Öncesi (58)

6. 2. 14. İzçilik

Tarihi kaynaklarda İzçilik hakkında ilk olarak 1900 Avusturyalı ecnebi izcilerin, Saltanat-ı Seniyye şebenderleri tarafından pasaportları onaylanmış olup, Zonguldak'a girişleri yasaklanmış olmasına rağmen Köstence'den geçip Zonguldak'a geldikleri tespit edildiğinden, devlet tarafından Şebenderlerin uyarıldığı bir belgeye rastlanır (119).

Ülkemizde ise İzcilik çalışmaları II. Meşrutiyet yıllarında başlamıştır. İzcilik eğitim sisteminin içine alınmış “keşşaf” ismiyle, örgüt tarzında okullarda uygulanmasına izin verilmiştir. Yurtdışı arka planı olan bazı öğretmenler izciliği beden terbiyesi derslerinin bir parçası olarak kabul etmişlerdir. Bu yıllarda uluslararası faaliyetlerin olmaması ve resmi kayıtların bulunmaması sebebiyle izciliğin kimler tarafından, nasıl bir şekilde başlatıldığı kesin olarak bilinmemektedir (129).

İzcilik konusunda ilk olarak 1910 yılının sonunda çıkmış olan “Soy ve Tebebbu” mecmuasında Lozan’da bulunan Ragıp Nurettin Bey’in keşşaflık ile ilgili tanıtıcı bir yazısı yayımlanmıştır. Daha sonra M. Sami Karacayel’in “İzci Rehberi” isimli kitabında Türkiye’de izciliğin kuruluşu ile ilgili bir takım bilgiler yer almıştır. Bu kitap ilk Türkçe izcilik kitabıdır.

İzcilik çalışmaları ilk olarak Nafi Atıf (Kansu), Ethem Nejat Bey, Ahmed ve Abdurrahman Robenson kardeşler tarafından farklı farklı yerlerde başlatılmıştır. O zamanlar izcilik çalışmalarına keşşaflık denilmekteydi. Edirne Öğretmen Okulu, Mekteb-i Sultani (Galatasaray Lisesi), İstanbul Sultanisi ve Kadıköy Numune Mekteb-i Türkiye’de izcilik çalışmalarının başladığı okullar olmuşlardır (123).

Türk izcilik çalışmalarının başlangıcı 1910 yılına kadar gitmektedir. İzcilik bu tarihlerde Saint Benait ve Mekteb-i Sultani’de başlamıştır. Robenson kardeşler 1911 yılında da İstanbul ve Üsküdar Sultanilerinde, daha sonra Vefa, Kadıköy ve Nişantaşı İdadilerinde bu tarzda örgütler kurmuşlardır. Bu arada ilk kız keşşaf örgütü Haydarpaşa İttihat Mektebi’nde oluşturulmuştur. Saint Benait Okulu’nda yedi farklı milletin izci bulunmaktaydı. Önceleri izcilerin kısa pantolon giymeleri dini hassasiyeti olan kesimlerce tepkiye sebep olmuş fakat Darülfünun Emmini ya da Rektörünün izciliği desteklemek için izci kıyafeti giyinip kısa pantolonla dolaşması toplumda zamanla kısa pantolonlu izci kıyafetinin benimsenmesine sebep olmuştur. Bir diğer önemli sorun ise “serpuş” olmuştur. Bu beyaz tenis şapkası bazı ailelerce Müslüman çocuklarının İngilizler tarafından Hristiyanlaştırılması olarak yorumlanmıştır. Bir başka sorun da anne-babaların çocuklarını gece yürüyüşlerine göndermemeleriydi. O günlerde izcilik, belli başlı elbiselerle haftada birkaç defa kentin sokaklarında boru ya da trampet çalarak

gezmek olarak algılanmıştı. Bu gibi sebeplerden dolayı ailelerin izcilik konusunda birçok şikayetleri vardı. Bu düşünceleri yıkmak için İttihatçılar gazetelerde aktif propagandaya başlamışlar, günlük ve haftalık Türkçe yayın organları izciliğe geniş yer vermişlerdir. Hatta Anadolu'nun farklı yerlerinden Robenson kardeşlere çağrı da bulunmuş, gelip izci örgütleri kurmaları istenmiştir. Kardeşlerden biri de Bursa'ya gidip bir izci örgütü kurmuştur (88).

İttihat ve Terakki Cemiyeti 1914 yılının Mayıs ayında, bir senelik maaşı ve harcırahı Hazine'den karşılanmak üzere İngiliz Mösyo Harold Parfitt'i, izciliği düzenlemesi için getirtmiş (108), fakat I. Dünya savaşının başlaması sebebiyle tazminat ve harcırahı verilerek ilişiği kesilmiş ve aynı yıl Kasım ayında geri gönderilmiştir (109).

Balkan savaşı sonrası ve I. Dünya savaşı sırası devletin yüksek mevkilerinde izciliğin önemi daha da anlaşılmıştır. Bu dönemde savaşa birçok izci deneyimli bir konumda gitmiş ve çarpışmalarda şehit olmuştur. İzcilik adeta resmi bir nitelik kazanmış, zamanın kimi devlet adamları dahi, rütbe ve yeteneklerine göre izcilik örgütlerinin içinde yer almışlardır (88). Devlet bu örgütlere savaş yıllarının da etkisiyle çok önem vermiştir. Hatta gençlerin orduya hazırlanmaları için kurulan izcilik teşkilatları için bir talimatname hazırlatmıştır. Burada izciliğin izinsiz yapılamayacağı, teftiş edileceği, bu faaliyette verilen emir ve kumandaların Türkçe lisanı ile verilmesi gerektiğini ve bunlara uymayanların cezalandırılacağını belirtmiştir (95).

1915 yılına gelindiğinde izcilik faaliyetleri, savaşın da daha sonraki yıllar da şiddetlenmesiyle durmuştur. I. Dünya savaşının bitiminden sonra tekrar başlamıştır (86). Savaş sonrası izcilik faaliyetlerinde çocukları da görmekteyiz.

ازميرده قارشى يقده آنقره ابتدائى مکتبىک مینى مینى ایزجیلری

Resim 11. İzmir Karşıyaka'da Ankara İbtidai Mektebinin Mini Mini İzçileri (58)

7. TARTIŞMA VE SONUÇ

Araştırmamız iki temel kısımdan oluşmaktadır. İlk bölümde modernleşmenin genel bir tanımlamasını, geleneksel toplumdan modern topluma geçiş sürecini, Batı dünyasında ve Türk toplumunda modernleşme süreçlerini, modern sporun özelliklerini inceledik. İkinci bölümde ise Türkiye'ye gelen modern sporların nasıl geliştiğini ve hangi süreçlerden geçerek yayıldığını ortaya koymaya çalıştık.

Türkiye'de Tanzimat fermanı ile birlikte gelişmeye başlayan modernleşme çabası kapsamında birçok alanda yenilikler görülmüştür. Bu yenilikler sporda da görülmeye başlanmıştır. İlk olarak askeri okullarda başlatılan jimnastik dersleri diğer sivil okullara ve polis mekteplerine yayılmıştır. Devlet bu okullarda beden terbiyesi ve jimnastik derslerinin uygulanması için yurt dışından öğretmenler getirtmiş, Türkiye'den de yurtdışına, spor alanında eğitim görüp yurda dönmeleri üzere kamu görevlileri göndermiştir. Selim Sırrı Tarcan'ın, İsveç'e gönderilip, İsveç jimnastiğini öğrenerek ülkemize getirmesi bunun en bariz örneklerindedir. Uluslararası konferanslara uzman kişiler gönderilmiştir. Devletin önde gelen kişileri, paşalar spora önem vermişler ve çocuklarının modern spor çalışmalarına izin vermişlerdir.

Türkiye'ye getirilen modern sporların Batılı ülkelerde ilgi gören modern sporlar olduklarını görülmektedir. Örneğin İngiltere'de doğan futbolun kısa sürede gelişip diğer Avrupa ülkelerine de yayılmıştır. Ülkemizde bulunan İngiliz aileler vasıtasıyla Türkiye'ye giren futbol, ülkemizin bazı gençleri tarafından ilgiyle karşılanmıştır. Ancak bu gençler, hem devletin yasaklamalarına hem de toplumun muhafazakar ve dini hassasiyeti yüksek kesimlerinin eleştirilerine maruz kalmışlardır. Futbol oynayanlar hafiyeler tarafından yakalanıp cezalandırılmış ve toplumun büyükleri tarafından ayıplanmışlardır.

Ülkemize getirilen bu modern sporlara en fazla ilgi ve katılımı toplumun gayrimüslim kesimleri göstermiştir. Ermeni, Rum ve Musevi gençler birçok spor branşını uygulamış, kulüpler kurmuş, yarışmalara katılmış ve dereceler kazanmışlardır. Örneğin yabancı uyruklu sporcuların Beyoğlu'nun ünlü lokalleri olan Union Française,

Skating, Spring Field ve Variete salonlarında yabancı uyruklu sporcuların boks maçları yaptıklarının tespit etmekteyiz.

Ülkemize modern sporları getiren ve topluma yerleşmesi için çalışan öncü kişiler geniş halk kitlelerinin desteğinden yoksun kalmışlardır. Bu sporlar belirli yerlerde, belirli kişiler tarafından yapılmıştır. Çünkü halk bazı sporları kültürel bir tehdit olarak algılamakta, toplumun huzur ve düzenini bozacağını düşünmekteydi. Örneğin yaşlılar futbol oynayan gençleri ayıplamakta, yaptıkları bu faaliyeti onlara yakıştırmamaktaydılar. Toplumda geleneklerine bağlı, dini hassasiyeti yüksek olan kesimler bu sporlara özellikle kıyafet noktasında karşı çıkmışlardır. İzcilik branşında giyilen kısa pantolonları ve beyaz tenis şapkaları toplumumuz uzun bir süre kabul etmekte zorlanmıştır. Bunlar bazı ailelerce Müslüman çocuklarının İngilizler tarafından Hristiyanlaştırılması olarak algılanmıştır. Fakat yapılan yayınlar zamanla bu düşünceleri yıkmıştır. İdman Bayramlarında çeşitli eleştiriler sebebiyle kızların etek boyları bir uzatılıp bir kısaltılmıştır. Kıyafet sorunu Osmanlı toplumunda denize girerken giyilen kıyafetlerin değişiminde de görülmüştür. Kıyafetler her geçen yıl daha kısalmış ve dekolteleşmiştir. Bu durum geleneklerine, dinine bağlı olan Osmanlı toplumunu rahatsız etmiştir. Sedat Canbaz'da araştırmasında geleneksel sporlarda dinin referans alınmasına karşın modern sporlarda din ile spor arasında bir çatışma olduğunu belirtmiştir (41).

Yiğit Akın'ın yaptığı araştırmada tespit ettiği üzere “gerek geç Osmanlı gerekse erken Cumhuriyet döneminde beden terbiyesi ve spordan beklenen nihai gayenin, vatandaşların ortalama sağlık düzeyinin iyileştirilmesi, üretken kapasitenin geliştirilmesi ve belirli sosyal ve ahlaki normların yerleştirilmesi olmasıdır. Bu bağlamda fiziki kültür alanı, siyasi elitler tarafından kurgulanan faydacı söylem ile sporun -özellikle de futbolun- boş zamana yönelik, eğlendirici fonksiyonu arasındaki mücadele tarafından şekillendirilmiştir” (1).

Modern sporların Türkiye'ye gelme ve yerleşme sürecinde Batı tarzında kurulmuş eğitim kurumlarının önemli katkıları olmuştur. Bunlar arasında Mekteb-i Sultani, Mekteb-i Harbiye, Dersaadet Polis Mektebi, Selanik Polis Mektebi, Beyrut Polis Mektebi, Selanik Jandarma Zabitan ve Efrad-ı Cedide Mektepleri bulunmaktadır.

Modernleşme sürecinde bazı sporlara toplumda ilginin artmasında, sağlıklı bir yaşam ve düzgün bir fizik düşüncesinin yattığını görmekteyiz. Bu düşünce tarihsel olarak savaşı nitelikleri ağır basan bir toplumun kültürel kodlarından kolay bir biçimde beslenirken, diğer taraftan yüzünü Batı'ya çeviren ve kendini bu yönde dönüştürmeye çalışan toplumun hedeflerine de paralellik arz etmektedir.

Sonuç olarak, modern anlamıyla spor düşüncesi ve uygulamalarını son dönem Osmanlı toplumunun aydın zümresi tarafından devlet imkanlarından da yararlanılarak hayata geçirmeye çalışılmıştır. Bunda hiç kuşkusuz, kurulan modern okulların programları ile gazete ve dergi yayınlarının yönlendirici etkileri önemli rol üstlenmişleridir.

Araştırmada elde edilen bilgiler genel olarak araştırma hipotezlerini desteklemiştir. Ancak bu bilgiler branş bazında eşit ağırlıkta olmayıp yapılacak daha kapsamlı çalışmalarla detaylı olarak sorgulanması gerekmektedir.

Modern sporların Türkiye'ye gelişi ve gelişme süreçleri tarihi, coğrafi ve sosyolojik boyutları olan kapsamlı bir konudur. Bu konuyu tam olarak araştırabilmek için ülkemizdeki tüm arşivler taranmalı, hatıratlar detaylı bir biçimde incelenmeli, Osmanlı kültür coğrafyasındaki diğer ülkelerinde arşivleri taranarak spor tarihi ile ilgili tüm veriler toplanmalıdır. Bugün sayıları çok az da olsa çocukluklarını o dönemde yaşamış son kuşağın bazı temsilcileri hayattadır. Bu kişilerle yapılacak görüşmelerde sözel tarih araştırma metodundan faydalanılarak elde edilebilecek bilgiler için son fırsatlar kaçırılmamalıdır.

8. KAYNAKLAR

1. Akın, Y.: Gürbüz ve Yavuz Evlatlar, İletişim Yayınları, s. 54, İstanbul, 2004.
2. Akyavaş, A. R.: Asitane I Evvel Zaman İçinde İstanbul, Türkiye Diyanet Vakfı Yayınları,s. 89,90, Ankara, 2000.
3. Alkan, M. Ö.: “Osmanlı’da Cemiyetler Çağı”, Tarih ve Toplum Dergisi, 238. sayı, s. 7, Ekim, 2003.
4. Alus, S. M.: 30 Sene Evvel İstanbul, İletişim Yayınları, s.142, 143, İstanbul, 2005.
5. Alus, S. M.: Masal Olanlar, İletişim Yayınları, s. 208, 209, 210, İstanbul, 1997.
6. Amman, M. T.: Modernleşme Sürecinde Kadın ve Spor, Yayınlanmamış Tez, s. 8-41, İstanbul, 2004.
7. Amman, M. T.: Spor Sosyolojisi. Ed: İkizler H.C., Sporda Sosyal Bilimler, s. 108-117, Alfa Yayınevi, İstanbul, 2000
8. Anhegger, R.: “Bir Devri Yansıtan Sigara Kağıdı Kapakları-II”, Tarih ve Toplum Dergisi, 16. sayı, s. 33, Nisan, 1985.
9. Armağan, M.: Gelenek, Ağaç Yayıncılık, s. 14, 71, İstanbul, 1992.
10. Arseven, R.: Eskrim tarihi ve Modern Eskrim, Türkiye Eskrim Federasyonu, s. 20.
11. Arslantürk, Z., Amman, M.T.: Sosyoloji, Kaknüs Yayınları, s. 409, İstanbul, 2000.
12. Atabeyoğlu, C.: “Atletizm”, Cumhuriyet Dönemi Türkiye Ansiklopedisi, 8. cilt, s. 2262, 2263, İstanbul, 1995.
13. Atabeyoğlu, C.: “Atletizm”, Dünden Bugüne İstanbul Ansiklopedisi, Tarih Vakfı Yayınları, 1. cilt, s. 413,414, İstanbul, 1994.
14. Atabeyoğlu, C.: “Basketbol”, Cumhuriyet Dönemi Türkiye Ansiklopedisi, 8. cilt, s. 2243, 2244, İstanbul, 1995.
15. Atabeyoğlu, C.: “Basketbol”, Dünden Bugüne İstanbul Ansiklopedisi, Tarih Vakfı Yayınları, 2. cilt, s. 75, İstanbul, 1994.
16. Atabeyoğlu, C.: “Bisiklet”, Dünden Bugüne İstanbul Ansiklopedisi, Tarih Vakfı Yayınları, 2. cilt, s. 246,247, İstanbul, 1994.

17. Atabeyoğlu, C.: “Boks”, Cumhuriyet Dönemi Türkiye Ansiklopedisi, 8. cilt, s. 2236, 2237, İstanbul, 1995.
18. Atabeyoğlu, C.: “Boks”, Dünden Bugüne İstanbul Ansiklopedisi, Tarih Vakfi Yayınları, 2. cilt, s. 293,294, İstanbul, 1994.
19. Atabeyoğlu, C.: “Eskrim”, Dünden Bugüne İstanbul Ansiklopedisi, Tarih Vakfi Yayınları, 3. cilt, s. 206, İstanbul, 1994.
20. Atabeyoğlu, C.: “Futbol”, Cumhuriyet Dönemi Türkiye Ansiklopedisi, 8. cilt, s. 2198, 2199, 2200, İstanbul, 1995.
21. Atabeyoğlu, C.: “Futbol”, Dünden Bugüne İstanbul Ansiklopedisi, Tarih Vakfi Yayınları, 3. cilt, s. 345, 346, İstanbul, 1994.
22. Atabeyoğlu, C.: “Güreş”, Cumhuriyet Dönemi Türkiye Ansiklopedisi, 8. cilt, s. 2219, İstanbul, 1995.
23. Atabeyoğlu, C.: “Güreş”, Dünden Bugüne İstanbul Ansiklopedisi, Tarih Vakfi Yayınları, 3. cilt, s. 454, 455, İstanbul, 1994.
24. Atabeyoğlu, C.: “Halter”, Cumhuriyet Dönemi Türkiye Ansiklopedisi, 8. cilt, s. 2286, 2287, İstanbul, 1995.
25. Atabeyoğlu, C.: “Halter”, Dünden Bugüne İstanbul Ansiklopedisi, Tarih Vakfi Yayınları, 3. cilt, s. 532, 533, İstanbul, 1994.
26. Atabeyoğlu, C.: “Hokey”, Dünden Bugüne İstanbul Ansiklopedisi, Tarih Vakfi Yayınları, 4. cilt, s. 82, 83, İstanbul,1994.
27. Atabeyoğlu, C.: “Jimnastik”, Cumhuriyet Dönemi Türkiye Ansiklopedisi, 8. cilt, s. 2285, 2286, İstanbul, 1995.
28. Atabeyoğlu, C.: “Jimnastik”, Dünden Bugüne İstanbul Ansiklopedisi, Tarih Vakfi Yayınları, 4. cilt, s. 320, İstanbul, 1994.
29. Atabeyoğlu, C.: “Kürek”, Dünden Bugüne İstanbul Ansiklopedisi, Tarih Vakfi Yayınları, 5. cilt, s. 171, İstanbul, 1994.
30. Atabeyoğlu, C.: “Spor”, Dünden Bugüne İstanbul Ansiklopedisi, Tarih Vakfi Yayınları, 7. cilt, s. 41, 42, İstanbul, 1994.
31. Atabeyoğlu, C.: “Tenis”, Dünden Bugüne İstanbul Ansiklopedisi, Tarih Vakfi Yayınları, 7. cilt, s. 244, İstanbul, 1994.
32. Atabeyoğlu, C.: “Voleybol”, Cumhuriyet Dönemi Türkiye Ansiklopedisi, 8. cilt, s. 2254, İstanbul, 1995.

33. Atabeyoğlu, C.: “Voleybol”, Dünden Bugüne İstanbul Ansiklopedisi, Tarih Vakfı Yayınları, 7. cilt, s. 390, İstanbul, 1994.
34. Atabeyoğlu, C.: “Yelken”, Cumhuriyet Dönemi Türkiye Ansiklopedisi, 8. cilt, s. 2282, İstanbul, 1995.
35. Atabeyoğlu, C.: “Yelken”, Dünden Bugüne İstanbul Ansiklopedisi, Tarih Vakfı Yayınları, 7. cilt, s. 463, İstanbul, 1994.
36. Atabeyoğlu, C.: “Yüzme”, Cumhuriyet Dönemi Türkiye Ansiklopedisi, 8. cilt, s. 2273, İstanbul, 1995.
37. Atabeyoğlu, C.: “Yüzme”, Dünden Bugüne İstanbul Ansiklopedisi, Tarih Vakfı Yayınları, 7. cilt, s. 540, İstanbul, 1994.
38. Atabeyoğlu, C.: “Arsadan Borsaya Futbol”, Toplumsal Tarih Dergisi 102. sayı, s. 4, 5, 6, 7, Haziran, 2002.
39. Atabeyoğlu, C.: Türk Yelken Spor Tarihi, Türk Spor Vakfı Yayınları, s. 7.
40. Bozdoğan, S.: Türkiye’de Modernleşme ve Ulusal Kimlik, Tarih Vakfı Yurt Yayınları, s. 86, İstanbul, 1998
41. Canbaz, S.: Değişen Toplumda Spor ve Din, Marmara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Yüksek Lisans Tezi, s. 48-53, İstanbul 2004, (Doç. Dr. M. Tayfun AMMAN).
42. Cihaner, S.: Jimnastik, Türk Spor Vakfı Yayınları, s. 16, 17, İstanbul, 1998.
43. Çelebi, M.: “Selim Sırrı Tarcan’ın Jön Türklüğü”, Tarih ve Toplum Dergisi, 236. sayı, s.13, Ağustos, 2003.
44. Çupı, İ.: Hey gidi İstanbul, Çınar Yayınları, s. 25, İstanbul, 1995.
45. Davul Dergisi: 13. sayı, Ocak, 1909.
46. Düzenli, G.: “Mekteb-i Sultaniye’den Bugüne Galatasaray Lisesi”, Toplumsal Tarih Dergisi 26. sayı, s. 23, 24, 35, Şubat, 1996.
47. Erbay, E.: “Menemenlizade Ahmed Muvaffak’a Göre Spor Merakının İlerlemesi”, Toplumsal Tarih Dergisi, 47.sayı, s. 32, Kasım, 1997.
48. Erdumlu, G.: Modernlik ve Modernleşme Sürecinde Türkiye, Babil Yayıncılık, s.5, Ankara, 2004
49. Georgeon, F. Dumont, P.: Osmanlı İmparatorluğu’nda Yaşamak, İletişim Yayınları, s. 249, 250, İstanbul, 2000.

50. Giddens, A.: Modernliğin Sonuçları, -Çev. E. Kuşdil-, Ayrıntı Yayınevi, s. 11, İstanbul, 1998.
51. Gün, M.: “Paris’te sahaflarda bulunan bir belge 90 yıllık yelken yarışına hayat verdi”, Zaman Gazetesi (Cumartesi Eki), 7 Temmuz 2007.
52. Güney, T.: Zorunlu Reformlar, Profesyonel Futbolcular Derneği, s. 31, Nisan, 2005.
53. Güven, Ö.: “Osmanlı’dan Cumhuriyet’e Gençlik ve Spor Bayramları”, Toplumsal Tarih Dergisi, 65.sayı, s. 33, 34, Mayıs, 1999.
54. İslamoğlu, H.: Neden Avrupa Tarihi, İletişim Yayınları, s. 157, İstanbul, 1997
55. Kahraman, A.: Osmanlı Devleti’nde Spor, T. C. Kültür Bakanlığı Yayınları, s. 627-690, Ankara, 1995.
56. Karahüseyinoğlu, F.: Küreselleşme ve Geleneksel Türk Sporları, Marmara Üniversitesi Sağlık Bilimler Enstitüsü Doktora Tezi, s.8, İstanbul, 2007, (Prof. Dr. M. Tayfun AMMAN).
57. Karpat, K. H.: Osmanlı Modernleşmesi, İmge Kitabevi, Ankara, 2002.
58. Keşşaf Dergisi: 4. sayı, Mayıs, 1923.
59. Ketten, M.: Türkiye’de Spor, Ayyıldız Matbaası, s. 33,34, Ankara, 1974.
60. Keyder, Ç.: Ulusal Kalkınmacılığın İflası, Metis Yayınları, s. 6, 14, 123, İstanbul, 1993.
61. Kodaman, B.: Abdülhamid Devri Eğitim Sistemi, Türk Tarih Kurumu Basımevi, s. 93, Ankara, 1988
62. Koryürek, C.E.: “Spor ve Pazar Ekonomisi”, Radikal Gazetesi, 21 Aralık 1999.
63. Köker, L.: Modernleşme, Kemalizm ve Demokrasi, İletişim Yayınları, s.51, 125, İstanbul, 1995.
64. Madmazel (Annet Klermen): Servet-i Fünun, 747. sayı, s. 297, 1905.
65. Morin, E.: Avrupayı Düşünmek, Alfa Yayınları, s.74, 93, 94, İstanbul, 1995.
66. Müjde: İkdam gazetesi, 8466. sayı, Aralık 1920, 110/ 38-B.
67. Nasr, S. H.: Modern Dünyada Geleneksel İslam, -Çev. S. Ş. Barkçın, H. Arslan-, İnsan Yayınları, s. 14, İstanbul, 1989.

68. Okay, C.: “Sebilürreşad Mecmuasında YMCA”, Toplumsal Tarih Dergisi, 47. sayı, s. 20, Kasım, 1997.
69. Oraloğlu, A. Z.: “90. Kuruluş Yılında Galatasaray Kulübü”, Tarih ve Toplum Dergisi, 145. sayı, s. 36, Ocak, 1996.
70. Özkalp, E.: Sosyolojiye Giriş, Anadolu Üniversitesi Yayınları, s. 280, Eskişehir, 1993.
71. Özkiraz, A.: Modernleşme Teorileri ve Postmodern Durum, Çizgi Kitabevi, s. 49, 50, Konya, 2003.
72. Öztürk, F.: Toplumsal Boyutlarıyla Spor, Bağırhan Yayinevi, s.89, 96, 112, Ankara, 1998.
73. Öztürk, S.: “İlklerin Takımı”, Popüler Tarih Dergisi, 1. Sayı, s. 32, 33, Haziran, 2000.
74. Safa, P.: Eğitim, Gençlik, Üniversite, Ötüken Yayınları, s.148, 149, İstanbul, 1990.
75. Sema, S.: Eski İstanbul Hatıraları, Kitabevi, s.593 , İstanbul, 2002.
76. Sezal, İ.: Sosyolojiye Giriş, Martı Yayınevi, s. 579, Ankara, 2003.
77. Somalı, V.: “Bir Zamanlar Biz de Oynardık”, Popüler Tarih Dergisi, 8. sayı, s. 88, Ocak, 2001.
78. Somalı, V.: “Bugünden Geçmişe Bakmak”, Popüler Tarih Dergisi, 38. sayı, s. 90, Ekim, 2003.
79. Somalı, V.: “Türkiye, Dünya Basketbol Şampiyonası’nda ‘12 dev adam’ın 98 yıllık serüveni”, Popüler Tarih Dergisi, 25. sayı, s. 87, Eylül, 2002
80. Somalı, V.: Beşiktaş Spor Tarihi, Flash Yayıncılık, s. 464, 1996
81. Sönmezer, M. H.: Modernleşme Sürecinde İstanbul Yahudilerinin Hayatında Sinagog ve Dine Bağlılık, Marmara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Yüksek Lisans Tezi, s.3-8, İstanbul, 2004, (Doç. Dr. M. Tayfun AMMAN).
82. Spor Alemi Dergisi: 2. sayı, Kasım, 1919.
83. Spor Alemi Dergisi: 3. sayı, Kasım, 1919.
84. Terbiye ve Oyun Dergisi: 1. sayı, Ağustos, 1911.
85. Tınç, L.: Denize Nasıl Girdiler?, Popüler Tarih Dergisi, 58. sayı, s. 48, 49, 50, 52, Haziran, 2005.

86. Toprak, Z.: “Meşrutiyet ve Mütareke Yıllarında Türkiye’de İzcilik”, Toplumsal Tarih Dergisi, 52.sayı, s. 13, 14, 15, 19, Nisan, 1998.
87. Toprak, Z.: “Vay Em Si Ey (YMCA) Cimnastikhaneleri”, Toplumsal Tarih Dergisi, 2. sayı, s. 9, Şubat, 1994.
88. Tuna, T.: “Bir Cumhuriyet Modası: İzcilik”, Popüler Tarih Dergisi, 57. sayı, s. 48, 49, Mayıs, 2005.
89. Turhan, M.: Kültür Değişmeleri, M.Ü.İ.F.V.Yayımları, s. 151, 162, 163, İstanbul, 1987.
90. Tükenmez, M.: "Spor ve Din", Fanatik Gazetesi, 12 Kasım 2004.
91. Türk Ansiklopedisi: “Eskrim”, Milli Eğitim Basımevi, 15. cilt, s. 428, Ankara, 1968
92. Türk Ansiklopedisi: “Futbol”, Milli Eğitim Basımevi, 17. cilt, s. 74,75, Ankara, 1990
93. Türk Ansiklopedisi: “Spor”, Milli Eğitim Basımevi, 29. cilt, s. 384, Ankara, 1990
94. Türkiye Cumhuriyeti Başbakanlık Devlet Arşivleri Genel Müdürlüğü Osmanlı Arşivi Daire Başkanlığı: DH. EUM. MH., 1/31, H. 1327.
95. Türkiye Cumhuriyeti Başbakanlık Devlet Arşivleri Genel Müdürlüğü Osmanlı Arşivi Daire Başkanlığı: DH. EUM. MH., 86/58, H. 1332.
96. Türkiye Cumhuriyeti Başbakanlık Devlet Arşivleri Genel Müdürlüğü Osmanlı Arşivi Daire Başkanlığı: DH. EUM. THR., 58/29, H. 1329.
97. Türkiye Cumhuriyeti Başbakanlık Devlet Arşivleri Genel Müdürlüğü Osmanlı Arşivi Daire Başkanlığı: DH. EUM.MH., 13/55, H. 1328.
98. Türkiye Cumhuriyeti Başbakanlık Devlet Arşivleri Genel Müdürlüğü Osmanlı Arşivi Daire Başkanlığı: DH. MUİ., 95/2, H. 1328.
99. Türkiye Cumhuriyeti Başbakanlık Devlet Arşivleri Genel Müdürlüğü Osmanlı Arşivi Daire Başkanlığı: HR. SYS., 30/58, 1895.
100. Türkiye Cumhuriyeti Başbakanlık Devlet Arşivleri Genel Müdürlüğü Osmanlı Arşivi Daire Başkanlığı: HR. SYS., 60/27, 1890.
101. Türkiye Cumhuriyeti Başbakanlık Devlet Arşivleri Genel Müdürlüğü Osmanlı Arşivi Daire Başkanlığı: HR. TO., 273/55, 1862.

102. Türkiye Cumhuriyeti Başbakanlık Devlet Arşivleri Genel Müdürlüğü Osmanlı Arşivi Daire Başkanlığı: İ. DH. 160/8298, H. 1263.
103. Türkiye Cumhuriyeti Başbakanlık Devlet Arşivleri Genel Müdürlüğü Osmanlı Arşivi Daire Başkanlığı: İ. DH., 518, H. 1320.
104. Türkiye Cumhuriyeti Başbakanlık Devlet Arşivleri Genel Müdürlüğü Osmanlı Arşivi Daire Başkanlığı: İ. MF., 5/M-3, H. 1317.
105. Türkiye Cumhuriyeti Başbakanlık Devlet Arşivleri Genel Müdürlüğü Osmanlı Arşivi Daire Başkanlığı: İ. MMS., 136/R-15, H. 1329.
106. Türkiye Cumhuriyeti Başbakanlık Devlet Arşivleri Genel Müdürlüğü Osmanlı Arşivi Daire Başkanlığı: İ. MMS., 156/Ra-03, H. 1331.
107. Türkiye Cumhuriyeti Başbakanlık Devlet Arşivleri Genel Müdürlüğü Osmanlı Arşivi Daire Başkanlığı: MV., 152/3, H. 1329.
108. Türkiye Cumhuriyeti Başbakanlık Devlet Arşivleri Genel Müdürlüğü Osmanlı Arşivi Daire Başkanlığı: MV., 187/57, H. 1332.
109. Türkiye Cumhuriyeti Başbakanlık Devlet Arşivleri Genel Müdürlüğü Osmanlı Arşivi Daire Başkanlığı: MV., 194/34, H. 1332.
110. Türkiye Cumhuriyeti Başbakanlık Devlet Arşivleri Genel Müdürlüğü Osmanlı Arşivi Daire Başkanlığı: MV., 227/70, H. 1330.
111. Türkiye Cumhuriyeti Başbakanlık Devlet Arşivleri Genel Müdürlüğü Osmanlı Arşivi Daire Başkanlığı: MV., 229/114, H.1331.
112. Türkiye Cumhuriyeti Başbakanlık Devlet Arşivleri Genel Müdürlüğü Osmanlı Arşivi Daire Başkanlığı: Y. A. HUS., 501/43, H. 1324.
113. Türkiye Cumhuriyeti Başbakanlık Devlet Arşivleri Genel Müdürlüğü Osmanlı Arşivi Daire Başkanlığı: Y. MTV., 197/79, H. 1317.
114. Türkiye Cumhuriyeti Başbakanlık Devlet Arşivleri Genel Müdürlüğü Osmanlı Arşivi Daire Başkanlığı: Y. MTV., 63/77, H. 1305.
115. Türkiye Cumhuriyeti Başbakanlık Devlet Arşivleri Genel Müdürlüğü Osmanlı Arşivi Daire Başkanlığı: Y. MTV., 79/59, H.1309.
116. Türkiye Cumhuriyeti Başbakanlık Devlet Arşivleri Genel Müdürlüğü Osmanlı Arşivi Daire Başkanlığı: Y. PRK. ASK., 98/75, H. 1311.
117. Türkiye Cumhuriyeti Başbakanlık Devlet Arşivleri Genel Müdürlüğü Osmanlı Arşivi Daire Başkanlığı: Y. PRK. AZJ., 31/56, H. 1312.

118. Türkiye Cumhuriyeti Başbakanlık Devlet Arşivleri Genel Müdürlüğü Osmanlı Arşivi Daire Başkanlığı: Y. PRK. ŞH., 3/2, H. 1305.
119. Türkiye Cumhuriyeti Başbakanlık Devlet Arşivleri Genel Müdürlüğü Osmanlı Arşivi Daire Başkanlığı: ZB., 316/114, H. 1316.
120. Türkiye Cumhuriyeti Başbakanlık Devlet Arşivleri Genel Müdürlüğü Osmanlı Arşivi Daire Başkanlığı: ZB., 361/47, H. 1317.
121. Türkiye Futbol Federasyonu: Türk Futbol Tarihi, Türkiye Futbol Federasyonu yayınları, 2.cilt, s. 3, Haziran, 1992.
122. Türkiye İdman Mecmuası: 1. sayı, Kasım, 1922.
123. Türkiye İzcilik Federasyonu: Türk İzciliğinin 90. Yılı, s.32, Mart, 2002.
124. Türköne, M.: “Osmanlılarda Islahat ve Teceddüt”, Osmanlı Ansiklopedisi, 6. Cilt, s.27, İz Yayıncılık, İstanbul, 1996.
125. Türköne, M.: “Tanzimat Fermanı”, Osmanlı Ansiklopedisi, 6. Cilt, s.93, İz Yayıncılık, İstanbul, 1996.
126. Türköne, M.: Modernleşme, Laiklik ve Demokrasi, Ark Yayınları, s. 60, 61, Ankara, 1993.
127. Ulagay,O.: “Olimpiyat Oyunları Küreselleşmeye Ayak Uydurdu”, Milliyet Gazetesi, 9 Ağustos 2004.
128. Uyar, T. Köksal, S.: İstanbul'da Zaman, s. 85, 86, 87, İstanbul, 2000.
129. Uzgören, G.: Türk İzcilik Tarihi, Papatya Yayıncılık, s. 1, İstanbul, 2000
130. Vurat, M.: Voleybol, Bağırhan Yayımevi, s.21, Ankara, 2000.
131. Yıldırım, İ.: “Eski Türk Çocuk Oyunlarından Tepük ve Yaşayan Varyantları”, Türkler, 3. Cilt, s. 196-200, Yeni Türkiye Yayınları, Ankara, 2002.
132. Yıldız, D.: Çağlar Boyu Türklerde Spor, Telebasım Yayıncılık, s. 211, 212, İstanbul, 2002.
133. Yıldız, D.: Türk Spor Tarihi, Eko Matbaası, s. 271-366, İstanbul, 1979.
134. Yılmaz, A.: Moderninden Postmoderne Siyasal Arayışlar, Vadi Yayınları, s. 19, 22, 27, Ankara, 1995.

9. ÖZGEÇMİŞ

1980 İstanbul Üsküdar doğumluyum. İlkokul eğitimimi İstanbul'un Pendik ilçesinde, ortaokul ve liseyi ise Kartal ilçesinde tamamladım.

1999 yılında başladığım, Marmara Üniversitesi Beden Eğitimi ve Spor Yüksekokulu Spor Yöneticiliği eğitimimi 2003 yılında tamamladım. Mezun olduktan 1 yıl sonra Marmara Üniversitesi Sağlık Bilimleri Enstitüsü Beden Eğitimi ve Spor Anabilim Dalı Spor Yöneticiliği bölümünde yüksek lisans eğitimine başladım.

2003 yılında göreve başladığım İstanbul Gençlik ve Spor İl Müdürlüğü'nde halen görev yapmaktayım.

Sağlık Bilimleri Enstitüsü Müdürlüğü'ne;

Marmara Üniversitesi Sağlık Bilimleri Enstitüsü **Beden Eğitimi ve Spor Anabilim Dalı** çerçevesinde yürütülmüş olan bu çalışma, aşağıdaki jüri tarafından **Yüksek Lisans tezi** olarak kabul edilmiştir.

Tez Savunma Tarihi : 18 / 01 / 2008

Tez Danışmanı : Yard.Doç.Dr. Mehmet YORULMAZLAR
Üniversitesi : Marmara

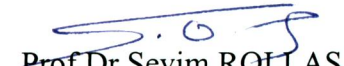
İMZA

Üye : Prof.Dr. Tayfun AMMAN
Üniversitesi : Marmara

Üye : Yard.Doç.Dr. Veysel KÜÇÜK
Üniversitesi : Marmara

ONAY

Yukarıdaki jüri kararı Enstitü Yönetim Kurulu'nun 24 / 01 / 2008 tarih ve 0.3 sayılı kararıyla onaylanmıştır.

Prof.Dr.Sevim ROLLAS
Müdür